

ARNOLDOVA VILA NAD LUŽÁNKAMI

Mateřská škola na Drobného ulici č. 26 (č.p. 299) v Brně

K PRVNÍ VILOVÉ KOLONII V BRNĚ

Stavebněhistorická dokumentace

Zpracovatel:

PhDr. Dagmar Černoušková

Autoři fotografií:

PhDr. Pavel Borský, CSc.; PhDr. Dagmar Černoušková;
Mgr. Eva Kallabová, Ph.D.; Ing. Lucie Krsková;
Transat architekti

Poděkování:

PhDr. Pavel Borský, CSc.; Ing. arch. Iveta Černá; Mgr. Lenka Čoupková;
Dr. Milena Flodrová; Prof. Daniela Hammer-Tugendhat; doc. RNDr. Karel Hudec,
DrSc.; Mgr. Jindřich Chatrný; PhDr. Hana Jordánková; Mgr. Eva Kallabová, Ph.D.;
RNDr. Karel Kirchner, CSc.; Mgr. Monika Kratochvílová; Ing. Lucie Krsková;
Mgr. Magda Kuchařová; Mgr. Lenka Likavčanová; Ing. arch. Josef Němec, CSc.;
Ing. Tomáš Odehnal; Lea Oškerová; PhDr. Josef Peterka; Bc. Barbora Roučková;
JUDr. Eva Řehořková; Transat architekti; Prof. Pavel Zatloukal;
kolektiv zaměstnanců MŠ Drobného 26

Brno, říjen 2009

O B S A H

TYPOLOGICKÝ A HISTORICKÝ EXKURZ	3
BRNĚNSKÉ „DLOUHÉ“ STOLETÍ	4
PRVNÍ VILOVÁ KOLONIE V BRNĚ	6
Vila Karla Kaisera	8
Vila Karla Giskry	8
Vila Franze a Karla Adamčika	10
ARNOLDOVA VILA	13
Josef Arnold	18
MATEŘSKÁ ŠKOLA NA DROBNÉHO 26	20
UMĚLECKOHISTORICKÉ HODNOCENÍ	23
PRAMENY	24
VÝBĚR Z LITERATURY	25

PŘÍLOHY

- historické mapy a archivní plánová dokumentace
- fotodokumentace stávajícího stavu Arnoldovy vily (r. 2009)

TYOLOGICKÝ A HISTORICKÝ EXKURZ

Vila (z lat. villa) se jako druh architektury typologicky vyhranila v období antiky na počátku našeho letopočtu. Představovala vždy individuální, privátní obydlí, v historii rezidenční sídlo vyšších společenských vrstev. Charakteristickým rysem vilových staveb od nejstarších dob až po současnost je náročnější tvarosloví - především ve smyslu soudobých architektonických trendů (konstrukce, forma, dekor), dále nadstandardní uživatelský komfort (technické zázemí) a někdy také až rozmařilá umělecká náplň.

Z hlediska urbanistického typu lze vily rozdělit na městské (villa urbana), na vily před městskými branami, samostatně stojící stavby v zahradách (villa suburbana), a na vily venkovské, které byly většinou obklopeny dalšími, převážně hospodářskými objekty (villa rustica).

Kromě středověku byla vila prakticky ve všech slohových obdobích svébytným a frekventovaným architektonickým typem. V rámci novodobých dějin architektury, tedy zhruba od poloviny 19. století, čerpali architekti a stavitelé inspiraci hlavně z antiky a renesance a oscilovali mezi jižními a severními vzory. Zhruba od poslední třetiny 19. století se stal velkým vzorem pro vilovou architekturu anglický venkovský dům (cottage), který kolem roku 1900 v rámci uměleckého hnutí *Vídeňská secese* výrazně ovlivnil stavební produkci v hlavním městě monarchie. Právě pro Brno byla architektura blízké Vídně všeobecně určující od počátku 19. století až do vzniku samostatného Československa.

Již před první světovou válkou a zejména v období mezi válkami se vila, tehdy již převážně z důvodů kritiky buržoazních poměrů označována jako rodinný dům, stala dostupnou také pro tzv. střední vrstvy. I méně zámožní stavebníci si mohli pořídit bydlení, které je nelimitovalo ve *statisticky vypočítaných krychlových metrech vzduchu* a které je *pozdvihovalo k pracovní energii a zachovávalo jim zdraví*.¹

¹ Viz Z. Wirth, Malý dům a zahrada. In: Knihovna přednášek a časových pojednání Městského průmyslového musea v Hradci Králové, č. 3/4, Hradec Králové 1910, s. 1-18.

BRNĚNSKÉ „DLOUHÉ“ STOLETÍ

Z českých badatelů užil pro 19. století přídomek „dlouhé“ poprvé brněnský historik Jiří Malíř.² Olomoucký historik umění Pavel Zatloukal, jeden z předních znalců architektury 19. a 20. století, časově vymezil „dlouhé století“ v této oblasti dějin umění léty 1750-1918.³ Právě pro Brno, zejména v souvislosti s jeho hospodářským rozvojem a stavebním boomem, který se naplno rozběhl na počátku šedesátých let 19. století a vtiskl městu specifickou „tvář“ nápadně podobnou nedaleké Vídni, je celé předminulé století určující. Přestože v dějinách architektury proslulo Brno v evropském i v celosvětovém kontextu všeobecně obdivovanou a oceňovanou meziválečnou érou, zůstává především městem století devatenáctého.

I když známé rčení o předměstí Vídne mělo spíše pejorativní podtón, reálná společensko-politická situace tomuto úsluví konvenovala. Převážná část obyvatelstva moravské metropole byli německy hovořící Židé či němečtí a židovští Moravané, usazení již po několik generací na tomto území monarchie anebo němečtí, hlavně evangeličtí imigranti. Tyto sociální a národnostní kořeny se zcela přirozeně odrazily také v architektonickém výrazu města. Stavebníky byli zejména příslušníci německé a německo-židovské buržoazie, architekti a stavitelé byli ve většině případů rovněž německé národnosti.

Do století historismu vkročilo Brno již v polovině druhého desetiletí 19. století vybudováním okrsku na Františkově (Denisovy sady). Na ploše pevnostního bastionu a na přilehlých svazích byl založen anglický park s vyhlídkou, jehož dominantou se stal památník míru v podobě obelisku. Vedle mnohoznačné symboliky se měl obelisk stát pohledovým zakončením v části budoucí okružní třídy. Její kontury se začaly rýsovat s příchodem talentovaných a tvůrčích stavebních úředníků Josefa Esche (1835) a Josepha Seiferta (1838) na městský stavební úřad. První likvidace fortifikací proběhla v okolí Židovské brány (prostor při ústí ulice Masarykovy do Nádražní třídy) a pokračovala sadovými úpravami na pevnostním předpolí – kolišti. V červenci 1850 bylo k městu připojeno 27 předměstí a v prosinci 1852 přestalo být Brno uzavřeným městem. Přestože bylo zpracováno několik regulačních plánů (J. Esch, 1845; J. Seifert, 1855; L. Förster, 1860; J. Lorenz, 1861), byla na sklonku roku 1861 vyhlášena *soutěž na projekt k rozšíření města*. Zadání shrnovalo tři základní požadavky: zachovat veřejnou promenádu na kolišti, zajistit plochy pro vojenské účely a rezervovat prostor pro stavbu divadla, univerzity a knihovny. V dubnu 1862 udělila porota 1. cenu dvojici brněnských autorů Moritzi Kellnerovi von Brünnheim a Franzu Neubauerovi a 2. cenu Josefu Arnoldovi. Vítězové pak byli pověřeni vytvořením tzv. *kombinovaného plánu*, který však díky výrazné redukci zelného pásu veřejnost prostřednictvím mohutné kampaně odmítla. S příkazem respektovat požadavky veřejného mínění byl v únoru 1863 předložen *definitivní plán*, v němž původních 140 stavebních míst bylo redukováno o třetinu a jehož detailním provedením byl pověřen Franz Neubauer. Po vzoru Paříže, Barcelony a Vídne tak byla fakticky zahájena výstavba brněnské okružní třídy. Zásadní změnou definitivního plánu pro Brno bylo opuštění principu plynulosti ve prospěch estetických aspektů s důrazem na situování evangelického kostela.⁴

„Brněnské řešení představuje 'kabinetní' variantu paralelního vídeňského pokusu soustředit na plochy odstraňovaných opevnění základní městotvorné funkce.“⁵

² J. Malíř, Mähren im „langen“ 19. Jahrhundert. Vom Landespatritismus zum Mährischen Ausgleich. In: Studiengruppe tschechischer und deutscher Historiker. Tschechen und Deutsche 1780-1947, sv. IV, Bad Homburg 1992.

³ P. Zatloukal, Příběhy z dlouhého století. Architektura let 1750-1918 na Moravě a ve Slezsku, Olomouc 2002.

⁴ K tématu viz P. Zatloukal, Brněnská okružní třída, Brno 1997 – zde obsáhlý soupis pramenů a literatury.

⁵ Viz P. Zatloukal, Brněnská architektura 1815-1915. Průvodce, Brno 2006, s. 16.

S budováním okružní třídy byla také zahájena přeměna špilberského kopce na veřejný park. Prostřednictvím dobového denního tisku byla veřejnost průběžně informována o postupu prací, které dle vlastního návrhu realizoval od podzimu 1861 lužánecký zahradník Anton Schebanek.⁶

Vedle urbanistických koncepcí bylo hlavním úkolem doby „hledání stylu“ a formování jeho podoby. V Brně, které se tak připojilo k celoevropskému stylovému a typologickému hledání, působila řada vynikajících architektů a stavitelů. Byli to např. Ludwig Förster, Theophil Hansen a Heinrich Ferstel, jejichž jména jsou spjata s budováním vídeňské Ringstrasse. Další tvůrci přicházeli z německého prostředí nebo přímo z Vídně a v Brně se trvale usadili. Z nich nejvýraznější postavou byl Josef Arnold, který se stal díky svému zdejšímu téměř čtyřicetiletému působení bezpochyby nejplodnějším brněnským projektantem a stavitelem 19. století. Dalšími v Brně usazenými osobnostmi byli August Prokop, mj. také ředitel Uměleckoprůmyslového muzea či Alois Prastorfer a Germano Wanderley, kteří učili na zdejší německé státní průmyslovce. Z domácích tvůrců to byli Ottokar Burghart, František Alois Dvořák, Wilhelm Dwořak, Eduard Exner, Karl Friem, Josef Jelinek st. a ml., Moritz Kellner von Brünnheim, Karl Matzenauer, Franz Neubauer, Arnold Weber. Třeba jen jedinou realizací v Brně „hostovali“ např. Franz Fröhlich, Ignaz Latzel, Eduard van der Nüll a August Siccardsburg, Anton Hefft a Robert Raschka či Ferdinand Fellner a Hermann Helmer.⁷

Všichni byli zaměstnáni především návrhy veřejných budov, které se měly stát novými architektonickými dominantami města. Většina z nich se však současně věnovala stavbám noblesních nájemních domů a paláců, které tvořily na okružní třídě celé bloky. Nevyhýbali se ani problematice sociálního bydlení, které se s rozvojem průmyslu a přílivem dělnictva stalo záhy naléhavým tématem. Nové obytné čtvrti vznikaly na parcelách situovaných za někdejšími hradbami, avšak poměrně blízko budovaného okruhu. Některé měšťanské domy a paláce vyrostly přímo v historickém jádru města,⁸ jehož architektonický výraz se radikálně proměnil v souvislosti s rozsáhlou asanací na přelomu 19. a 20. století.

Nová urbanizace nebyla soustředěna jen do prostoru bezprostředně souvisejícího s vnitřním městem, ale rozvíjela se i dále mimo centrum. Vznikala tak průmyslová předměstí a rezidenční obytné čtvrti. Specifickým fenoménem v zámožnějších kruzích se staly vilové kolonie. Umožňovaly atraktivní individuální bydlení relativně daleko od rušného centra města, avšak zároveň natolik blízko, že i pěší chůzí bylo možno poměrně pohodlně zdolat vzdálenost mezi centrem a domem na předměstí.

Nejstarší vilová kolonie, odkud bylo panorama historického jádra města na dohled, byla založena počátkem šedesátých let 19. století na svazích Černých Polí nad lužáneckým parkem. Dále následovala kolonie vil, tzv. letohradů, v Pisárkách, zvláště na dnešní ulici Veslařské a na Hlinkách. Zpočátku sloužily tyto privátní stavby jako letní byty za městem, ale brzy se staly trvalými bydlišti a patřily k nejlepším brněnským adresám. Od osmdesátých let 19. století se rozvíjela výstavba české úřednické čtvrti v Žabovřeskách a později se pozvolna začala prolínat se zástavbou v převážně německých Pisárkách. S nastupující secesí po roce 1900 se vilové čtvrti dále rozrůstaly. Velkou stavební konjunkturu a architektonickou kvalitu přineslo období mezi dvěma světovými válkami.

⁶ K tématu viz např. *D. Černoušková - M. Menšíková*, Park na Špilberku. In: Brno v minulosti a dnes. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě Brna 15/2001, s. 191-212.

⁷ K jednotlivým tvůrcům a jejich realizacím viz *P. Zatloukal*, o. c. v pozn. 3-5.

⁸ Výjimečnou a v pravém slova smyslu první moderní stavbou se stal palác moravského průmyslníka Franze Kleina, postavený již v letech 1847-1848 na Velkém náměstí (náměstí Svobody). Vídeňští architekti Ludwig Förster a Theophil Hansen navrhli nový dispoziční typ měšťanského domu s řadou technických novinek. Litinové architektonické prvky na hlavním průčelí byly nejen konstrukční a výtvarnou novinkou, ale plnily také funkci reklamy majitelova oboru.

PRVNÍ VILOVÁ KOLONIE V BRNĚ

Na přelomu 19. a 20. století se Brno začalo měnit v moderní velkoměsto. Proběhla rozsáhlá asanace historického jádra a architektonický výraz nových staveb ovládl pozdní historismus a secese rakouské a německé provenience. Příslušníci dobře situovaných podnikatelských vrstev, úřednictva a inteligence vyhledávali již od poloviny 19. století klidné rodinné bydlení v nově vznikajících vilových čtvrtích. Řada architektů a stavitelů působících v Brně se vedle práce na veřejných zakázkách či privátních nájemních domech a palácích věnovala také návrhům rodinných domů-vil „za městem“.

V roce 1860 začala urbanizace Černých Polí. Do roku 1863, kdy byl předložen *definitivní plán na projekt k rozšíření města*, bylo už postaveno několik vil v prostoru mezi ulicemi Drobného (tehdejší Sadová-Parkstrasse, někdejší Hutterova-Huttergasse) a Černopolní (V černých polích-Schwarzfeldgasse).⁹ Táhlý hřeben nad *Lužánkami*, nazývaný *Belvedere*, býval až do druhé poloviny 19. století volnou součástí lužáneckého parku a veřejná zeleň zde plynule přecházela do soukromých zahrad.¹⁰ Na těchto parcelách ve svahu osázeném vinnými a ovocnými sady, **nad parkem *Lužánky*, vznikla nejstarší vilová kolonie v Brně.**¹¹ První vily v tomto svahu realizoval brněnský stavitel *Josef Arnold* podle urbanistického konceptu *Heinricha Ferstela*, jednoho z hlavních architektů vídeňské *Ringstrasse*.¹²

Na počátku 20. století pak doplnily zástavbu tohoto území činžovní domy realizované především brněnským stavitelem Františkem Aloisem Dvořákem¹³ v ulicích Antonína Slavíka (tehdy Beischlägerova-Beischlägergasse a Na kopečku-Am Bergl) a Helfertově (tehdy U dětské nemocnice-Kinderspitalgasse) a v rámci monumentální kompozice ulice Schodové (Na schodech-Treppenweg či Treppengasse).¹⁴ V období před první světovou válkou a poté až do konce třicátých let 20. století se Černá Pole stala díky individuální a družstevní rodinné výstavbě jednou z nejvyhledávanějších brněnských rezidenčních čtvrtí.¹⁵

⁹ Viz *M. Flodrová*, Brněnské ulice a vývoj jejich názvů od 13. století po dnešek, Brno 1997, s. 51-52, 59 a 246.

¹⁰ Viz *P. Zatloukal*, o. c. v pozn. 5, s. 50.

¹¹ Park Lužánky (německy Augarten) byl prvním veřejným parkem v českých zemích a v době svého založení, v roce 1786, sahal až na svahy Černých Polí. Veřejná zeleň zde ještě do šedesátých let 19. století plynule přecházela do soukromých zahrad v prostoru mezi nynějšími ulicemi Drobného a Černopolní. K lužáneckému parku viz např. *M. Flodrová*, Brněnské zahrady, parky, sady a zeleň vůbec a *D. Černoušková – M. Menšíková*, Brněnské parky a zelená zákoutí. In: *Moje vzpomínka na parky a zajímavá zákoutí Brna*, Brno: Kulturní a informační centrum Brna 2004, s. 7-24, zvl. s. 9-13 a s. 124-152, zvl. s. 124-130.

¹² Viz *N. Wibiral – R. Mikula*, Heinrich von Ferstel, Wiesbaden 1974, s. 171.

¹³ František Alois Dvořák (1852-1925) patřil k zakladatelům Klubu přátel umění, Spolku českých stavitelů na Moravě a ve Slezsku. Jeho bratr Emanuel byl kameník a syn Antonín byl architekt a stavitel. F. A. Dvořák realizoval v prostoru nad Lužánkami např. domy na Drobného 6, 8, 10, 30, 32; Antonína Slavíka 2, 4, 10, 14; Kunzova 2; Černopolní 41; Schodová 1, 2; v blízkém okolí pak domy na nám. 28. října, na tř. kpt. Jaroše a na ulicích Hilleho, Bartošově a Kudelově. Viz *P. Zatloukal*, o. c. v pozn. 5, s. 221-222.

¹⁴ Viz *M. Flodrová*, o. c. v pozn. 9, s. 27, 78 a 213.

¹⁵ K dalším oblíbeným brněnským lokalitám tohoto typu patřily zejména Pisárky a Žabovřesky. Jako architekti se zde uplatnili až do vypuknutí první světové války převážně tvůrci z Německa a Rakouska. V období mezi světovými válkami to pak byli téměř výhradně hlavní protagonisté významné éry brněnského funkcionalismu. K tématu obecně viz např. *J. Sedlák (ed.) – I. Černá – D. Černoušková – J. Chatrný – L. Kudělková – J. Vybíral*, Slavné brněnské vily, Praha: Foibos 2006.

Situace ještě nezastavěného území mezi nynějšími ulicemi Drobného a Černopolní ve svahu nad Lužánkami, nazývaném *Belvedere*, je dobře patrná na mapách Brna z let 1858 a 1860.¹⁶ Nejstarší mapa města, kde je již zachycena zástavba první vilové kolonie v Brně nad Lužánkami, pochází z roku 1868. Jednotlivé objekty zde nejsou ještě očíslovány, ale jsou přímo jmenovitě označeny: Arnold, Dr. Giskra, Dr. Adamčík; Kaiserova vila je zakreslena bez jmenovitého označení.¹⁷ Schematické vyznačení nové vilové zástavby je patrné také na barevně tištěné mapě Brna z roku 1871.¹⁸

Na mapě z roku 1885 je již dobře patrný průběh ulice Hutterovy (dnešní Traubovy), která tehdy sahala až do prostoru, kde byla později vytyčena ulice Schodová. Průběh ulice Hutterovy (Huttergasse) v prostoru nad Lužánkami (v té době šlo zřejmě jen o zpevněnou cestu), je prakticky identický s průběhem pozdější ulice Sadové (Parkstrasse), tedy nynější ulice Drobného. Hutterova ulice zároveň tvořila de facto hranici mezi veřejnou zelení lužáneckého parku a soukromými zahradami ve svahu stoupajícím k ulici Černopolní. Jednotlivé vily jsou na této mapě označeny tehdejšími čísly orientačními: Arnoldova vila – Hutterova 38 (Drobného 26), Giskrova vila – Hutterova 40 (Drobného 28), Adamčíkova vila – Hutterova 42 (Drobného 30-Schodová 14, zbořena); Kaiserova vila – Hutterova 30 (Černopolní 39).¹⁹ Stejná situace je zachycena také na mapě Brna z roku 1890, avšak jednotlivé vily zde nejsou označeny orientačními čísly.²⁰

Téměř současný stav zástavby území ohraničeného ulicemi Drobného, Antonína Slavíka, Helfertovy a Černopolní (až na mladší zástavbu z pozdějšího období) je dobře patrný na mapě Brna z roku 1909, kde jsou již jednotlivé vily označeny současnými orientačními čísly: Arnoldova vila (Sadová-Parkstrasse-Drobného 26), Giskrova vila (Sadová-Parkstrasse-Drobného 28), Adamčíkova vila (Sadová-Parkstrasse-Drobného 28; zbořena) a Kaiserova vila (Černopolní-Schwarzfeldgasse 39).²¹

¹⁶ Situations-Plan der Landes-Hauptstadt Brünn sammt allen Vorstädten (Situační plán zemského hlavního města Brna se všemi předměstími, Franz Doležal) z r. 1858 (AMB, sign. K 27); Situations-Plan der königlichen Hauptstadt Brünn sammt Vorstädten (Situační plán královského hlavního města Brna s předměstími, Franz Doležal) z r. 1860 (AMB, sign. K 29).

¹⁷ Situationsplan der königl. Landeshauptstadt mit der neuen Gassenbezeichnung u. Häusernummerierung nebst der Stadterweiterung (Situační plán královského zemského hlavního města s novým označením ulic a číslováním domů včetně rozšíření města, Theodor Schönaich) z r. 1868 (AMB, sign. K 37).

¹⁸ Neuester Situations Plan der Königl. Landeshauptstadt Brünn mit specieller Bezeichnung der öffentlichen Gebäude und der bedeutensten Fabriken, Eisenbahnen (Nejnovější situační plán královského zemského města Brna se speciálním vyznačením veřejných budov a významných továren, železnic, vydal Anton Nitsch) z r. 1871 (AMB, sign. K 39).

Podle P. Zatloukala měl být v r. 1860 postaven na nynější parcele Drobného 22 (tehdy patřící majiteli cihelny Rudigeru Deycksovi) dům zahradníka a v r. 1868 skleník a další zahradní domek. Tyto objekty v rustikálním stylu měly být rovněž součástí vilové kolonie nad Lužánkami. Na uvedených mapách však tyto stavby zakresleny nejsou. Trojice menších objektů v tomto prostoru je patrná až na mapě z r. 1885 (viz pozn. 19). V r. 1903 koupil nemovitost od Rudigera Deyckse textilní průmyslník Moritz Fuhrmann a záhy nato si dal při ulici Drobného vystavět reprezentativní vilu (1903-1904), snad podle návrhu vídeňského architekta Alexandra Neumanna. Viz P. Zatloukal, o. c. v pozn. 5, s. 50 a 162. V r. 1913 koupil Fuhrmannovu vilu i s pozemkem Alfred Löw-Beer, který v r. 1929 daroval parcelu v horní části zahrady při ulici Černopolní své dceři Gretě, provdané Tugendhatové, na stavbu rodinné vily. Viz J. Sedlák (ed.) – I. Černá – D. Černoušková – J. Chatrný – L. Kudělková – J. Vybíral, o. c. v pozn. 15, s. 27-28 a D. Černoušková – J. Janeček – K. Ksandr – P. Zahradník, Nové poznatky ke stavební historii vily Tugendhat a k její obnově a rekonstrukci v letech 1981-1985, Průzkumy památek, roč. XV, č. 1/2008, s. 89-126, zvl. s. 92.

¹⁹ Situationsplan der Landeshauptstadt Brünn (Situační plán zemského hlavního města Brna, K. Schmigmator a S. Dernier) z r. 1885 (AMB, sign. K 42).

²⁰ Situations Plan der Landeshauptstadt Brünn mit Bezeichnung der öffentlichen Gebäude u. Anstalten (Situační plán zemského hlavního města Brna s označením veřejných budov a institucí, K. Schmigmator a S. Dernier) z r. 1890 (AMB, sign. K 47a).

²¹ Plan von Brünn (Plán Brna) z r. 1909 (AMB, sign. K 57).

Prvním objektem, realizovaným v rámci skupiny vilových staveb ve svahu nad Lužánkami, byla **vila Karla Kaisera (1860); Černopolní 39** (pův. Hutterova 30).

Kaiserova vila je situována v horní části svahu při ulici Černopolní a její původní podobu dokládá plán Josefa Arnolda z 11. dubna 1860.²²

Jednopatrová podsklepená, příčně třítraktová stavba, byla v dispozici i v průčelí symetricky komponovaná. Schodiště bylo umístěno v severovýchodní části dispozice. Postranní trakty byly v přízemí prolomeny sdruženými okny. Střední trakt měl v ose zahradního jihozápadně orientovaného průčelí verandu s dřevěným loubím v jemném romantizujícím dekoru, pod nímž byl v ose prolomen vstup do zahrady a dvě okna po jeho stranách. V přízemí byly čtyři velké pokoje a kuchyň. V patře středního traktu byly dva velké pokoje osvětlené sdruženými okny ve štítech orientovaných na jihozápad (do zahrady) a severovýchod (do ulice Černopolní). Nad postranními trakty byly podkrovní pokoje s dvojicemi menších oken ve štítech orientovaných na severozápad a na jihovýchod.

Pravděpodobně v letech 1897-1898, kdy vila byla v majetku stavitele Josefa Jelinka, byla přestavěna do dnešní podoby.²³ Dům byl tehdy podstatně rozšířen a jeho dominantou se stala asymetricky umístěná schodišťová věž.²⁴

Druhou realizovanou stavbou byl první objekt z trojice vil situovaných v hloubi dlouhých parcel mezi ulicemi Drobného a Černopolní - **vlastní vila brněnského stavitele Josefa Arnolda (1862); Drobného 26** (pův. Hutterova 38) – viz samostatná kapitola.

V sousedství Arnoldovy vily byla postavena **vila brněnského advokáta a pozdějšího starosty Karla Giskry (1862); Drobného 28** (pův. Hutterova 40).

Řešení stavby bylo v dispozici i průčelí v podstatě analogické s Kaiserovou vilou.²⁵ Půdorys sklepa byl členitější, ve středním traktu zvýšeného přízemí byl velký pokoj se vstupem na zahradní terasu s vnějším tříramenným schodištěm. V severovýchodní části středního traktu bylo schodiště a vstup do domu. V každém z postranních traktů byly vždy dvě velké čtvercové místnosti (asi tři pokoje a kuchyň; popis místností na plánu chybí). Částečně obytné bylo i podkroví.

Stavebníkem a prvním majitelem vily byl moravsko-slezský zemský advokát Karel Giskra, v letech 1866-1867 starosta města Brna.²⁶ K původní plánové dokumentaci je

²² Viz Situationsplan u. Plan des Herrn Karl Kaiser über die Erbaung einer Sommerwohnung in seinem Garten in den Schwarzen Feldern nächst dem Augarten, sign. Josef Arnold, 11. April 1860 (Situační plán a plán k postavení letního bytu pana Karla Kaisera v jeho zahradě v Černých Polích u Lužánek), 11. dubna 1860, sign. Josef Arnold (AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/917-918).

²³ Majitelem vily byl zřejmě Josef Jelínek ml., syn stavitele Josefa Jelinka st. a bratr architekta Antona Jelinka. K rodině stavitelů Jelinkových viz *P. Zatloukal*, o. c. v pozn. 5, s. 54 a 225-226.

²⁴ Na konci 19. století byla spodní část zahrady oddělena a na ulici Drobného 20 byl v r. 1900 postaven dvoupatrový dům Johanna Bruckmüllera, který v r. 1907 nahradila třípatrová novostavba Františka Falkovského. V 90. letech minulého století byly provedeny úpravy podle návrhu současné majitelky Ing. arch. Ludmily Kramolišové. Viz *P. Zatloukal*, o. c. v pozn. 5, s. 50.

²⁵ Viz původní plánová dokumentace objektu na Drobného ulici 28 datovaná 17. května 1862 a signovaná Josefem Arnoldem (AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/543-544).

²⁶ Rakouský politik a státník Dr. Jur. et phil. Karel Giskra (29. 1. 1820 Moravská Třebová – 1. 6. 1879 Baden u Vídně) vystudoval práva na vídeňské univerzitě. Od r. 1860 působil jako advokát v Brně a od r. 1861 byl

přiloženo písemné „*Povolení ke stavbě domu p. Karla Giskry v Černých Polích*“, vydané 19. května 1862 a podepsané tehdejší starostou města Brna Christianem d'Elvertem:²⁷ „*Dekret jeho blahorodí p. JUDr. Karlu Giskrovi, moravskému a slezskému zemskému advokátovi a členu poslanecké sněmovny říšském rady. Na základě komisionelního jednání 17. tohoto měsíce se p. JUDr. K. Giskrovi povoluje na jeho vlastních parcelách (...) postavit nový dvoupatrový dům dle povoleného přiloženého plánu, který se vrací.*“²⁸

Dalšími majiteli domu i pozemku byli od roku 1870 Antonia Steinbrecherová, od roku 1894 Pilbert Steinbrecher a od roku 1913 pak Felix Steinbrecher, Bertha Schickhardtová, Gisela Seidlová a Martha Czerwinková jako čtvrtinová vlastníci.²⁹ Od roku 1918 byla vila ve vlastnictví manželů Samuela a Hermine Beranových, kteří ji v roce 1922 přepsali na dceru Kornelii Beranovou, od roku 1923 provdanou Lappertovou. Od roku 1941 byla vila v majetku Vystěhovaleckého fondu pro Čechy a Moravu a od roku 1943 v majetku Německé říše. V letech 1946 a 1948 byla nemovitost v národní správě a od roku 1954 ji vlastnil Československý stát.³⁰

V roce 1960 získala objekt Československá akademie věd (ČSAV), která „*přestavbou těžce zchátralého konfiskátu*“ vybuďovala v někdejší Giskrově vile jednu ze svých institucí - Ústav biologie obratlovců, pracoviště „*Laboratoř pro výzkum obratlovců ČSAV*“. Vznikl zde tak „*důstojný stánek, který na několik dalších let vytvořil kvalitní podmínky pro vědeckou práci a který svému účelu slouží dodnes, byť jinému akademickému pracovišti.*“³¹ Od roku 1993 ve vile sídlí Ústav geoniky Akademie věd České republiky (AV ČR). V roce 1996 bylo provedeno statické zpevnění vily a v roce 2008 prošel objekt generální obnovou. Základní půdorys a hmota domu zůstaly zachovány, došlo k dílčím úpravám v dispozici a interiérech, které doznaly změn již v předchozím období, zvláště po první obnově v roce 1960.

poslancem zemské a říšské rady. Od července 1866 do prosince 1867 byl starostou města Brna. Od r. 1867 byl zároveň ministrem vnitra rakouské vlády a v r. 1870 se stal c.k. tajným radou. Byl členem německé ústavověrné strany. S manželkou Elisou, roz. Hauschikovou, měl syna Karla a dceru Elisabeth. JUDr. Karel Giskra ml. (1864-1919) byl úředník a rakouský diplomat. Viz *H. Jordánková*, Encyklopedie dějin města Brna – osobnosti (www.encyklopedie.brna.cz).

²⁷ Christian d'Elvert (11. 4. 1803 Brno – 11. 1. 1896 Brno) brněnský německý historik, politik, mecenáš a v letech 1861-1864 a 1870-1876 starosta města Brna. Významně se zasloužil o rozvoj města, zvláště v oblasti zalesňování a budování zelených ploch (parky na Špilberku a na Kolišti, úprava Kraví hory a Císařského, dnes Wilsonova lesa). Viz *M. Menšíková*, Encyklopedie dějin města Brna – osobnosti (www.encyklopedie.brna.cz). Sám Ch. d'Elvert vlastnil od 70. let 19. století vilu s pozemkem na Veslařské ulici 234 v Pisárkách (tehdy v Jundrově), kterou od jeho dědiců koupila v r. 1901 Margareta Rohrerová, manželka majitele největší brněnské tiskárny Rudolfa Rohrera. Rohrerovi pak v letech 1910 a 1914 vilu rozšířili a upravili podle projektu významného vídeňského architekta Leopolda Bauera. Viz *J. Sedlák (ed.) – I. Černá – D. Černoušková – J. Chatrný – L. Kudělková – J. Vybíral*, o. c. v pozn. 15, s. 37-38.

²⁸ Viz pozn. 25.

²⁹ Pro rodinu Steinbrecherovu navrhl Josef Arnold v r. 1870 skleník, k němuž se dochovala plánová dokumentace datovaná 8. října 1870 a opatřená Arnoldovým razítkem. Viz *Glashaus im Garten des Herrn J. V. Steinbrecher* (pohled a půdorys), 8. October 1870 (AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/543-544).

³⁰ Viz Katastrální úřad pro Jihomoravský kraj, pobočka Brno-venkov se sídlem v Brně, Archiv Pozemkové knihy, knih. vl. č. 101 – Drobného 28.

³¹ V rámci rozvoje pracoviště se ČSAV snažila o realizaci novostavby ústavu na přilehlém pozemku při ul. Černopolní (byl proveden geologický průzkum a projekční práce), avšak stavba nakonec nebyla doporučena tehdejší Úřadem prezidia ČSAV. Nový objekt získal ústav později díky velkorysému daru Prof. JUDr. Hynka Bulína v podobě velké rodinné vily s rozlehlým parkem na ul. Květné 8 v Pisárkách, kde od r. 1968 doposud sídlí Ústav biologie a obratlovců AV ČR. Viz *M. Peňáz – J. Zima*, Padesát let Ústavu biologie obratlovců AVČR 1953-2003, interní tisk vyd. Ústavem biologie obratlovců AVČR, Brno 2003, s. 9-12 a *J. Sedlák (ed.) – I. Černá – D. Černoušková – J. Chatrný – L. Kudělková – K. Lopatová – J. Vybíral*, Slavné vily Jihomoravského kraje, Praha: Foibos 2007, s.63-65.

V zahradě pod někdejší Giskrovou vilou byl manžely Beranovými v letech 1919-1920 postaven dřevěný rekreační domek s hlavní obytnou halou (Gartensaal) v přízemí a dvěma ložnicemi s koupelnou a pokojíkem pro personál v patře. Nevelká, ale dispozičně moderně řešená stavba z tradičního materiálu byla první brněnskou realizací jednoho z významných protagonistů meziválečné éry brněnské architektury Ernsta Wiesnera.³² V roce 2003 byl domek kompletně obnoven a slouží jako knihovna a studovna Ústavu geoniky AV ČR.³³

Ve spodní části pozemku na ulici Drobného byly v letech 1935-1936 postaveny dva pětipatrové nájemní domy s orientačními čísly 28a, 28b.³⁴ Parcelu pro stavbu domu na Drobného 28b koupila v červenci 1935 známá brněnská stavitelská firma bratří Artura a Mořice Eislerových (dle pozemkové knihy firma Artur Eisler, komanditní společnost v Brně).³⁵ Do října téhož roku zde firma postavila podle projektu architekta Otto Eislera nájemní dům,³⁶ jehož majitelkou se v listopadu 1935 stala nezletilá Zuzana Stiassni.³⁷

Architektonicky prakticky identická s Giskrovým domem byla již zbořená sousední **vila advokátů Franze a Josefa Adamčikových (1863); Drobného 30 - Schodová 14** (pův. Hutterova 42).

Dispoziční řešení sklepa i zvýšeného přízemí je s Giskrovou vilou zcela totožné. Analogické bylo i zahradní průčelí s osově orientovanou terasou (verandou) se dvěma postranními schodišťovými rameny. Veranda byla kryta dřevěným loubím v jemném romantizujícím dekoru, pod nímž byl v ose prolomen vstup a dvě okna po jeho stranách. K plánové dokumentaci Adamčikovy vily byl přiložen také situační plán, na kterém jsou zakresleny a jmenovitě označeny již všechny tři vily (Herrn Arnold, Herrn Dr. Giskra, Herrn Dr. Adamčik).³⁸

³² Viz L. Kudělková, Architekt Ernst Wiesner. In.: P. Pelcák – I. Wahla (eds.), Ernst Wiesner 1890-1971, Brno: Obecní dům Brno 2005, s. 8-21, zvl. s. 8-9.

³³ Objekty někdejší Giskrovy vily a Wiesnerův dřevěný zahradní domek jsou díky péči AV ČR v bezvadném stavebnětechnickém stavu a zachovávají urbanisticko-historickou kontinuitu tohoto prostoru nad Lužánkami.

³⁴ Viz Katastrální úřad pro Jihomoravský kraj, pobočka Brno-venkov se sídlem v Brně, Archiv Pozemkové knihy, knih. vl. č. 1253 – Drobného 28a; knih. vl. č. 1254 – Drobného 28b.

³⁵ Se stavitelskou firmou inženýrů Artura a Mořice Eislerových (zal. v r. 1921) často spolupracovali další dva bratři, architekt Otto Eisler a inženýr Hugo Eisler. Firma realizovala v Brně např. hotel Avion (Bohuslav Fuchs, 1927), tzv. palác Morava (Ernst Wiesner, 1927-29), obchodní a obytný dům JEPA (Otto Eisler, 1931; zbořen v r. 1989), Všeobecný pensijní ústav (Emil Králík, 1931-32) a řadu dalších, zejména obytných staveb.

K nejznámějším realizacím firmy patřila stavba nedaleké vily Tugendhat (Ludwig Mies van der Rohe, 1929-30). Zakladatel firmy Artur Eisler zahynul v Osvětimi. Viz L. Kudělková, Ing. Artur Eisler, podnikatelství staveb, Brno. Příspěvek k dějinám brněnské meziválečné architektury, Forum Brunense, Brno: Muzeum města Brna 2007, s. 177-184.

³⁶ Viz J. Kroupa, Otto Eisler: od racionálního purismu k internacionálnímu stylu. In: P. Pelcák – J. Škrabal – I. Wahla (eds.), Otto Eisler 1893-1968, Brno: Obecní dům Brno 1998, s. 8-22, zvl. s. 15.

³⁷ Zuzana Stiassny byla dcera brněnského textilního průmyslníka Alfreda Stiassného a jeho ženy Hermine. Hermine Stiassny se angažovala v organizaci Liga za lidská práva, která pomáhala po r. 1933 politickým uprchlíkům z Německa a které předsedala Greta Tugendhatová. Viz D. Hammer-Tugendhat – W. Tegethoff (Hrsg.), Ludwig Mies van der Rohe. Das Haus Tugendhat, Wien-New York 1998, s. 94 (pozn. 2). Vilu manželů Stiassných na Hroznové 14 v Brně-Pisárkách (1927-29), která později proslula jako tzv. vládní vila, navrhl architekt Ernst Wiesner – viz L. Kudělková, o. c. v pozn. 32, s. 11 a J. Sedlák (ed.) – I. Černá – D. Černoušková – J. Chatrný – L. Kudělková – J. Vybíral, o. c. v pozn. 15, s. 71-73.

³⁸ Viz Plan über die Erbauung einer Villa oberhalb des Augartens, für die Hochwohlgeborenen Herrn JUDr. Franz und Josef Adamčik, sign. Josef Arnold, 14. Februar 1863 (Plán k postavení vily nad Lužánkami pro vysoce urozené pány JUDr. Franze a Josefa Adamčika), 14. února 1863, sign. Josef Arnold (AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/921, 900, 1000). Jednotlivé vily jsou jmenovitě označeny také na plánu Brna z r. 1868 (viz pozn. 17).

Od stavebníků koupili dům v roce 1872 manželé Anton a Anna Mayslovi. V roce 1883 se stali majiteli nemovitosti manželé Franz a Marie Chleborádovi. Jejich jméno je spojeno s jednou z nejnoblesnějších staveb v Brně, která proslula jako varhanická škola, jejímž ředitelem byl Leoš Janáček.³⁹ V roce 1889 koupil vilu Peregrin Zimmermann a v roce 1892 Sigmund Weiss. Od září 1899 byl majitelem domu známý brněnský stavitel František Alois Dvořák (Franz A. Dvořák),⁴⁰ který v blízkém okolí na přelomu 19. a 20. století navrhl a realizoval řadu staveb.⁴¹ Následující majitelé se díky další knihovní vložce pro dům na Drobného 30 liší.⁴² Dle knihovní vložky č. 103 byla vila od roku 1925 v majetku Vítězslava Blumenthala, od roku 1932 v majetku Pavla Himmelreicha (od r. 1938 Marietta Himmelreichová), v roce 1946 byl dům v národní správě a od roku 1961 byl ve vlastnictví Československého státu. Dle knihovní vložky č. 744 získal v prosinci 1918 darovací smlouvou právo vlastnické Dr. František Dvořák, od prosince 1936 byli polovičními vlastníky Marie Dvořáková a Ing. Miloslav Dvořák a od roku 1960 byla nemovitost v majetku Československého státu.

Existence dvou knihovních vložek (č. 103 a č. 744) na dům s adresou Drobného 30, stejně jako doba zboření vily, zůstávají záhadou. Na místě zbořené Adamčikovy vily totiž ani nevznikl žádný nový objekt. Až na přelomu 60. a 70. let byly v těchto místech v horní části ulice Schodové postaveny družstevní bytové domy, které však již nefigurují ve sledovaných pozemkových knihách,⁴³ v nichž je ještě k roku 1960 poznamenáno vlastnictví pro Československý stát. Na situačních plánech k objektu Drobného 26 z let 1949, 1952 a 1955 již někdejší Adamčikova vila zakreslena není.⁴⁴ Vila tedy byla zbořena buď ještě před druhou světovou válkou, anebo těsně po ní.⁴⁵ Dle pamětníků již v roce 1945 Adamčikova vila nestála. Pavel Zatloukal uvádí, že byla zbořena dokonce už v roce 1908 v souvislosti se stavbou dalšího nájemního domu na Schodové 14, kterou měl realizovat stavitel František A.

³⁹ Chleborádovi prodali vilu na Drobného v r. 1889 a záhy nato koupila Marie Chleborádová pozemek na nároží ulice Kounicovy a Smetanovy pro stavbu nového domu. O dva roky později, aniž by začala stavět, pozemek prodala Ernstu Gütlerovi, který na něm v r. 1891 postavil noblesní městskou vilu. Od r. 1893 vlastnil dům Eduard Kordina a v r. 1906 jej koupila Jednota pro zvelebení církevní hudby na Moravě. Viz *P. Zatloukal*, o. c. v pozn. 5, s. 118 a *J. Sedlák (ed.) – I. Černá – D. Černoušková – J. Chatrný – L. Kudělková – J. Vybíral*, o. c. v pozn. 15, s. 17-19.

⁴⁰ Viz Katastrální úřad pro Jihomoravský kraj, pobočka Brno-venkov se sídlem v Brně, Archiv Pozemkové knihy, knih. vl. č. 103 – Drobného 30 (tehdejší č.p. 273).

⁴¹ Stavitel František Alois Dvořák (10. 8. 1852 Křetín u Boskovic – 4. 6. 1925 Brno) byl také velmi činný společensky. Patřil k zakladatelům Klubu přátel umění a Spolku českých stavitelů na Moravě a ve Slezsku, kde byl v r. 1906 zvolen předsedou. Často spolupracoval s Augustem Prokopem, jeho bratr Emanuel byl kameník a syn Antonín byl architekt a měl také stavební firmu. Z blízkého okolí sledované lokality patřily k významným realizacím F. A. Dvořáka nájemní domy na Drobného 6-10, 30-32, Antonína Slavíka 14, Kunzové 2 a především skupina domů na ulici Schodové 1-6. F. A. Dvořák je také autorem vily na Černopolní 41 (1904), která stojí mezi nejstarší stavbou první brněnské vilové kolonie, Kaiserovou vilou, a mezi nejslavnější brněnskou vilou Tugendhat (1929-30). Autorem řady dalších nájemních domů na ulicích Drobného, Antonína Slavíka a Helfertově byl další významný brněnský stavitel František Pawlu. Viz *P. Zatloukal*, o. c. v pozn. 5, s. 167, 221-222, 229-230.

⁴² Viz Katastrální úřad pro Jihomoravský kraj, pobočka Brno-venkov se sídlem v Brně, Archiv Pozemkové knihy, knih. vl. č. 744 – Drobného 30 (č.p. 273) – viz pozn. 40.

⁴³ Bytové domy stavebního bytového družstva zaměstnanců Královopolské strojírny Brno (konkrétně dům Schodová 14) byly kolaudovány v únoru 1971; stavební povolení vydáno v červnu 1968 (Archiv odboru územního a stavebního řízení Magistrátu města Brna, počítačová databáze).

⁴⁴ Viz projektová dokumentace k objektu Drobného 26 související s úpravami pro mateřskou školu (Archiv odboru územního a stavebního řízení Magistrátu města Brna, složka Drobného 26).

⁴⁵ Mohlo by to být např. z důvodu těžkého poškození v důsledku válečných událostí. Z pramenů je však zřejmé, že přímé zásahy při bombardování města postihly Černá Pole na ulicích Antonína Slavíka, Lesnické a Lužově, které nejsou v bezprostřední blízkosti. Viz *Z. Müller – M. Flodrová – M. Budík – V. Schildberger*, Bomby nad Brnem. Zpráva o leteckém bombardování města Brna v letech 1944 a 1945, Brno 2005, s. 174-181.

Dvořák.⁴⁶ Takto časný zánik vily se však jeví jako nejméně pravděpodobný, neboť objekt je zachycen ještě na mapách Brna z let 1909 a 1914 i na mladších plánech města. Ulice Schodová zdaleka nedosahovala až do těchto míst, její horní část byla zastavěna až od sklonku 60. let. V roce 1908 byla navíc někdejší Adamčikova vila v majetku samotného stavitele F. A. Dvořáka.

⁴⁶ Viz *P. Zatloukal*, o. c. v pozn. 5, s. 167.

ARNOLDOVA VILA

Široké údolí potoka Ponávky, zvláště jeho úseky v rámci Lužáneckého parku, představovalo již od poloviny 19. století atraktivní a perspektivní prostor, který mohla výrazně zhodnotit nová výstavba. Podobně jako tomu bylo např. v Lipsku či Drážďanech a dalších městech, kde se stavěly nádherné vily na březích řek a jezer nebo v zahradách, bylo dobovou snahou, aby se i okolí Brna zvelebilo v tomto duchu. Nejčastěji se v této souvislosti uvažovalo a také psalo o Černých Polích. Úsměvným varováním před „*nelibou vůní venkova*“, tehdy jistě příznačnou pro většinu předměstí, byla zcela jistě záměrně zdůrazněna všeobecná luxusní noblesa těchto rezidenčních čtvrtí. „*Man baut einen Sommeraufenthalt auf einer eine reizende Fernsicht bietenden Anhöhe (...) am Ufer eines Flusses oder See's, uns ist die Gegend nicht anmuthig genug, mitten in einem parkähnlichem Garten, aber um Gotteswillen nur nicht in unmittelbarer Nachbarschaft von Gasthäusern und einer lebhaften dazu oft mit nicht sehr lieblichen Felder-Düften geschwängerten Passage.*“ – „*Staví se letní byty na návrší, nabízejícím lákavou vyhlídku (...) na břehu řeky nebo jezera, v oblasti dosti půvabné, uprostřed parkových zahrad, ale jen probůh ne v těsném sousedství hostinců a průchodů obtěžkaných nepříjemným závanem z polí.*“⁴⁷

O nové trojici staveb ve vilové kolonii nad Lužánkami referoval soudobý denní tisk na sklonku března 1862: „*Auf den schwarzen Feldern werden sich in nächster Zukunft mehrere prächtige Villen erheben. So wird zuerst Hr. Baumeister Arnold auf den ihm gehörigen Grunde eine Villa erbauen, und seinem Beispiele sollen auch die Herren Dr. Adamčík und Dr. Giskra zu folgen gesonnen sein.*“ – „*V Černých Polích bude v blízké budoucnosti postaveno několik přepychových vil. Na svém pozemku nejprve postaví vilu pan stavitel Arnold, a jeho příkladu jsou odhodláni následovat také pánové Dr. Adamčík a Dr. Giskra.*“⁴⁸

Dochované Arnoldovy plány jeho vlastní vily jsou datovány 26. března 1862.⁴⁹ Od téhož data byli dle kupní smlouvy manželé Josef a Katharina Arnoldovi majiteli pozemku ve svahu nad Lužánkami.⁵⁰ K plánové dokumentaci je také přiloženo písemné povolení vydané 7. dubna 1862 a podepsané brněnským starostou Christianem d'Elvertem: „*Panu Josefu Arnoldovi se na základě komisionelního jednání 31. minulého měsíce povoluje, aby ve svém vlastním vinohradu nad Lužánkami zbudoval pavilón. Tuto stavbu je třeba provést dle přiloženého schváleného plánu, který se vrací, a dodržovat přitom všeobecné stavební a policejní předpisy. Započítí stavby je třeba oznámit stavebnímu oddělení, její ukončení rovněž za účelem revize dle předpisů. Stavební deník se přikládá. Brno, 7. dubna 1862.*“⁵¹ Stavba pokračovala zřejmě velmi rychle, neboť již 17. května se v novinách objevila zpráva: „*Die Villa des Hrn. Arnold in den schwarzen Feldern nächst dem Augarten ist bereits bis zur Aufsetzung des Dachstuhles gedtchen.*“ – „*Vila pana Arnolda v Černých Polích u Lužánek je připravena k osazení krovu.*“⁵² Je tedy pravděpodobné, že nejpozději do konce léta 1862 byla stavba dokončena.

⁴⁷ Viz *Neuigkeiten*, 22. Juli 1861.

⁴⁸ Viz *Neuigkeiten*, 31. März 1862.

⁴⁹ Viz půdorys sklepa, přízemí, patra a krovu a řez A-B, datované 26/III 62 a signované Josefem Arnoldem (AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/537-542).

⁵⁰ Viz Katastrální úřad pro Jihomoravský kraj, pobočka Brno-venkov se sídlem v Brně, Archiv Pozemkové knihy, knih. vl. č. 100 – Drobného 26 (tehdejší č.p. 101).

⁵¹ Viz pozn. 49 – spisová agenda přiložená k plánům; stavební deník se nedochoval.

⁵² Viz *Neuigkeiten*, 17. Mai 1862.

Dispozice Arnoldova domu byla řešena na principu podélného dvoutraktu v levé části půdorysu a příčného jednotraktu v pravé části půdorysu. Vstup do domu s předloženými schody byl situován v pravé krajní ose jihovýchodního průčelí. Obdélná vstupní hala ve zvýšeném přízemí byla volně propojena s dvouramenným schodištěm, se kterým sousedila kuchyně. Proti schodišti s bohatě dekorativním, zřejmě litinovým zábradlím, byl vstup do jídelny. Ta byla propojená dveřmi s dalším pokojem, z něhož byl stejně jako ze vstupní haly přístupný velký obytný salón s hlubokou obdélnou nikou. K pokoji za jídelnou a salónu přiléhala veranda. Obytné místnosti i schodiště byly prolomeny sdruženými okny, okno v nice salónu, která měla na jhozápadním průčelí formu rizalitu, bylo třídlílné. Půdorys patra byl téměř identický - velký salón s balkónem nad rizalitem, pokoj pro hosty a dvě menší komory. Sdružená okna v patře byla dvou a třídlílná.

Plány průčelí v dochovaném konvolutu chybí. Nad oknem hostinského pokoje (jihovýchodní průčelí) byl trojúhelný dřevěný štít zastřešení, pravděpodobně s dekorativní řezbou. Se schodištěm sousedila ložnice.

Ve vysoké hrázděné „věži“ se sedlovou stříškou byl jeden pokoj.⁵³

V březnu 1863 Josef Arnold na parcele u své vily navrhl a realizoval stavbu obdélného skleníku. „*Panu Josefu Arnoldovi (...) se povoluje postavit (...) na parcelách (...) nad Lužánkami u nově zbudovaného pavilonu č. 101 (...) skleník dle povoleného přiloženého plánu, který se vrací. (...) Stavební deník se přikládá. Brno, 2. března 1863.*“⁵⁴

Manželé Arnoldovi vlastnili vilu téměř 21 let. Dle kupní smlouvy z 30. září 1883 „*prodává Josef Arnold, stavitel v Brně a jeho žena Katharina Arnoldová, paní Charlotte Martini jim patřící vilu a zahradu na Hutterově 38*“.⁵⁵ Po 13 letech, 17. července 1896, prodala Charlotte Martini vilu Albertině Antonii Langer, jejíž jméno je však v kupní smlouvě uvedeno jako Lange.⁵⁶

V souvislosti se jménem Lange je třeba uvést, že v říjnu 1883, tedy měsíc poté, co se dle pozemkové knihy stala majitelkou nemovitosti Charlotte Martini, byl vypracován „*plán na adaptaci vily na Hutterově č. 38, patřící panu Langemu*“ (?).⁵⁷ Autor návrhu, snad Carl Schuhang (?), ponechal Arnoldovu dispozici prakticky beze změny. Pouze při západním nároží v přízemí byla navržena obdélná přístavba (*Zubau*) s toaletou a z pokoje pro hosty a dvou komor v patře se staly jen dvě místnosti. To se v patře jihovýchodního průčelí projevilo prolomením dvou oken (oproti původnímu jednomu). Podle nákresu jihovýchodního průčelí byly fasády domu navrženy v duchu romantizující gotiky. Vzhledem k absenci jakýchkoli dalších pramenů nelze jednoznačně určit, zda tato adaptace byla realizována.⁵⁸

Nepodařilo-li se panu Langemu realizovat úpravu vily, pak byl alespoň stavebníkem stáje a kočárovny s bytem domovníka ve spodní části parcely, poblíž ulice Drobného.

⁵³ Viz pozn. 49.

⁵⁴ Plán skleníku viz AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/537-542.

⁵⁵ Viz Katastrální úřad pro Jihomoravský kraj, pobočka Brno-venkov se sídlem v Brně, Archiv Pozemkové knihy, knih. vl. č. 100 – Drobného 26; sbírka listin ke knih. vl. č. 100, č. d. 9441/1883.

⁵⁶ Viz Katastrální úřad pro Jihomoravský kraj, pobočka Brno-venkov se sídlem v Brně, Archiv Pozemkové knihy, knih. vl. č. 100 – Drobného 26; sbírka listin ke knih. vl. č. 100, č. d. 10340/1896.

⁵⁷ Viz „Plan über die Adaptierung der Villa, Hüttergasse Nro 38 dem Herrn Lange gehöriig.“ (AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/537-542). Jméno Lange se však v pozemkové knize objevuje až o 13 let později.

⁵⁸ Zásadní pramenná základna – archiv stavebního úřadu města Brna, na konci druhé světové války vyhořel. V dalších brněnských archivech jsou dochovány jen fragmenty stavební dokumentace k jednotlivým objektům.

Autorem plánu na přízemní stavbu ve tvaru písmene L, datovaného 4. ledna 1895, byl stavitel Carl Hemsak. Jako stavebník je uveden Carl Lange.⁵⁹

V březnu 1909 se stala majitelkou vily Cecílie Hože, manželka brněnského advokáta Kornelia Hože. Na základě plné moci, podepsané Cecílií Hože 2. března 1909, a na základě prohlášení podepsaného téhož dne Alfredem Pollakem, byl ke koupi domu zplnomocněn Alfred Pollak, obchodník s uhlím v Brně. Kupní smlouva mezi Albertinou Lange a Alfredem Pollakem byla podepsána 23. března 1909.⁶⁰ Nemovitost byla Albertinou Antonií Lange prodána se vším příslušenstvím, právy a povinnostmi za sjednanou kupní cenu 120 000 korun. Příslušenstvím byla myšlena zeleň, stáje a zahradní nábytek, dále ústřední vytápění a elektroinstalace (bez lustrů).⁶¹

Manželé Cecílie a Kornelius Hože realizovali rozšíření a úpravu vily v duchu art deco s prvky secese. Přesné datování ani autora projektu nelze z důvodu absence jakýchkoli pramenů určit.⁶² Na základě formálně slohové analýzy celkového architektonicko-výtvarného výrazu a mnoha dochovaných konstrukcí a detailů lze tuto stavební intervenci časově zařadit do období těsně před první světovou válkou, přibližně do let 1909-1915, tedy do doby krátce po zakoupení vily Cecílií Hože. Jedním z konkrétních analogických příkladů je užití typu mosazných dveřních klik a okenních oliv v hlavním salonu a přilehlých pokojích v přízemí, které jsou zcela identické s klikami a olivami ve vlastní vile architekta Dušana Jurkoviče v Brně-Žabovřeskách, postavené v roce 1906.⁶³ K soudobým technickým standardům patřila např. okna s mechanismem na otvírání ventilačních křídel, vnější dřevěné rolety proti slunci s vnitřním řemenicovým ovládním (s koženými nebo lněnými řemeny), jídelní výtah apod. Období let 1909-1915 odpovídá také typ dekorativních litinových radiátorů, ale i výtvarné pojetí některých konstrukcí a detailů, jako např. schodišťového zábradlí, dřevěných ostění a obložení dveří, štukových dekorů na stropech, typů dlažeb apod. Většina z uvedených prvků je doposud zachována v autentickém stavu a jsou plně funkční (radiátory, jídelní výtah apod.).

Na základě srovnání původních Arnoldových plánů z roku 1862 a půdorysů přízemí a patra z roku 1952, kdy byla vila upravena pro potřeby mateřské školy, a na základě orientační prohlídky objektu, byla zpracována schematická stavebněhistorická analýza. Dispozice Arnoldovy vily z roku 1862 včetně schodišťového prostoru (kromě zábradlí) zůstala prakticky

⁵⁹ Viz AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/537-542.

⁶⁰ Z uvedených dokumentů – plné moci Cecílie Hože, z prohlášení Alfreda Pollaka a z kupní smlouvy mezi Albertinou Lange a Alfredem Pollakem vyplývá „dvojitý“ orientační číslo někdejší Arnoldovy vily, která je někdy označena adresou Parkstrasse-Sadová č. 26 nebo Parkstrasse-Sadová č. 28. Viz Katastrální úřad pro Jihomoravský kraj, pobočka Brno-venkov se sídlem v Brně, Archiv Pozemkové knihy, knih. vl. č. 100 – Drobného 26; sbírka listin ke knih. vl. č. 100, č. d. 1279/1909. Tato diference se objevuje také v adresářích města Brna až do 30. let 20. století. Jako Sadová-Parkstrasse č. 28 (?) je označena někdejší Arnoldova vila i na situačním plánu, kde je zakreslena stavba stáje a kočárovny, realizovaná v r. 1895 Carlem Lange – viz výše.

⁶¹ „(...) *Frau Albertine Antonie Lange verkauft dem Herrn Alfred Pollak die Realität E. Z. 100, Nr. C. 101, Oberzeile, Or. Nr. 28 Parkstrasse enthaltend die G. P. 226/1, 226/2 und die Gartenparzelle 445, 446, Oberzeile Parc. 314/4 Garten Grosse Neugasse in dessen unbeschränktes Eigentum mit allem Zubehör, mit allen Rechten und Pflichten wie sie diese Realität besessen oder zu besitzen berechtigt war, samt allem Zubehör als Pflanzen, Stall und Gartenmöbel, der Centralheizungsanlage und elekt. Anlage jedoch ohne Luster den vereinbarten Kaufpreis per 120 000 K. (...)*“ Viz Katastrální úřad pro Jihomoravský kraj, pobočka Brno-venkov se sídlem v Brně, Archiv Pozemkové knihy, knih. vl. č. 100 – Drobného 26, č. d. 1279/1909.

⁶² Viz pozn. 58.

⁶³ K Jurkovičově vile nejnověji viz *D. Černoušková – Z. Matulíková – M. Straková – R. Václavík – P. Všetečka*, Vila Dušana Jurkoviče v Brně-Žabovřeskách ve světle komplexního průzkumu, Průzkumy památek, roč. XVI, č. 1/2009, s. 89-126.

nedotčena, stavba však byla v přízemí i v patře rozšířena. Při západním nároží nově vznikla m. č. 106 v přízemí (dnes herna) a m. č. 206 v patře (dnes červená třída). Na severovýchodní straně byla v přízemí rozšířena kuchyň (m. č. 104) a někdejší jídelna (m. č. 190, dnes sociální zázemí) a vznikl nový vstup do domu s dřevěnou uzavřenou verandou. V patře byla rozšířena někdejší ložnice (m. č. 202, dnes lehárna) a vznikla nová menší místnost č. 201. Předsín v patře byla rozdělena na dvě prostory (dnes předsín č. 204 a ředitelna č. 205). Celá stavba byla opatřena novými výplněmi dveří a oken a nově byla upravena všechna průčelí. Fasády byly provedeny v kombinaci hladké a hrubě strukturované omítky s nárožní omítkovou bosáží včetně dřevěné verandy a zábradlí balkónu na jihozápadním průčelí. U vstupní partie vznikla zcela nově dřevěná přízemní veranda.

Architektonická úprava stavby v duchu art deco, realizovaná za vlastnictví Cecílie Hože, představuje kvalitní dobovou intervenci v bezvadném řemeslném provedení, která je navíc umocněna faktem, že se až do současnosti zachovala prakticky v nedotčeném autentickém stavu.⁶⁴ Z původní stavby z roku 1862 byla zachována „Arnoldova věž“ z hrázděného cihlového zdiva.

Rozsáhlá zahrada charakteru anglického parku byla v průběhu let kultivována a užívána v souladu s objektem vily (zahradní altánky, besídky, nábytek apod.).

Cecílie Hože užívala vilu téměř třicet let se svým manželem Korneliem Hože, který byl advokátem a pravděpodobně spolupodílníkem v maloměřické cihelně a cementárně.⁶⁵ Advokát a továrník Kornelius Hože (nar. 12. září 1854 v Brně) byl synem lékaře Heřmana Hože (1808-1881), pocházejícího z Bučovic.⁶⁶ Cecílie Hože byla rozená Löw-Beerová (nar. 11. června 1864 v Brně) a byla to starší sestra Alfreda Löw-Beera (1872-1939) – otce Greta Tugendhatové (1903-1970), a tedy Gretina přímá teta.⁶⁷ Kornelius a Cecílie Hože měli jediného syna Maxe (nar. 4. října 1888 v Brně), který byl rovněž titulován jako továrník a jako vedoucí provozu v maloměřické cementárně. Max Hože se 30. dubna 1916 v Brně oženil s Bedřiškou Kesslerovou (nar. 15. února 1896 v Brně) a manželství zůstalo zřejmě bezdětné. Ještě v roce 1918 bydlel Max Hože ve vile na Drobného.⁶⁸

Kornelius Hože zemřel 19. srpna 1936 ve Vídni. Vila na Drobného 26 byla Cecílii Hože dle pozemkové knihy krátce po vypuknutí války, v říjnu 1939, zabrána gestapem. Všichni členové rodiny, židovského původu, byli zřejmě záhy odvezeni do koncentračních táborů. Cecílie Hože zemřela ve věku 78 let 7. září 1942 v Terezíně. Její syn Max Hože i se ženou Bedřiškou zemřeli oba 17. listopadu 1942 neznámo kde. Pravděpodobně byli společně zplynováni v některém koncentračním táboře, neboť oba byli usnesením okresního civilního soudu pro Prahu-východ ze dne 18. června 1947 prohlášeni za mrtvé.

⁶⁴ Na severovýchodním průčelí je dodnes patrné poškození omítky střelbou. Ze vzpomínek pamětníků a z osudů blízké vily Tugendhat je známo, že v této oblasti Černých Polí operovala v dubnu 1945 Rudá armáda, v případě vily Tugendhat konkrétně kavalerie maršála Malinovského složená převážně z vojáků asijských republik Sovětského svazu. Je tedy nanejvýš pravděpodobné, že všeobecnému drancování padly za oběť i další domy v nejbližším okolí. Viz *D. Černoušková – J. Janeček – K. Ksandr – P. Zahradník*, o. c. v pozn. 18, s. 98-100.

⁶⁵ Viz Adresář města Brna z r. 1918, kde je uvedena adresa Parkstrasse 28 (?) – viz pozn. 60.

⁶⁶ K osobním datům jednotlivých členů rodiny Hože a Löw-Beerových viz domovské listy (AMB, fond B 1/39, kartotéka domovského práva 1850-1948, krabice 130 a 216).

⁶⁷ Alfred Löw-Beer koupil o čtyři roky později (v srpnu 1913) v sousedství sestřina domu nad Lužánkami secesní vilu na Drobného 22 od dědiců brněnského textilního průmyslníka Moritze Fuhrmanna secesní vilu na Drobného 22 (viz pozn. 18). V horní části pozemku při ulici Černopolní si jeho dcera Greta a neteř Cecílie Hože, provdaná Tugendhatová, dala v letech 1929-1930 postavit rodinný dům podle projektu německého architekta Ludwiga Miese van der Rohe, který vešel do dějin architektury jako jedna z neslavnějších vilových staveb na světě.

⁶⁸ Viz pozn. 65. Max a Bedřiška Hože se později přestěhovali do Prahy, neboť v Maxově domovském listě je uvedena adresa bytu Seminářská 41 a Praha VII - V Holešovičkách.

Někdejší Arnoldova vila na Drobného 26, jejíž poslední majitelkou byla v letech 1909-1939 Cecílie Hože, přešla po druhé světové válce (1946-1948) pod národní správu a později pod správu Bytových podniků města Brna (v nájmu Státních lesů, n.p., ředitelství „Masarykův les“). V roce 1953 se stala majetkem Československého státu.⁶⁹

Podle plánu z prosince 1949 byla provedena adaptace kůlny, tj. někdejší stáje a kočárovny s bytem domovníka, na garáž a přístavbu dřevníku.⁷⁰

V roce 1951 bylo rozhodnuto o úpravě vily pro potřeby mateřské školy. Souhlas s provedením adaptace pro mateřskou školu byl vydán výměrem technického referátu Ústředního národního výboru v Brně dne 18. března 1952. Nedatovaná plánová dokumentace odsouhlasená rovněž 18. března 1952 byla zpracována projekční kanceláří Stavebního komunálního podniku města Brna (Ing. arch. Klíma, M. Vaňura, D. Vaverková) a obsahovala půdorysy přízemí, patra a řez v M 1:100 a situaci v M 1:1000.⁷¹

V červnu 1955 byl zpracován projekční kanceláří Stavebního podniku města Brna projekt na stavbu provizorní malé školy (investorem byl Městský národní výbor v Brně, odbor školství; stavbu realizoval Stavební podnik města Brna). Stavební povolení „*k provedení stavby malé typové, provizorní školy v Brně, ulice Drobného čís. 26*“ bylo vydáno 8. července 1955. V přízemní nepodsklepené stavbě s nízkým sklonem střechy byly navrženy dvě třídy pro 80 žáků, kabinet pro učitele, šatny a sociální zázemí. Architektonické řešení dispozice i průčelí bylo zpracováno podle typových plánů vypracovaných Studijním a typizačním ústavem v Praze, které byly závazné vzhledem k nouzovému opatření ministerstva školství. Celkový náklad na stavbu činil 240 000,- Kč.⁷²

V letech 1973-1975 byl při ulici Drobného postaven družstevní bytový dům dvou stavebních bytových družstev, který má adresu Drobného 26a.⁷³ Průjezd a průchod na pozemek k mateřské škole je přímo tímto domem.

⁶⁹ Viz Katastrální úřad pro Jihomoravský kraj, pobočka Brno-venkov se sídlem v Brně, Archiv Pozemkové knihy, vl. č. 100 – Drobného 26.

⁷⁰ Viz plánová dokumentace (Archiv Odboru územního a stavebního řízení Magistrátu města Brna, složka Drobného 26).

⁷¹ Viz pozn. 70.

⁷² Viz pozn. 70.

⁷³ Stavbu realizovalo Stavební bytové družstvo (SBD) zaměstnanců Vojenské akademie Antonína Zápotockého (VAAZ) a Stavební bytové družstvo (SBD) Mláďí. Stavební povolení je z 15. 3. 1973, kolaudace proběhla 9. 12. 1975. Viz (Archiv Odboru územního a stavebního řízení Magistrátu města Brna, počítačová databáze).

JOSEF ARNOLD

Stavitel Josef Arnold se narodil 24. prosince 1824 v Ingolstadtu v Bavorsku,⁷⁴ kde studoval průmyslovou školu a zároveň se vyučil kamenickému a zednickému řemeslu.⁷⁵ V letech 1841-1847 studoval na Polytechnice a Akademii výtvarných umění v Mnichově. Po studiích pracoval jako dílovedoucí u královské stavební inspekce v Mnichově a poté v Řezně. Později působil ve Vídni, kde praktikoval v ateliéru jednoho z nejvýznamnějších architektů vídeňské Ringstrasse Heinricha Ferstela, který jej vyslal v roce 1851 do Brna.

Josef Arnold začal v Brně spolupracovat s kamenickým mistrem Johannem Wesselym (asi 1817-1853) a v roce 1853 zde získal koncesi stavitele a kamenického mistra. Oženil se s Kateřinou Wesselou (asi 1824 nebo 1826-1900), vdovou po Johannu Wesselem. Stal se tak majitelem jeho domu na Tereziině kolišti 7 (Theresienglacis), později Josefovský příkop 3 (Josefstädter Graben), kde bydlel a měl tam také kancelář. V roce 1962 si postavil vlastní vilu nad Lužánkami, ale jeho hlavní adresa zůstala na Kolišti.

Vedle stavebního dvora vlastnil Josef Arnold také cihelny, kamenolomy, kamenické dílny a vzorkovnu stavebnin. Byl rovněž činný veřejně jako člen brněnské obecní rady, člen mnoha sdružení a institucí, zejména stavitelské a inženýrské sekce moravského průmyslového spolku. V roce 1875 obdržel od císaře čestný Zlatý kříž, v roce 1884 řád Františka Josefa I. a byl také nositelem rytířského řádu sv. Řehoře.

Josef Arnold byl jednou z klíčových postav brněnské architektury 19. století a významně se podílel na tvorbě stavebního výrazu města. V jeho díle lze rozlišit dvě základní skupiny staveb – stavby podle vlastních návrhů a realizace cizích projektů.

Ve svých vlastních návrzích uplatňoval styl doznívajícího romantického historismu s prvky arkádového stylu (Rundbogenstil) mnichovské provenience (*biskupský a chlapecký seminář na Veveří 15, 1857-59*) a později italizující neorenesanci (*palác Bochnerův von Stražisko na Přízově 1 v areálu továrny na sukno, později Vlněna, 1864-67; nájemní dům Josefa Flora na Jezuitské 4, 1865; nájemní dům Carla Adolfa Ripky na Benešově 8, 1867-68; palác Gustava Adolfa von Schoellera na Cejlu 50, 1868; Kounicův palác na náměstí Svobody 21, 1870-71, zbořen; Kounicův palác na Moravském náměstí 9, 1871-72*). Pro jeho pozdější vlastní stavby je příznačná neorenesance s drobnými zoomorfními a antropomorfními prvky (*Mariánský ústav na Lidické 24, 1883*). Arnold postavil také některé brněnské továrny (*Springerovu na Dornychu 38, 1862; Offermannovu na Trnitě 1, 1867-69*).

Jako provádějící stavitel realizoval Josef Arnold řadu významných veřejných i soukromých staveb, zejména zásadní brněnská díla architekta vídeňské Ringstrasse Heinricha Ferstela (*palác Johanna Bergla, tzv. Muzejka, 1860-63; pravděpodobně také evangelický, tzv. červený kostel na Komenského náměstí, 1863-67*) a dalších tvůrců (*technické učiliště, dnes lékařská fakulta na Komenského nám. 2, 1858-60; německé gymnázium, dnes JAMU na Komenského nám. 6, 1860-62; zemský ústav choromyslných, dnes psychiatrická léčebna v Černovicích, 1861-63; německá tělocvična pod Špilberkem, 1867-68; český učitelský ústav, dnes fakulta architektury na Poříčí 5, 1878; městské divadlo, 1881-82*).

⁷⁴ V domovském listě Josefa Arnolda je uvedeno datum narození 22. února 1824 a místo Brno. (AMB, fond B 1/39, kartotéka domovského práva 1850-1948, krabice 4).

⁷⁵ K osobnosti Josefa Arnolda viz *Ch. d'Elvert (red.)*, Joseph Arnold, Notizen-Blatt, Nro 2, 1876, s. 11-12; *Gemeinderath Josef Arnold* +, Brüner Zeitung, 12. August 1887; *P. Zatloukal*, o. c. v pozn. 3, s. 275 a 270; *P. Zatloukal*, o. c. v pozn. 5, zvl. s. 220.

V době, kdy realizoval urbanistický ideový koncept Heinricha Ferstela – *skupinu prvních vilových staveb v Brně nad Lužánkami* (1860-63) s vlastní vilou (1862), se umístil jako druhý v soutěži na regulační plán města Brna. S vítěznými tvůrci, Moritzem Kellnerem a Franzem Neubauerem pak spolupracoval na *kombinovaném* regulačním plánu.

Josef Arnold se věnoval také restaurování památek. Nejvýznamnějšími zakázkami byly restaurační práce v katedrále sv. Petra a Pavla (1863-66) a v kostele sv. Jakuba Většího (1871-79) - zde podle návrhů Heinricha Ferstela. Často spolupracoval se známým brněnským sochařem a kameníkem Adolfem Loosem, otcem slavného architekta a brněnského rodáka Adolfa Loose.

Josef Arnold zemřel v Brně 12. srpna 1887 a 14. srpna 1887 byl po obřadu v kostele sv. Jakuba pochován na brněnském ústředním hřbitově.

Vilu nad Lužánkami manželé Arnoldovi prodali v roce 1883. Arnoldův dům na Kolišti zdědil po smrti jeho ženy Kateřiny Arnoldové-Wesselé její syn z prvního manželství, Karl Wessely. Ten jej v roce 1912 prodal Úrazové pojišťovně dělnické, aby ještě s dalšími okolními domy ustoupil stavbě Úrazové dělnické pojišťovny pro Moravu a Slezsko (dnes Koliště 43, architekt Bohumír Čermák, 1912-13).⁷⁶

⁷⁶ Viz M. Flodrová, nepublikovaný rukopis monografické studie o stavbě Úrazové dělnické pojišťovny pro Moravu a Slezsko v Brně.

MATEŘSKÁ ŠKOLA NA DROBNÉHO 26

„Stává se zajisté často, že rodičové, jdouce po práci, tráviti musejí skoro celý den mimo dům, a útlé děti své, tento poklad nad jiné jim nejdražší, svěřují mnohdy osobám nespolehlivým, cizím, které nejmenší lásky k dětem těmto nechovají; někdy i beze všeho dohledu bývají takovéto dítky zůstavovány. A když i po denní únavě večer otec s matkou domů se vrátí, čeká na oba tolikerá práce v domácnosti, že třeba ani chvilky nezbyvá, aby děti k sobě přivinuli, s nimi laskavě promluvili, je poučili. Kolik otázek musí dítku uvážnouti na jazyku, kolik přání ukryto zůstává v srdci jeho, poněvadž rodičové nemají kdy, aby s ním se zabývali. Bez modlitby na lůžko se klade, bez modlitby vstává, matka neuspává ho pohádkami, nevíta ho po spánku slovy laskavými, s tváří usměvavou. Dítka nepoznává krásné doby mládí, vyrůstá bez Boha, a v srdci usazují se kořínky mravní zkázy. Takovým dětem jsou opatrovny a školky mateřské velikým dobrodiním. Tam jim pěstounka nahrazuje matku pečlivou, rozumně je vychovává, laskavě s nimi zachází; tam poznává dítka radosti útlého mládí. Ale školky mateřské nejsou snad jen těmto dětem dobrodiním, nýbrž všem vůbec jsou ku prospěchu nemalému, neboť se v nich přihlíží ku zdárnému vývoji dítek jak ve příčině tělesní, tak i duševní, děti cvičí svá čidla a tříbí své smysly, navykají pořádku, poslušnosti, učí se samostatně poznávati své společníky a nabývají základu pro příští život společenský.“⁷⁷

První mateřská škola v Brně, tehdy tzv. dětská zahrádka, byla nákladem Brněnské Matice školské založena 10. května 1881 na Josefově,⁷⁸ v domě č. 41 (nynější ulice Bratislavská).⁷⁹ „Výbor Matice školské v Brně usnesl se na základě změněných a rozšířených stanov, jež vysokému c.k. místodržitelství k potvrzení předloženy jsou na památku sňatku Jeho Výsosti krále Rudolfa, zříditi a dne 10. května 1881 otevřiti v Brně dětskou zahrádku s obcovací řečí českou a spojití ji se stávající soukromou školou národní, nákladem Matice školské vydržovanou.“⁸⁰ Zahajovací řeč pronesl předseda matice školské v Brně Dr. Bedřich Hoppe.⁸¹ Školka byla otevřena „v domě továrníka p. Jana Hlávky, který jsa osvědčeným příznivcem B. M. Š., místnost pro školku za nájemné 16 zl. měsíčně přenechal a k užívání zahrady zdarma přivolil.“⁸² „Pěstounkou na této první školce mateřské ustanovena slečna Marie Bobrovská s ročním platem 480 zl. Ji ku pomoci přidána opatrovnice s měsíčním platem 15 zl.“⁸³ Za zmínku stojí tehdejší prostory a vybavení školky. „Dětská zahrádka umístěna bude na Josefově v domě čís. 41. Místnost odpovídá úplně požadavkům (...) Jest totiž 10,5 metru dlouhá a 5 metrů široká, takže na jedno dítě 1,3 čtverečních metru prostory připadá. Výška obnáší 3,5 metru. Mimo to jest opatřena místnost menším předpokojem, kterým se do místnosti školy mateřské vchází. Při zahrádce jest zároveň i chráněné místo, a sice zahrada ke hraní a pohybování. Zahrádka dětská opatřena bude všemi náležitými prostředky k nazírání a zaměstnávání, jakož i předepsaným nábytkem školním (...). Školní plat ustanoven pro dítka 50 kr. měsíčně, dítky rodičů chudých budou školného sprostěny.“ Zájem

⁷⁷ Viz *Čtvrt století Matice školské v Brně*, Brno 1903, s. 65.

⁷⁸ Viz Zakládací listina první mateřské školky v Brně, datovaná 22. dubna 1881 (AMB, fond L 25 – Okresní školní rada v Brně-městě 1870-1907, inv. č. 28, krab. 17).

⁷⁹ Viz M. Flodrová, o. c. v pozn. 9, s. 41.

⁸⁰ Viz pozn. 78.

⁸¹ Podstatnou část zahajovací řeči Dr. Hoppeho otiskla 11. května 1881 Moravská orlice, která obšírně referovala o celé slavnosti – viz *Čtvrt století Matice školské v Brně*, o. c. v pozn. 77, s. 68. Bedřich Hoppe (1838-1884), advokát, politik, zakladatel čs. školství. Spoluzakladatel a první předseda Matice školské (1878) společně s Konrádem (Kunešem) Kunzem (1846-1890) a Josefem Svatoplukem Wurmem (1837-1898) – viz *L. Likavčanová a M. Menšíková*, Encyklopedie dějin města Brna – osobnosti (www.encyklopedie.brna.cz).

⁸² Viz *Čtyřicet let Matice školské a českých škol obecných v Brně*, Brno 1918, s. 21.

⁸³ Viz *Čtvrt století Matice školské v Brně*, o. c. v pozn. 77, s. 67.

o umístění dětí do mateřské školky byl obrovský,⁸⁴ a proto výbor Matice školské oznámil již 29. července 1881, že „*otevře 1. srpna 1881 paralelní oddělení*“. Prostory byly rozšířeny o další místnost a kuchyni a zahrada byla opálena „*pavillonem*“.⁸⁵

Mateřská škola na Drobného 26 je jednou z nejstarších „mateřinek“ v Brně. Její historie jako instituce sahá dle školní kroniky do roku 1891 (v literatuře je také uváděn rok 1886 a 1896).⁸⁶ Tato mateřská škola byla zřízena výborem Brněnské Matice školské a sídlila na ulici Schmerlingově, nynější tř. Kpt. Jaroše.⁸⁷ „Dámami dobrotelkami“ v době založení školky byly paní Donátová a paní Kubešová, a zapsáno bylo 149 dětí.⁸⁸ V následujících letech až do začátku 20. století bývalo v této mateřské škole zapsáno 126 až 150 dětí.⁸⁹

Ve školním roce 1906-1907 byla mateřská školka dle školní kroniky i dle výročních zpráv přeložena do místností na ulici Hutterově ulici č. 29 (nynější ulice Traubova).⁹⁰

Ve školním roce 1934-1935 byla mateřská školka dle školní kroniky přestěhována na Winterhollerovo nám. č. 21 (nynější nám. 28. října).⁹¹

Ve školním roce 1948-1949, kdy prostory mateřské školy byly dle školní kroniky stále v prvním patře nájemního domu na nám. 28. října, byla po intervenci rodičů přislíbena pomoc čsl. Stavebními závody, které měly „školku úderníků“ v objektu Drobného 22 (někdejší Löw-Beerova vila),⁹² avšak zřejmě bezvysledně.

Ve školním roce 1952-1953 byla mateřská školka přestěhována do někdejší Arnoldovy vily na Drobného ulici č. 26 a bylo zde zřízeno také oddělení s noční péčí.⁹³ Ve školním roce 1953-1954 byla ve školce tři oddělení s celkem 80 dětmi, z toho 40 dětí bylo ve školce celotýdenně a 40 dětí celodenně. Za zmínku stojí poznámka z let 1956-1957, kdy pracovní podmínky jsou hodnoceny jako velmi obtížné. Mnoho dětí bylo z rozvrácených rodin a 30% dětí bylo řecké národnosti, přičemž většina z nich neuměla česky.⁹⁴

Ve školním roce 1959-1960 měla být dosavadní kapacita rozšířena o tzv. „školičku“, aby mohla být otevřena dvě oddělení pro děti s celotýdenní péčí a dvě oddělení s celodenní

⁸⁴ „Do první školky na Josefově přihlásilo se tolik dětí, že jen 70 nejstarších mohlo býti skutečně přijato.“ Viz *Čtvrt století Matice školské v Brně*, o. c. v pozn. 77, s. 69.

⁸⁵ Viz přípis výboru matice školské v Brně c.k. okresní školní radě ze dne 29. 7. 1881 (AMB, fond L 25 – Okresní školní rada v Brně-městě 1870-1907, inv. č. 28, krab. 17).

⁸⁶ Viz Školní kronika (uložena v MŠ Drobného 26). Zakládací listinu školky Drobného 26 se v archivních pramenech nepodařilo najít. Rok založení (1891) však není zcela jednoznačný, neboť v literatuře se uvádí také rok 1886 – „*dne 15. května 1886 zřízena školka na Šmerlingově ulici, jež dne 1. srpna 1906 byla přestěhována na Hutterovu ulici*“ – viz *Třicet let „Brněnské matice školské“*, Brno 1908, s. 19, anebo rok 1896 – „*dne 15. května 1896 zřízena školka na Šmerlingově ulici, jež dne 1. srpna 1906 byla přestěhována na Hutterovu ulici*“ – viz *Čtyřicet let Matice školské a českých škol obecných v Brně*, o. c. v pozn. 82, s. 22.

⁸⁷ Viz M. Flodrová, o. c. v pozn. 9, s. 248-249. Přesné číslo domu se nepodařilo zjistit.

⁸⁸ Viz Školní kronika (uložena v MŠ Drobného 26).

⁸⁹ Jako jedna z „dam dobrotitelek“ je v tomto období uváděna paní Bartelmusová. Byla to zřejmě o manželka brněnského továrníka Roberta Bartelmusa a matka Boženy Bartelmusové (1883-1965), která se v r. 1903 provdala za architekta Dušana Jurkoviče. V r. 1900 navrhoval Dušan Jurkovič pro továrníka Bartelmusa letovisko Rezek u Nového Města nad Metují a při této příležitosti se seznámil se stavebníkovou dcerou. Viz D. Černoušková – Z. Matulíková – M. Straková – R. Václavík – P. Všečeka, o. c. v pozn. 63, s. 83-84.

⁹⁰ Viz M. Flodrová, o. c. v pozn. 9, s. 246.

⁹¹ Viz M. Flodrová, o. c. v pozn. 9, s. 161-162.

⁹² K Löw-Beerově vile na Drobného 22 viz pozn. 18.

⁹³ Viz Školní kronika (uložena v MŠ Drobného 26).

⁹⁴ Viz Školní kronika (uložena v MŠ Drobného 26).

péči.⁹⁵ Ve školním roce 1960-1961 pokračovala školka v kombinovaném provozu celkem čtyř oddělení (50 týdenních a 48 celodenních dětí). Ve školním roce 1961-1962 zde byly již tři oddělení celodenního provozu (90 dětí) a dvě oddělení týdenního provozu (50 dětí). Ve školce bylo celkem 22 zaměstnanců. *„Děti týdenního provozu byly většinou z manželství rozloučených, a to buď v péči matky, nebo otce a babičky. Rodiče pracovali většinou nepravidelně na směny. Na škole byly jen děti zaměstnaných matek.“* Ve školním roce 1962-1963 bylo ve školce zapsáno celkem 145 dětí. V červnu 1965 natáčela československá televize reportáž o životě dětí v dětských domovech a týdenních mateřských školách a natočila i záběry v mateřské škole na Drobného 26 v Brně.⁹⁶

„Mateřinka“ na Drobného 26 patří po celou dobu svého trvání k nejlepším mateřským školám v Brně. Díky svým pedagogickým kvalitám a velmi příznivé dislokaci je nejvyhledávanější mateřskou školou v Brně. V současnosti navštěvuje „mateřinku“ na Drobného 26 celkem 75 dětí ve třech odděleních – třídách.

⁹⁵ Stavební povolení pro vybudování tzv. „školičky“ bylo vydáno už 8. 7. 1955 (viz výše), avšak dokončení stavby se zřejmě protáhlo.

⁹⁶ Viz Školní kronika (uložena v MŠ Drobného 26). Reportáž se v archivu České televize nepodařilo najít.

UMĚLECKOHISTORICKÉ HODNOCENÍ

Vila stavitele Josefa Arnolda na ulici Drobného 26 byla druhou stavbou, realizovanou v rámci nejstarší brněnské vilové kolonie nad Lužánkami. Zároveň byla prvním objektem z trojice vil situovaných v hloubi dlouhých parcel mezi ulicemi Drobného a Černopolní. Jestliže Kaiserova, Giskrova a Adamčíkova vila byly stavby do značné míry analogické až typizované, vlastní vilu navrhl Josef Arnold na zcela odlišném půdorysném schématu a také její architektonický výraz se lišil.

Význam někdejší Arnoldovy vily spočívá zejména v urbanistických souvislostech. Dobou svého vzniku (1862) reprezentuje prvotní zástavbu na svazích Černých Polí. Rovněž úroveň architektury v duchu art deco s prvky secese a kvalita řemeslného provedení v rámci druhé stavební fáze (asi 1909-1915) je velmi kvalitní. Neobvyklý na dnešní dobu je prakticky nedotčený autentický stav domu.

Tyto kvality jsou navíc umocněny kulturně-historickými souvislostmi. Stavebníkem a prvním majitelem vily byl jeden z předních tvůrců brněnské architektury 19. století, stavitel Josef Arnold. Poslední majitelkou vily byla Cecílie Hože, rozená Löw-Beerová, která pocházela z rodiny významných brněnských průmyslníků. Byla sestrou Alfreda Löw-Beera, otce Greta Tugendhatové, a tedy její přímá tetá. Greta Tugendhatová si dala v horní části pozemku nad rodičovskou vilou (na blízký dohled od někdejší Arnoldovy vily) v letech 1929-1930 postavit rodinný dům, který se stal jednou z nejslavnějších vilových staveb na světě. Příslušníci rodin Löw-Beerových a Tugendhatových vlastnili a obývali v nejbližším okolí od počátku 20. století více nemovitostí (na Drobného, Černopolní, Antonína Slavíka) a podíleli se tak do jisté míry na „kultivaci“ této části města.

Od roku 1952 je v někdejší Arnoldově vile umístěna mateřská škola, která svou historií patří k nejstarším v Brně. S odstupem času nelze než konstatovat, že tento způsob využití vily a jejího bezprostředního okolí včetně nedalekých Lužánek, byl velice šťastnou volbou, konvenující navíc s charakterem okolní rezidenční čtvrti. Součástí objektu vždy byl a doposud stále je rozsáhlý pozemek. Zahrada, v níž je někdejší Arnoldova vila „ukryta“, má charakter lesoparku s ovocnými stromy v horní části při ul. Černopolní. Je upravena pro potřeby mateřské školy a děti zde tráví své venkovní aktivity. Objekt školky i zahrada tak tvoří velmi příjemné a kultivované, ale především zdravé a bezpečné prostředí pro nejmenší děti v těsné blízkosti centra města.

PRAMENY

Archiv města Brna (AMB)

Historické mapy města Brna

sign.: K 27 (1858); K 29 (1860); K 37 (1868); K 39 (1871); K 42 (1885); K 46a (nedat.); K 47a (1890); K 57 (1909); K 58 (1914)

Plánová dokumentace

fond U 9 – sbírka map a plánů: sign. IVh/917-918 (Kaiserova vila)
 sign. IVh/537-542 (Arnoldova vila)
 sign. IVh/543-544 (Giskrova vila)
 sign. Ivh/921, 900, 1000 (Adamčikova vila)

Domovské listy

fond B 1/39, kartotéka domovského práva 1850-1948

Matice školská v Brně

fond L 25 – Okresní školní rada v Brně-městě 1870-1907

Archiv pozemkové knihy

Katastrální úřad pro Jihomoravský kraj, pobočka Brno-venkov se sídlem v Brně

Archiv odboru územního a stavebního řízení Magistrátu města Brna

složka Drobného 26

Mateřská škola Drobného 26

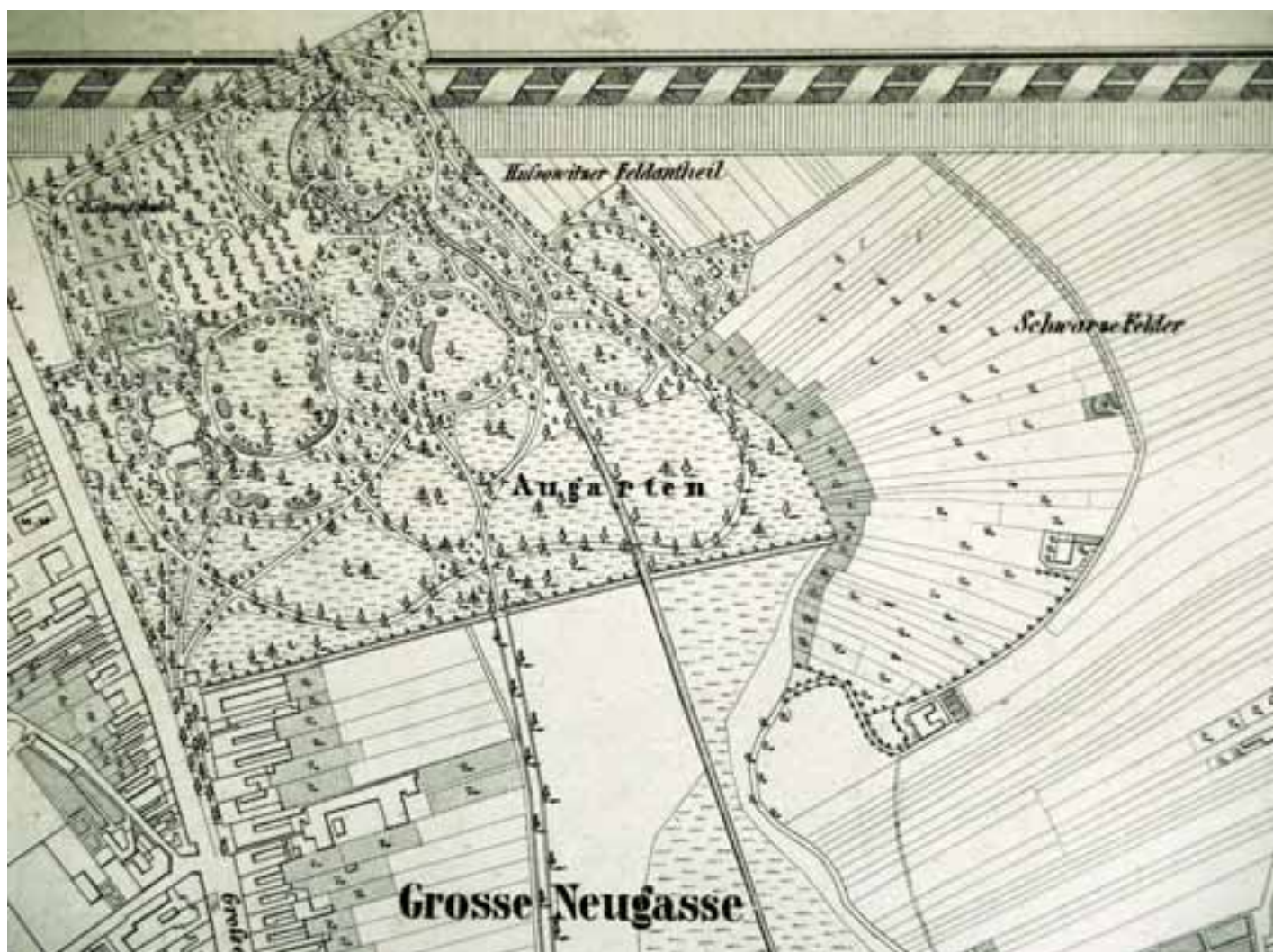
Školní kronika

VÝBĚR Z LITERATURY

- Černoušková Dagmar – Menšíková Miroslava*, Park na Špilberku. In: Brno v minulosti a dnes. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě Brna 15/2001, s. 191-212
- Černoušková Dagmar – Menšíková Miroslava*, Brněnské parky a zelená zákoutí. In: Moje vzpomínka na parky a zajímavá zákoutí Brna, Brno: Kulturní a informační centrum Brna 2004, s. 124-152
- Černoušková Dagmar – Janeček Josef – Ksandr Karel – Zahradník Pavel*, Nové poznatky ke stavební historii vily Tugendhat a k její obnově a rekonstrukci v letech 1981-1985, Průzkumy památek, roč. XV, č. 1/2008, s. 89-126
- Černoušková Dagmar – Matulíkova Zoja – Straková Martina – Václavík Robert – Všetečka Petr*, Vila Dušana Jurkoviče v Brně-Žabovřeskách ve světle komplexního průzkumu, Průzkumy památek, roč. XVI, č. 1/2009, s. 73-106
- Čtvrt století Matice školské v Brně*, Brno 1903
- Čtyřicet let Matice školské a českých škol obecných v Brně*, Brno 1918
- Dvořáková Nina*, Ke stavební činnosti druhé poloviny 19. Století v Brně. In: Brno v minulosti a dnes. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě Brna 1/1959, s. 159-167
- d'Elvert Christian (red.)*, Joseph Arnold. In: Notizen-Blatt der historisch-statistischen Section der kais. königl. mährisch-schlesischen Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur-und Landeskunde, Nro. 2, 1876 s. 11-12
- d'Elvert Christian*, Neu Brünn, wie es entstanden ist und sich gebildet hat. I. Theil: Die äusere Entwicklung der Stadt, Brünn 1888
- Flodrová Milena*, Brněnské ulice a vývoj jejich názvů od 13. století po dnešek, Brno 1997
- Flodrová Milena*, Brněnské zahrady, parky, sady a zeleň vůbec. Moje vzpomínka na parky a zajímavá zákoutí Brna, Brno: Kulturní a informační centrum Brna 2004, s. 7-24
- Flodrová Milena*, nepublikovaný rukopis monografické studie o stavbě Úrazové dělnické pojišťovny pro Moravu a Slezsko v Brně
- Gemeinderath Josef Arnold +*, Brünnener Zeitung, 12. August 1887
- Hálová-Jahodová Cecilie*, Brno. Stavební a umělecký vývoj města, Brno 1947
- Hammer-Tugendhat Daniela – Tegethoff Wolf (Hrsg.)*, Ludwig Mies van der Rohe. Das Haus Tugendhat, Wien-New York 1998
- Koryčánek Rostislav*, Česká architektura v německém Brně. Město jako ideální krajina nacionalismu, Brno: Era 2003
- Kroupa Jiří*, Urbanistické koncepce města Brna v 19. Století. In: kulturní dědictví a místní Samosprávy ve střední a východní Evropě. Regionální a tematické setkání Les Rencontres v Brně 23.-26. září 2004, Brno 2004, s. 32-40
- Kuča Karel*, Brno. Vývoj města, předměstí a připojených vesnic, Praha-Brno: Baset 2000
- Kudělka Zdeněk – Chatrný Jindřich (eds.)*, O nové Brno. Brněnská architektura 1919–1939, Brno: Muzeum města Brna 2000
- Kudělková Lenka*, Ing. Artur Eisler, podnikatelství staveb, Brno. Příspěvek k dějinám Brněnské meziválečné architektury, Forum Brunense 2007, Brno: Muzeum města Brna 2007
- Malíř Jiří*, Mähren im „langen“ 19. Jahrhundert. Vom Landespatritismus zum Mährischen Ausgleich. In: Studiengruppe tschechischer und deutscher Historiker. Tschechen und Deutsche 1780-1947, sv. IV, Bad Homburg 1992
- Müller Zdeněk – Flodrová Milena – Budík Miloš – Schildberger Vlastimil*, Bomby nad Brnem. Zpráva o leteckém bombardování města Brna v letech 1944 a 1945, Brno 2005

- Pelčák Petr –Škrabal Jindřich –Wahla Ivan (eds.)*, Otto Eisler 1893-1968,
Brno: Obecní dům Brno 1998
- Pelčák Petr –Wahla Ivan (eds.)*, Ernst Wiesner 1890-1971, Brno: Obecní dům Brno 2005
- Peňáz Milan –Zima Jan*, Padesát let Ústavu biologie obratlovců AVČR 1953-2003,
interní tisk vyd. Ústavem biologie obratlovců AVČR, Brno 2003
- Prokop August*, Die Markgrafschaft Mähren in kunstgeschichtlicher Beziehung, Wien 1904
- Samek Bohumil – Hrubý Otto Karel*, Brno. Proměny města, Brno 1982
- Samek Bohumil*, Brno / Kleinův palác, Brno 2000
- Sedlák Jan*, Secesní architektura v Brně, Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity
F 17, 1973, m s. 157-167
- Sedlák Jan*, Vídeňská secese v Brně, Umění 22, 1974, s. 68-78
- Sedlák Jan*, Brněnská asanace. In: Historická Olomouc a její současné problémy,
Olomouc 1987, s. 191-204
- Sedlák Jan*, Brno secesní. Deset kapitol o architektuře a umění kolem roku 1900,
Brno: Era 2004
- Sedlák Jan (ed.) –Černá Iveta –Černoušková Dagmar –Chatrný Jindřich –Kudělková Lenka
Vybíral Jindřich*, Slavné brněnské vily, Praha: Foibos 2006
- Sedlák Jan (ed.) –Černá Iveta –Černoušková Dagmar –Chatrný Jindřich –Kudělková Lenka
Lopatová Kateřina – Vybíral Jindřich*, Slavné vily Jihomoravského kraje,
Praha: Foibos 2007
- Štědroň Miloš - Frimlová Lea – Geist Zdeněk (eds.)*, Besední dům.
Architektura – společnost – kultura, Brno 1995
- Třicet let „Brněnské matice školské“*, Brno 1908
- Wibiral Norbert –Mikula Renata*, Heinrich von Ferstel, Wiesbaden 1974
- Wirth Zdeněk*, Malý dům a zahrada. In: Knihovna přednášek a časových pojednání Městského
Musea v Hradci Králové, č. 3/4, Hradec Králové 1910, s. 1-18
- Zatloukal Pavel*, Kleinův palác v Brně. Umění a řemesla 1986, s. 48-52
- Zatloukal Pavel*, Z pozdní doby brněnského historismu. Architekti G. Wanderley,
A. Prastorfer a W. Dwořak, Vlastivědný věstník moravský 47, 1995, s. 14-28
- Zatloukal Pavel*, Architektura 19. století na Moravě. Lexikon vídeňských umělců.
Heinrich Ferstel, Prostor Zlín, září-říjen 1996, s. 19-21
- Zatloukal Pavel*, Brněnská okružní třída, Brno 1997
- Zatloukal Pavel*, Příběhy z dlouhého století. Architektura let 1750-1918 na Moravě
a ve Slezsku, Olomouc 2002
- Zatloukal Pavel*, Brněnská architektura 1815-1915. Průvodce, Brno 2006

PŘÍLOHY

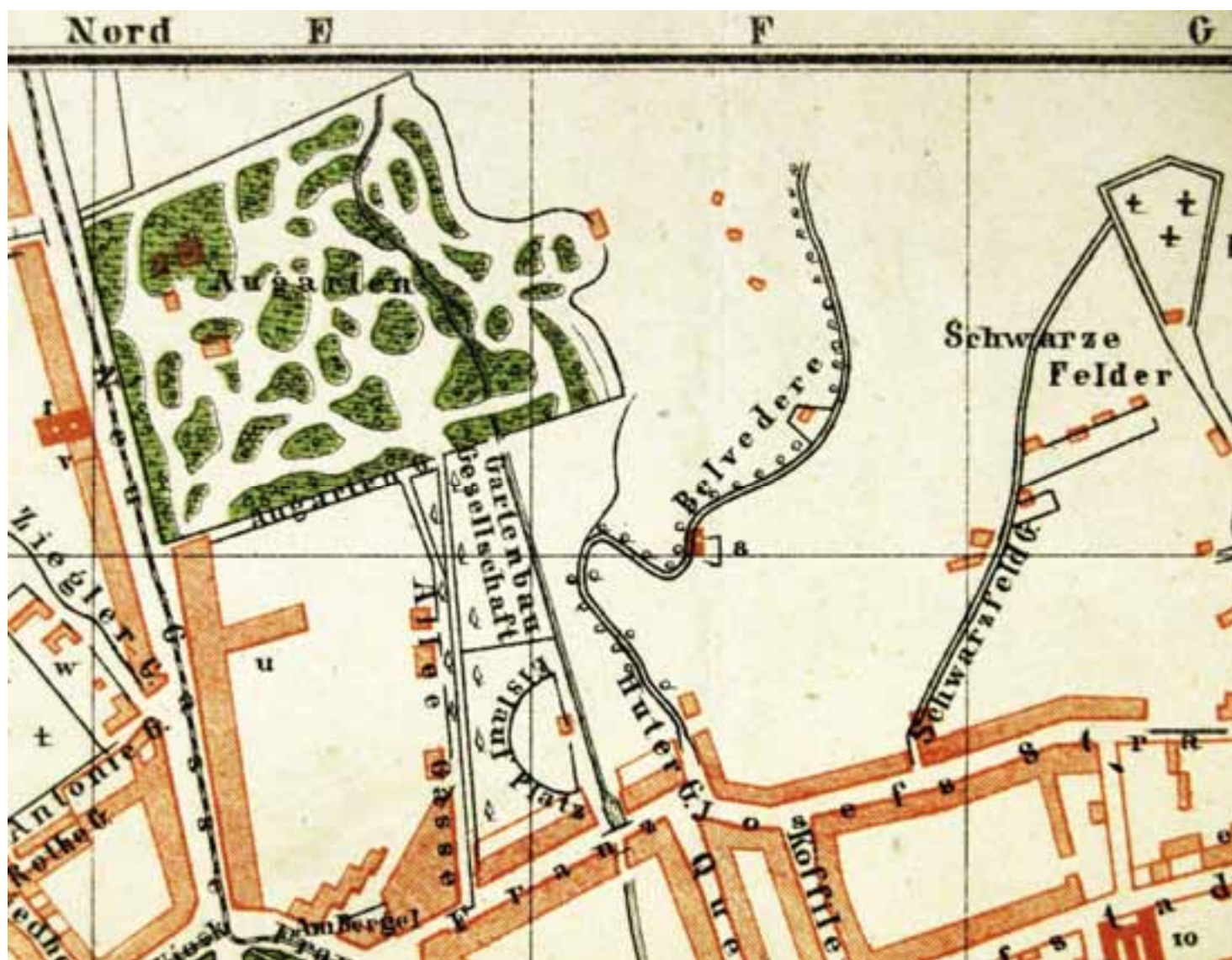
Situations-Plan der Landes-Hauptstadt Brünn sammt allen Vorstädten (Situacní plán
zemského hlavního města Brna se všemi předměstími, Franz Doležal);
AMB, sign. K 27, 1858

Situations-Plan der königlichen Hauptstadt Brünn sammt Vorstädten (Situacní plán královského hlavního města Brna s předměstími, Franz Doležal); AMB, sign. K 29, 1860

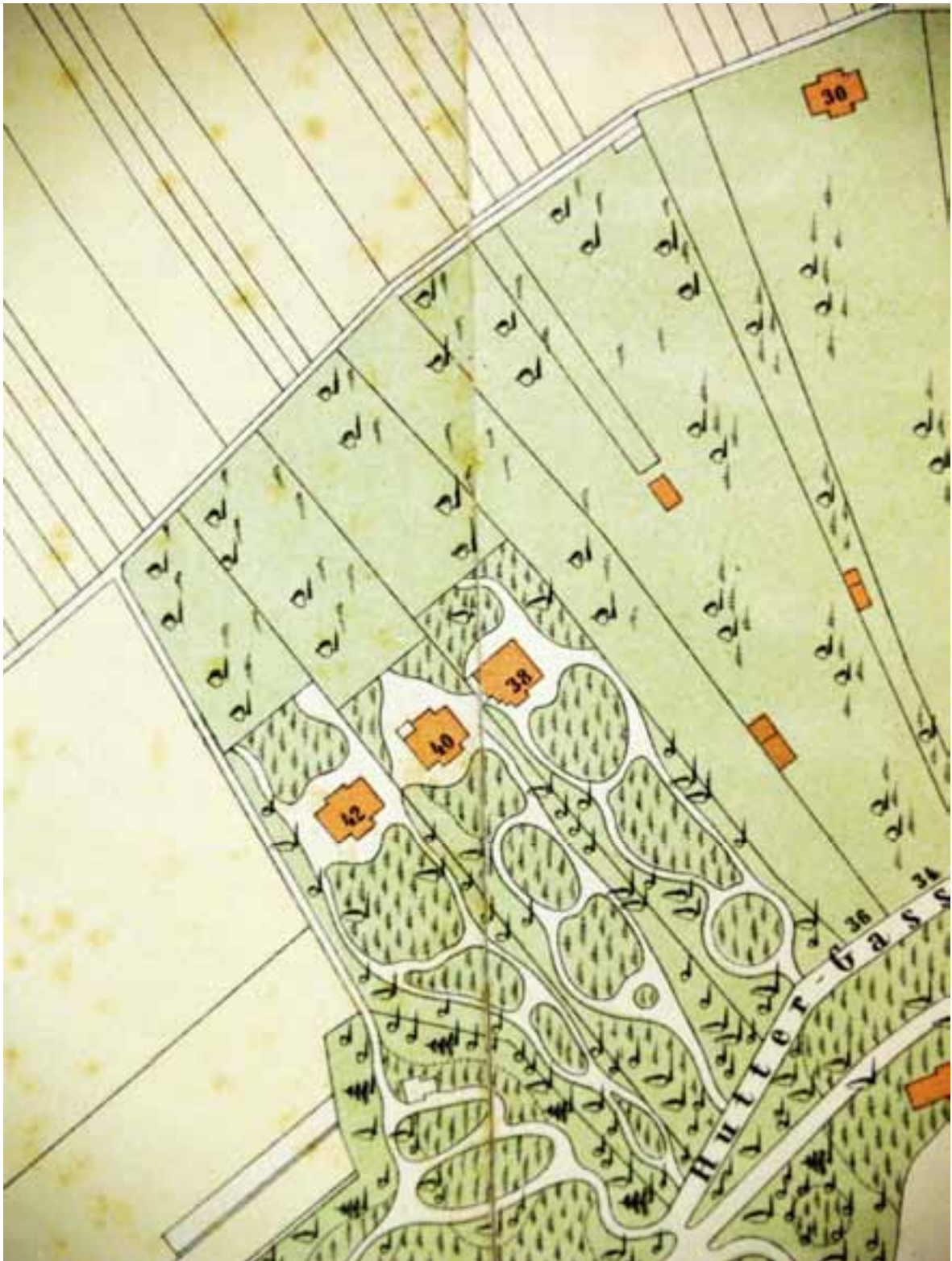
Situationsplan der königl. Landeshauptstadt mit der neuen Gassenbezeichnung u.
Häusernummerierung nebst der Stadterweiterung (Situční plán královského zemského
hlavního města s novým označením ulic a číslováním domů včetně rozšíření města, Theodor
Schönaich);
AMB, sign. K 37, 1868

Neuester Situations Plan der Königl. Landeshauptstadt Brunn mit specieller Bezeichnung der öffentlichen Gebäude und der bedeutensten Fabriken, Eisenbahnen (Nejnovější situační plán královského zemského města Brna se speciálním vyznačením veřejných budov a významných továren, železnic, vydal Anton Nitsch);
 AMB, sign. K 39, 1871

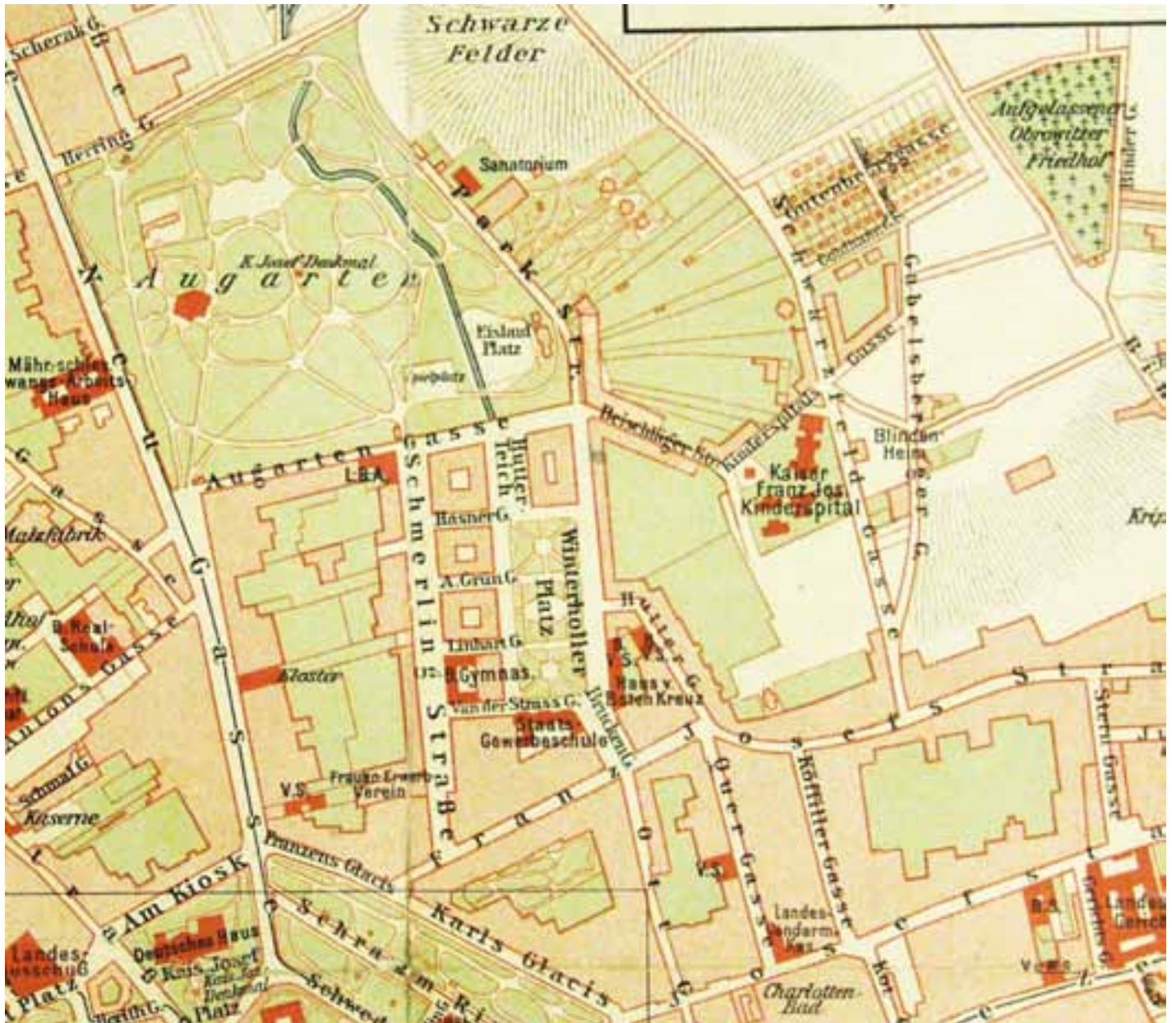
Situationsplan der Landeshauptstadt Brünn (Situční plán zemského hlavního města Brna, K. Schmigmator a S. Dernier);
AMB, sign. K 42, 1885

Situationsplan der Landeshauptstadt Brünn (Situační plán zemského hlavního města Brna, K. Schmigmator a S. Dernier); AMB, sign. K 42, 1885

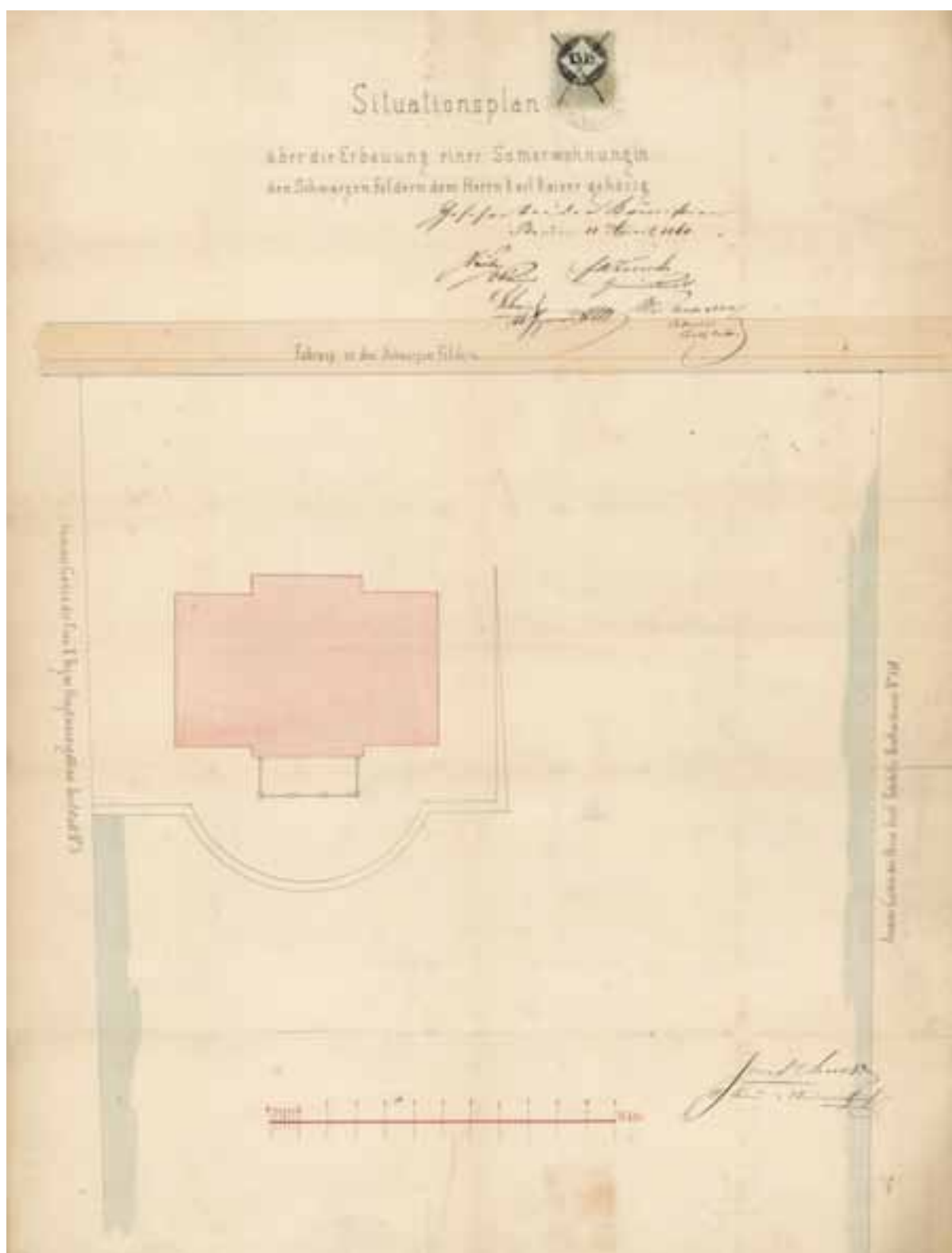
Situations Plan der Landeshauptstadt Brunn mit Bezeichnung der öffentlichen Gebäude u. Anstalten (Situční plán zemského hlavního města Brna s označením veřejných budov a institucí, K. Schmigmator a S. Dernier); AMB, sign. K 47a, 1890

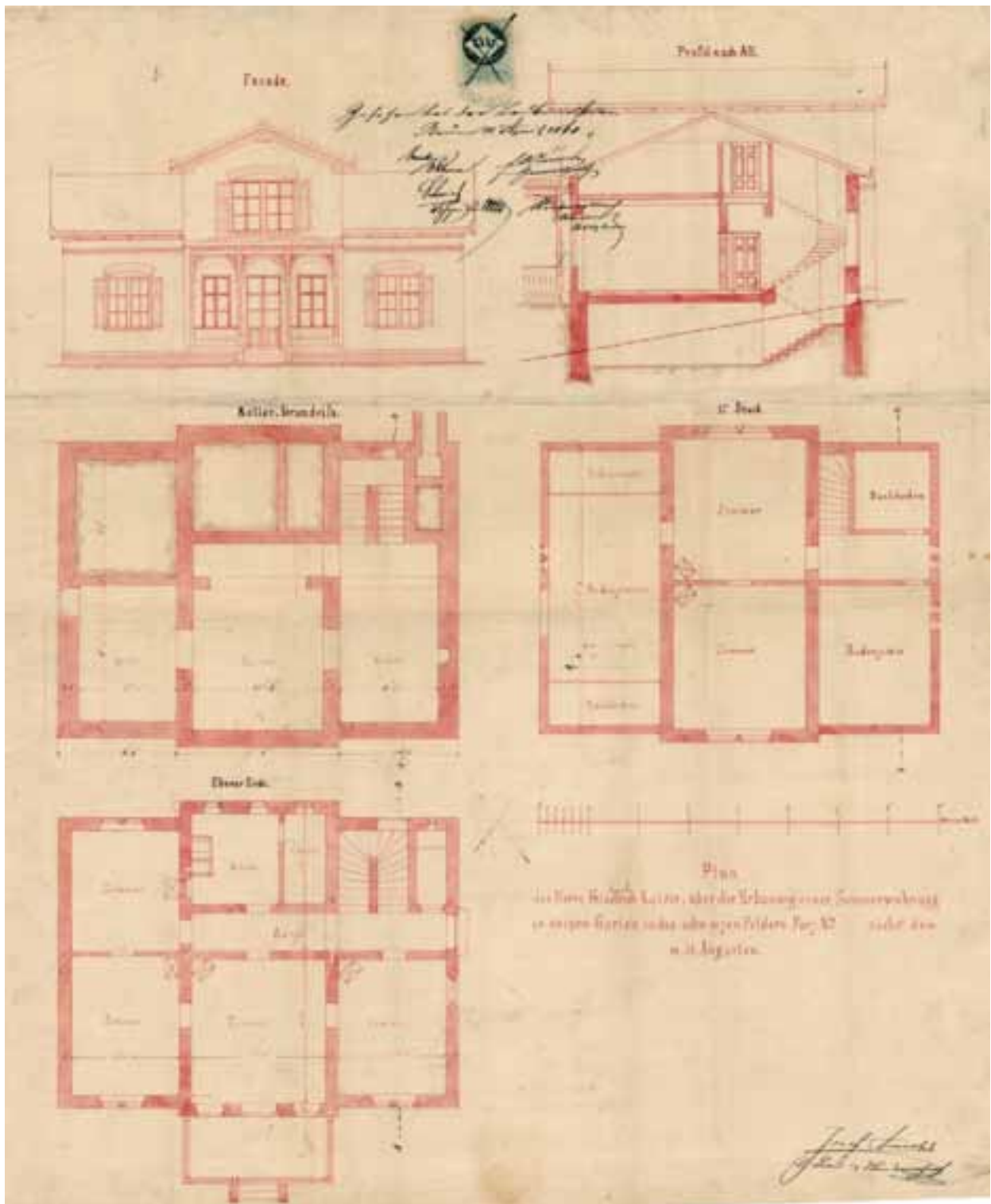
Plan der Landeshauptstadt Brünn (Plán zemského hlavního města Brna);
AMB, sign. 46a, nedat.

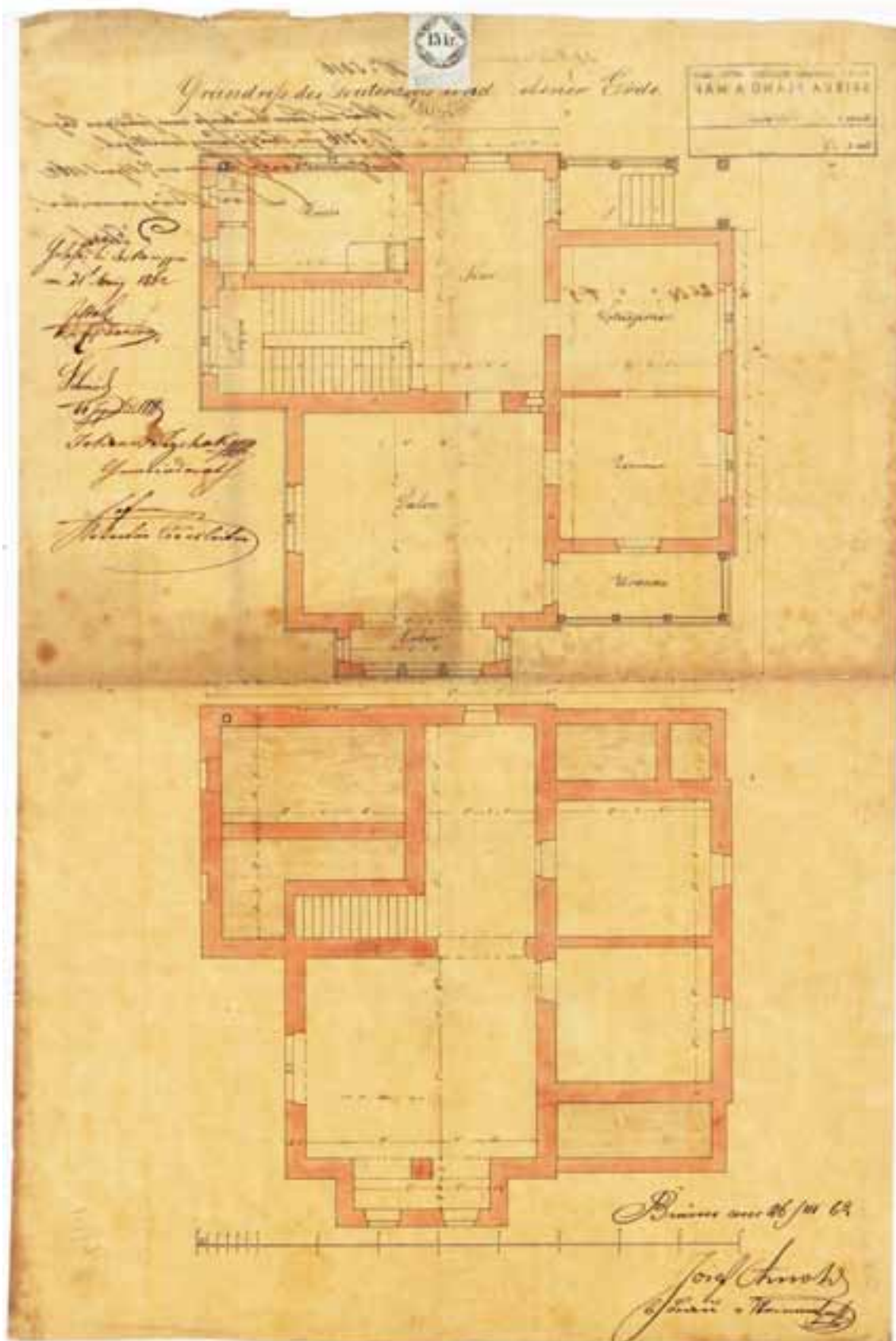
Plan von Brünn (Plán Brna);
AMB, sign. K 58, 1914

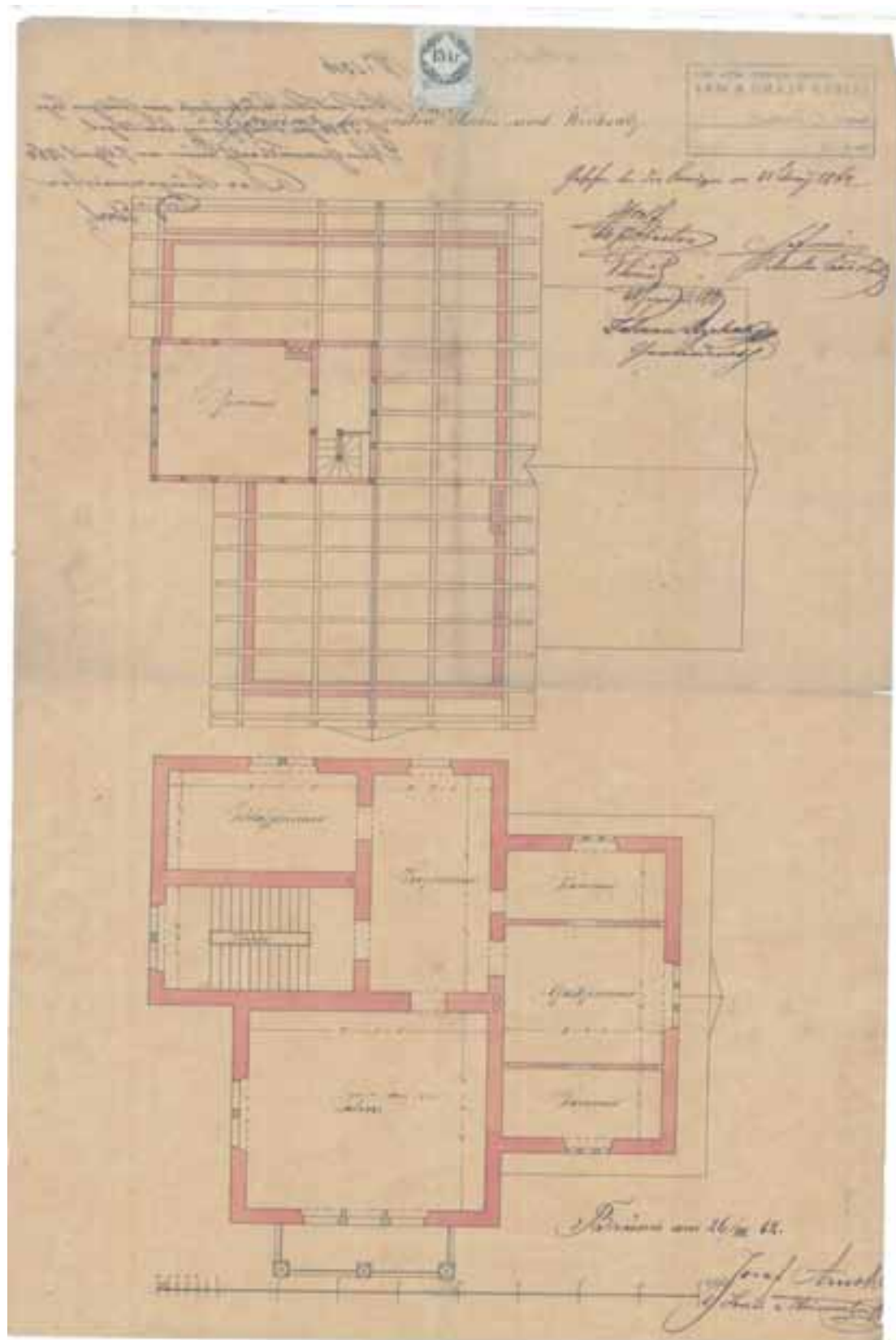
Dochované plány vily Karla Kaisera na ulici Černopolní 39 (Huterova 30), Josef Arnold,
11. dubna 1860;
AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/917-918

Dochované plány vily Karla Kaisera na ulici Černopolní 39 (Huterova 30), Josef Arnold, 11. dubna 1860; AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/917-918

Dochované plány vily Josefa Arnolda na ulici Drobného 26 (Huterova 38), Josef Arnold, 26. března 1862; půdorys přízemí a sklepa; AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/537-542

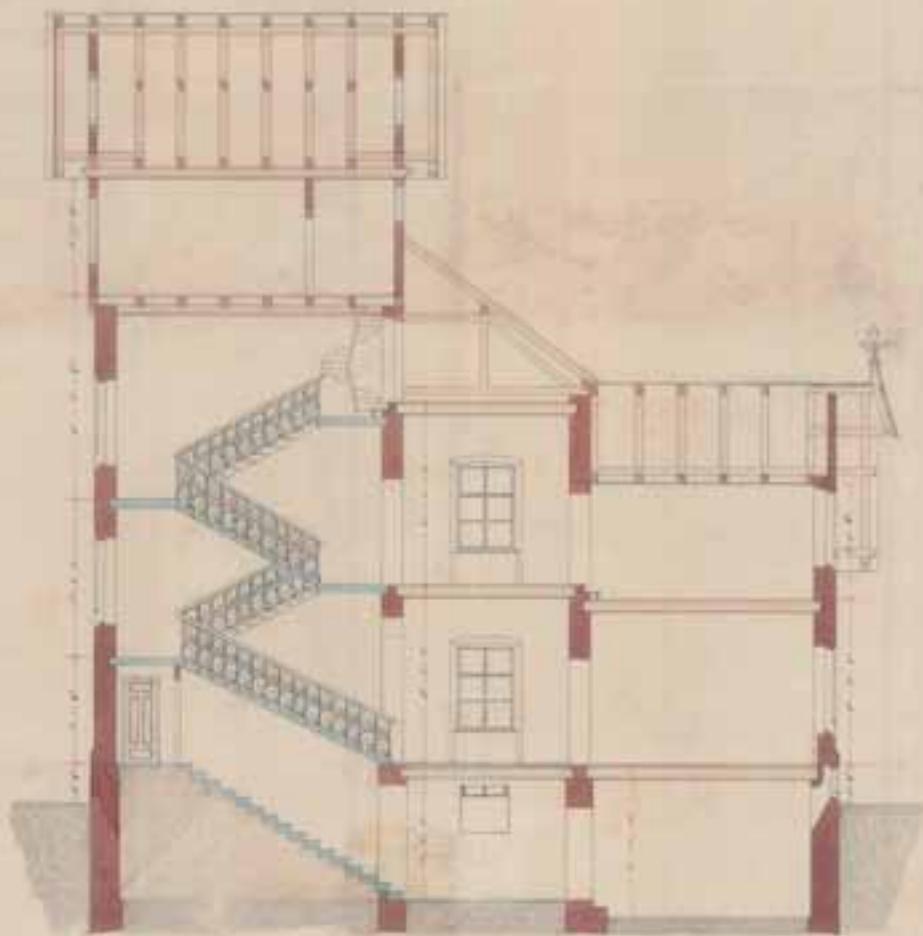
Dochované plány vily Josefa Arnolda na ulici Drobného 26 (Huterova 38), Josef Arnold, 26. března 1862; půdorys krovu a patra; AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/537-542

Abges. bei der Verlegung am 26. März 1862.

*Arch.
J. Arnold
Schwarzschel
Gautschi*

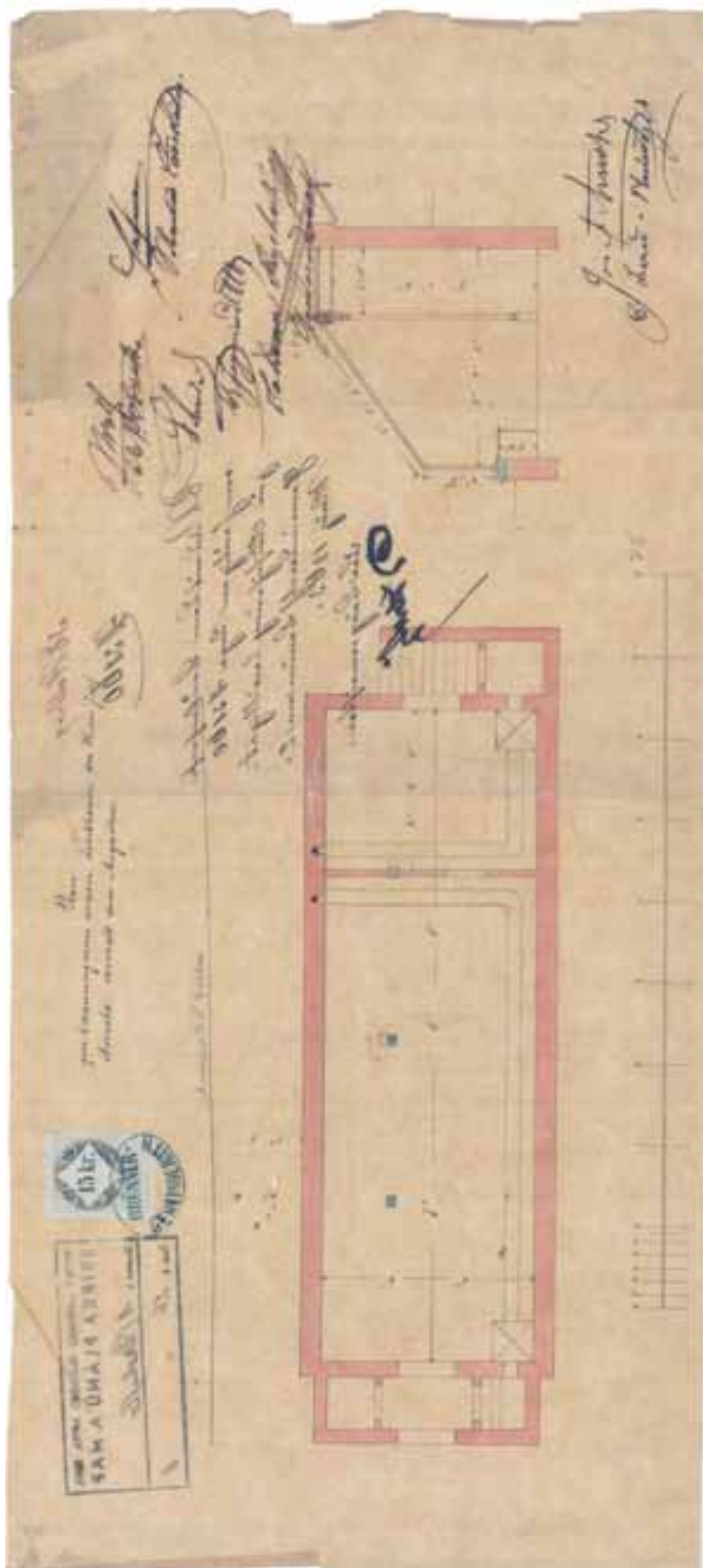

Durchschnitt nach AB.

*Dr. ...
Josef Arnold
Schwarzschel*

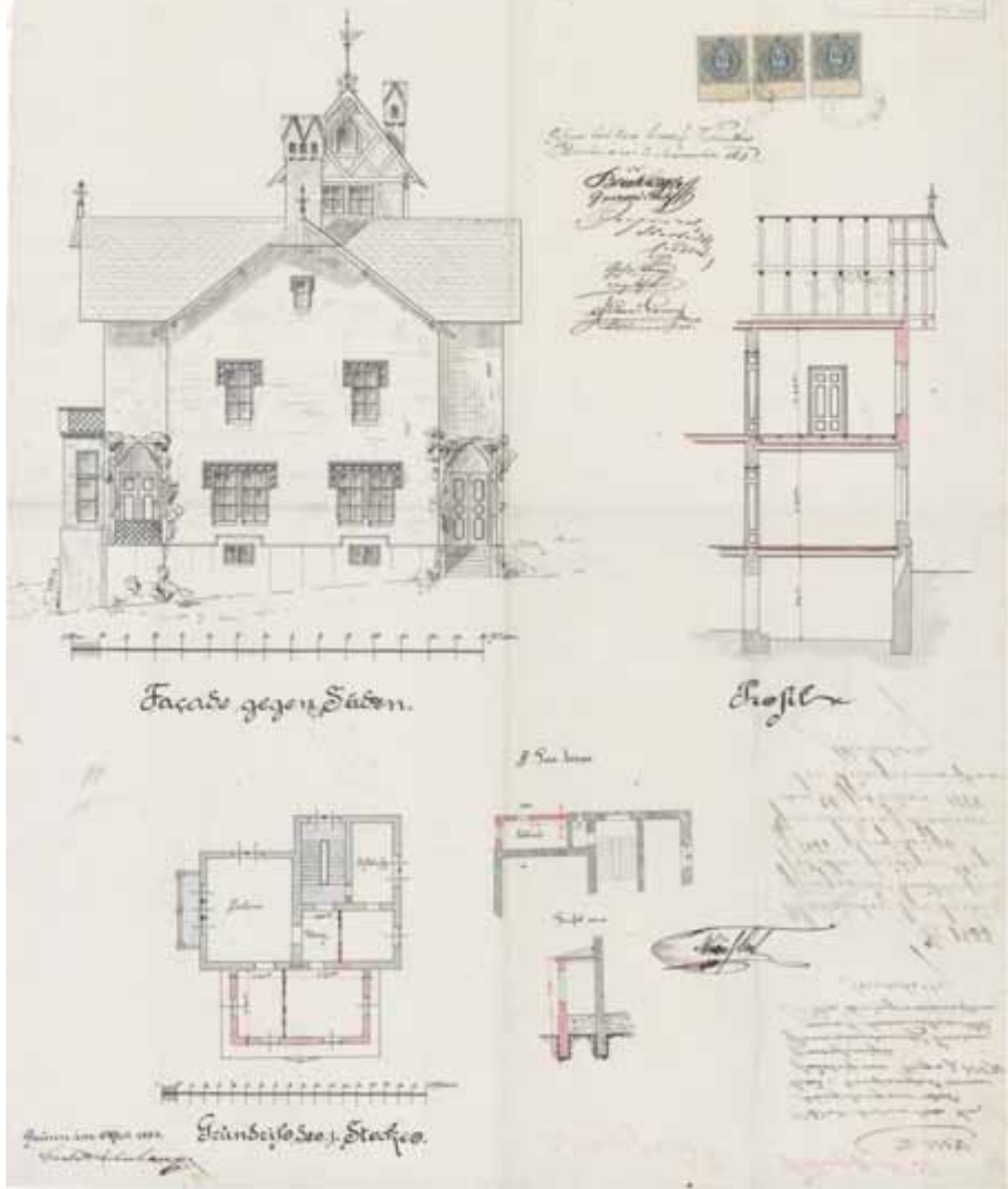
Dochované plány vily Josefa Arnolda na ulici Drobného 26 (Huterova 38), Josef Arnold, 26. března 1862; řez AB; AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/537-542

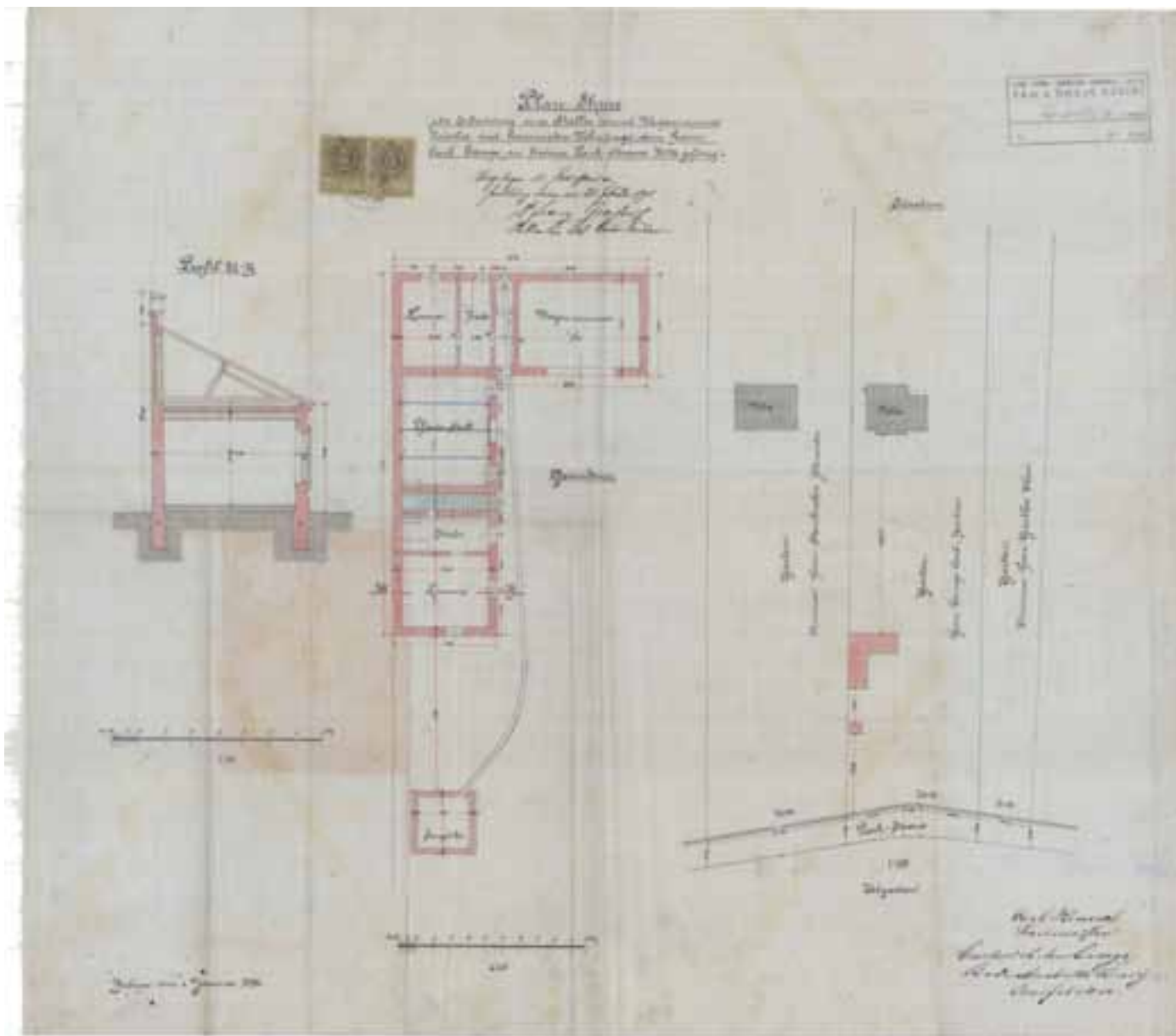
Dochované plány vily Josefa Arnolda na ulici Drobného 26 (Huterova 38), Josef Arnold, březen 1863; skleník; AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/537-542

Plan über die Adaptierung der Villa, Rittergasse 7838.

dem Herrn Lange gehörig.

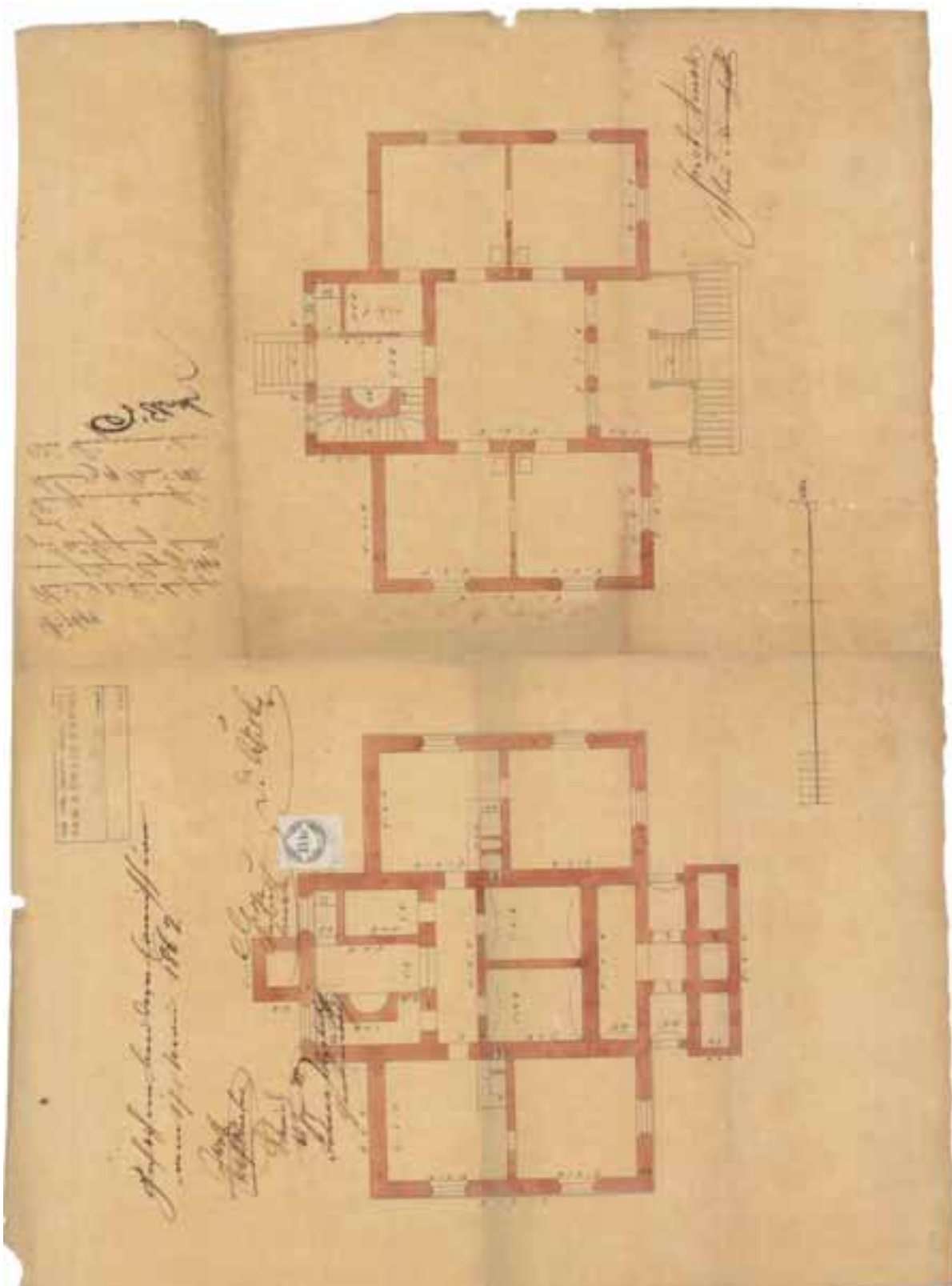

Dochované plány vily Josefa Arnolda na ulici Drobného 26 (Huterova 38), autor neznámý (Carl Schuhang ?), říjen 1883; návrh adaptace vily, nere realizováno (stavebník Carl Lange); AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/537-542

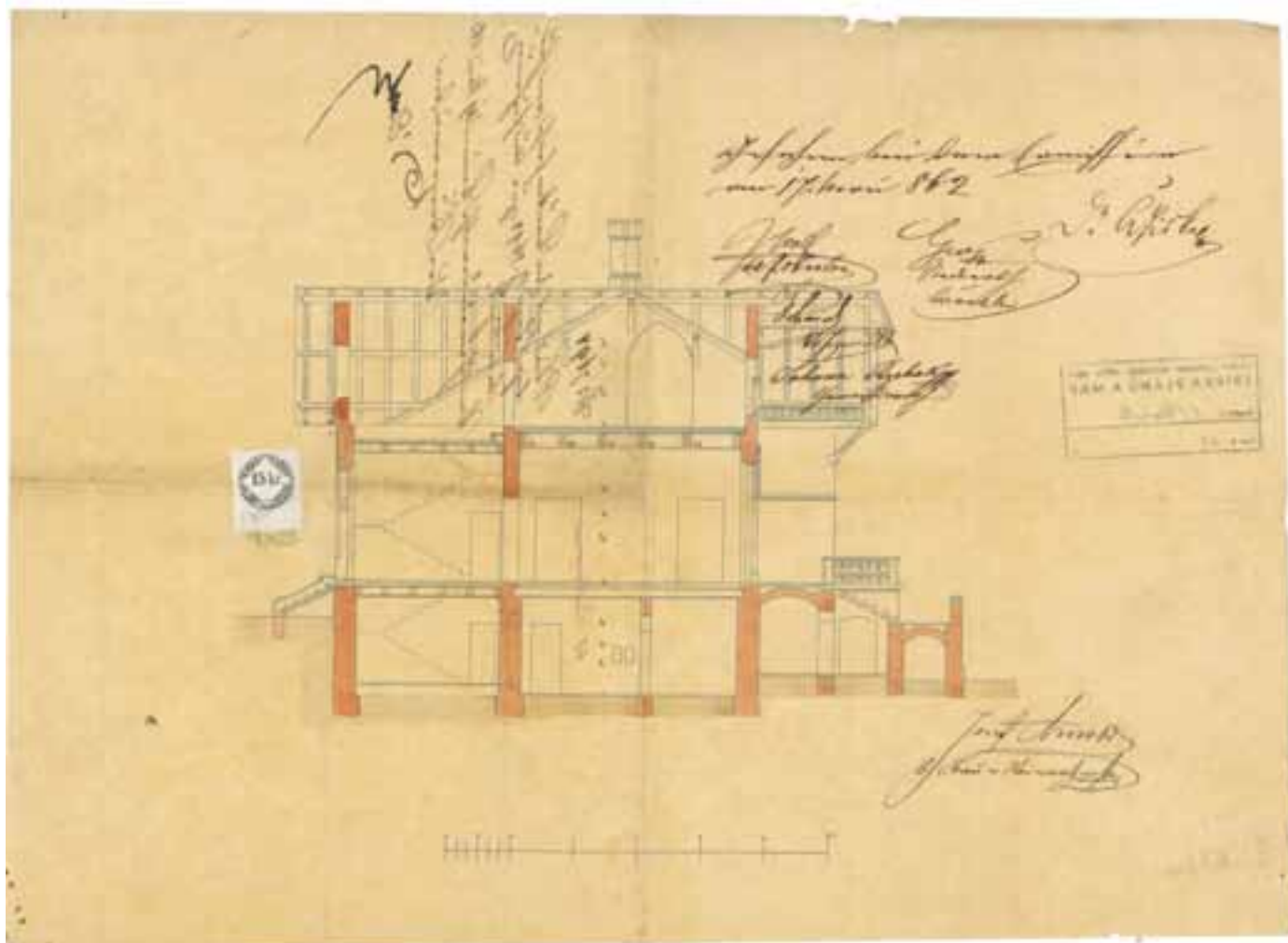

Dochované plány vily Josefa Arnolda na ulici Drobného 26 (Huterova 38), stavitel Carl Hemsak, 4. ledna 1895; plán na postavení stáje s kočárovnou a bytem domovníka (stavebník Carl Lange);

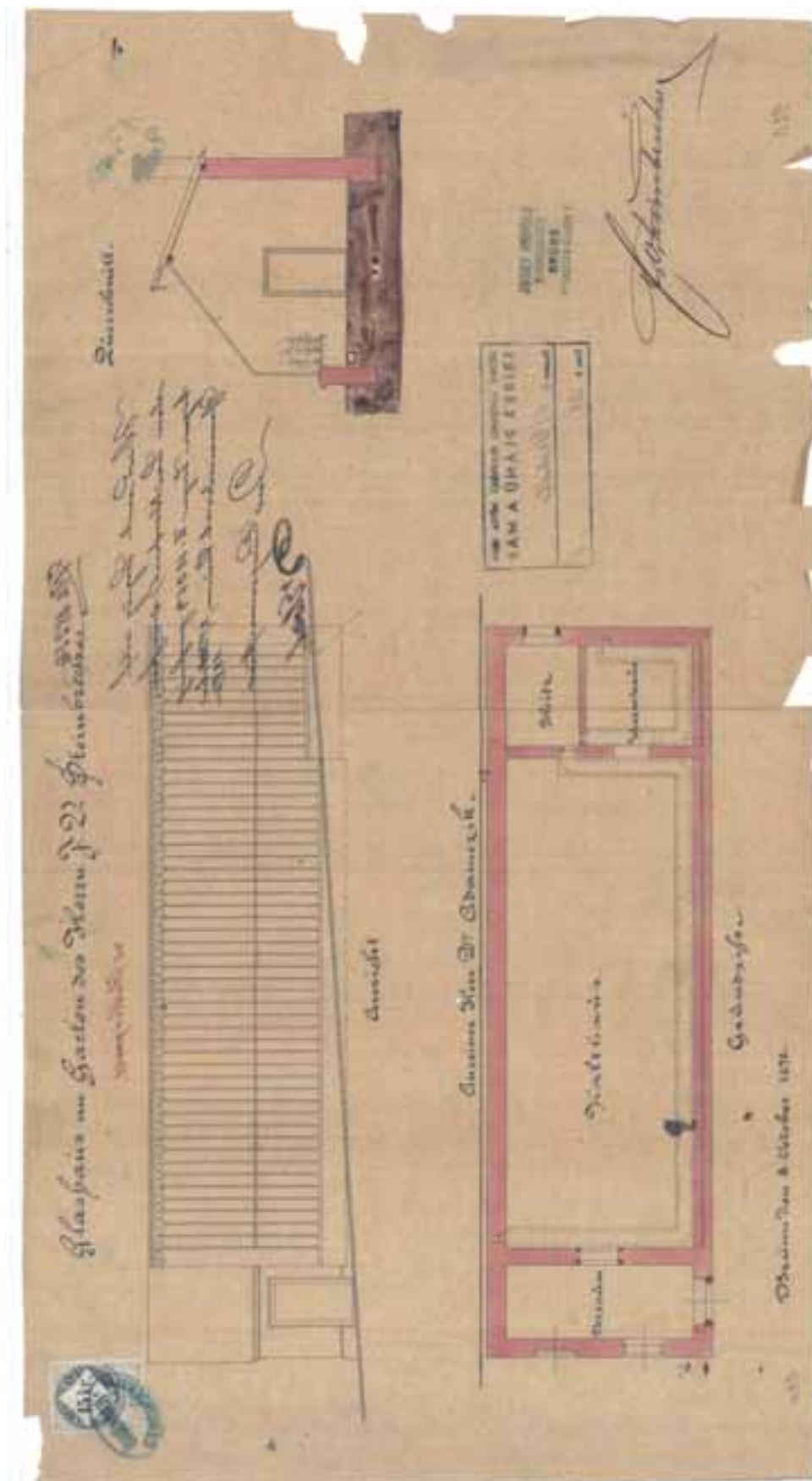
AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/537-542

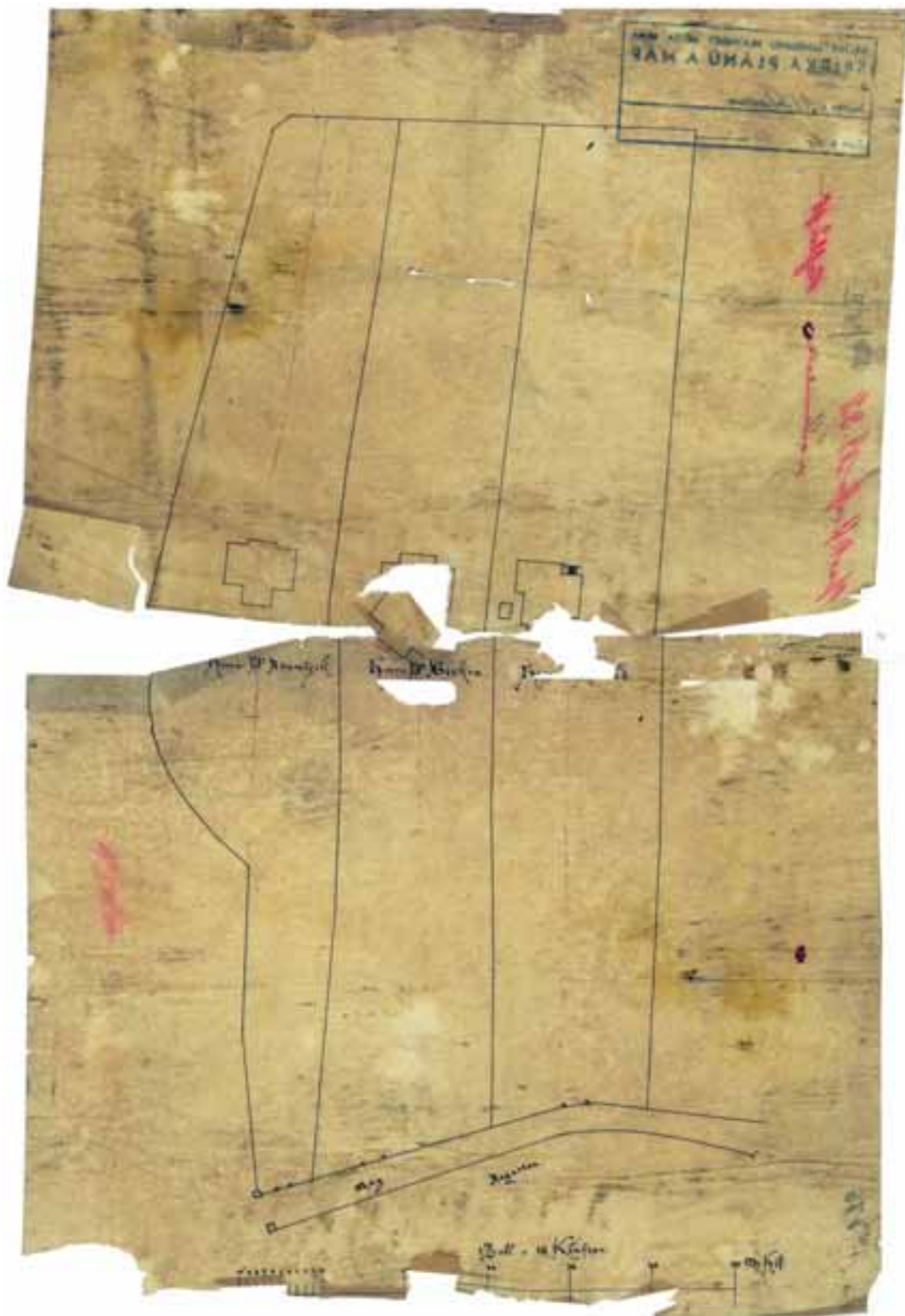
Dochované plány vily Karla Giskry na ulici Drobného 28 (Huterova 40), Josef Arnold, 17. května 1862; půdorys sklepa a přízemí; AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/543-544

Dochované plány vily Karla Giskry na ulici Drobného 28 (Huterova 40), Josef Arnold,
17. května 1862; řez;
AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/543-544

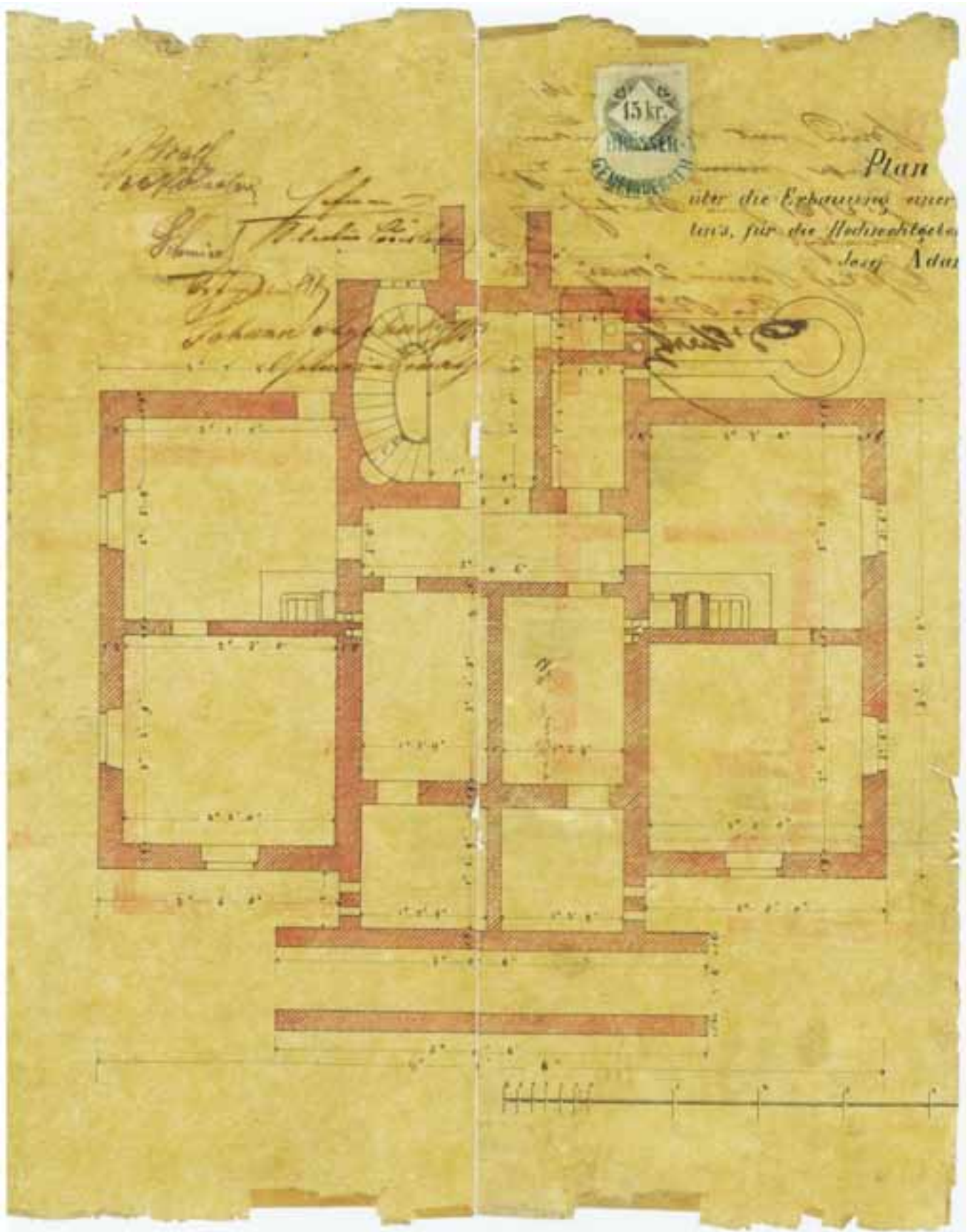

Dochované plány vily Karla Giskry na ulici Drobného 28 (Huterova 40), Josef Arnold,
 8. října 1870; skleník;
 AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/543-544

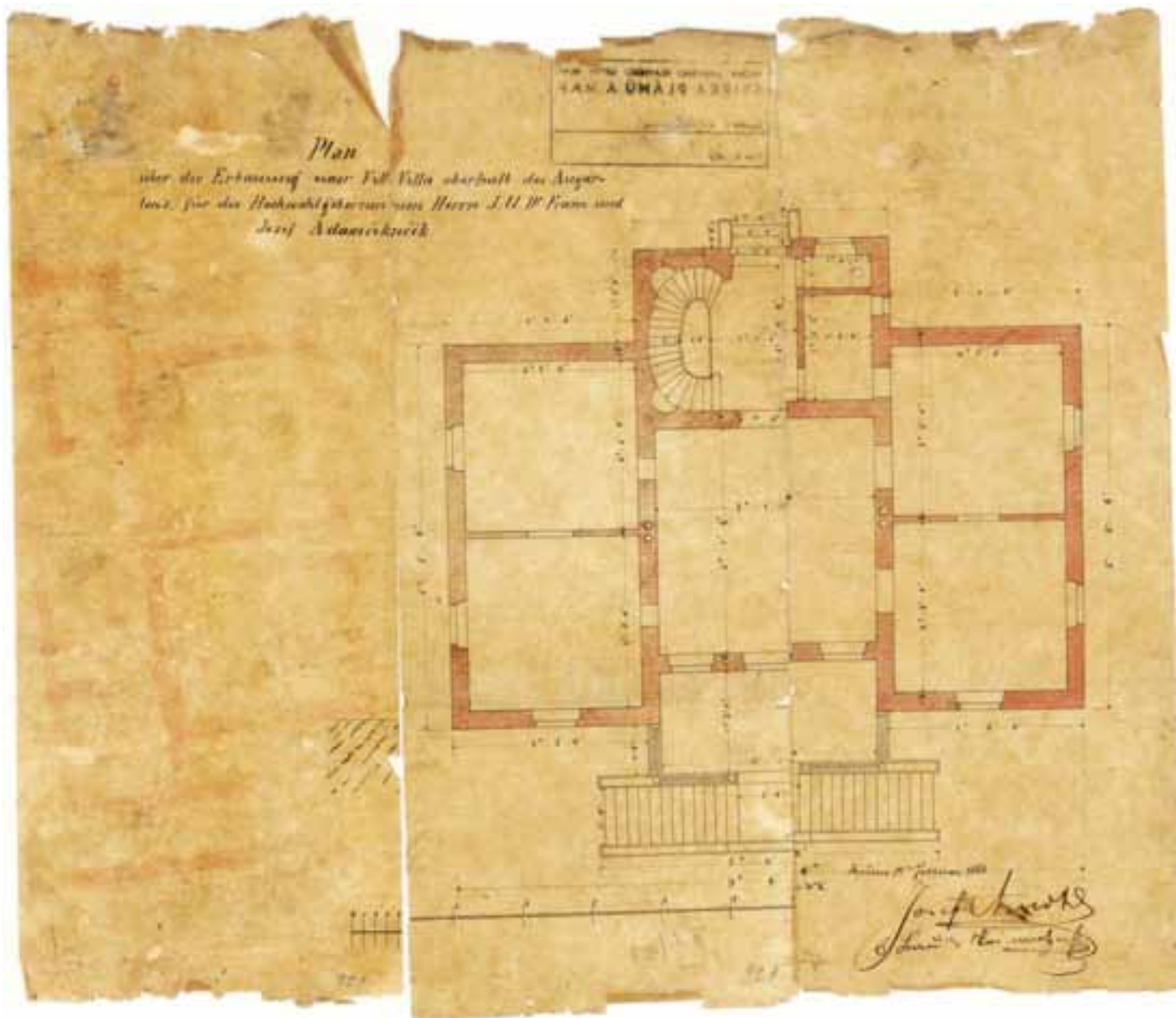

Dochované plány vily Franze a Josefa Adamčika na ulici Drobného 30-Schodová 14 (Huterova 40), Josef Arnold, 14. února 1863; situační plán tří vil (Herrn Arnold, Herrn Dr. Giskra, Herrn Dr. Adamčik);

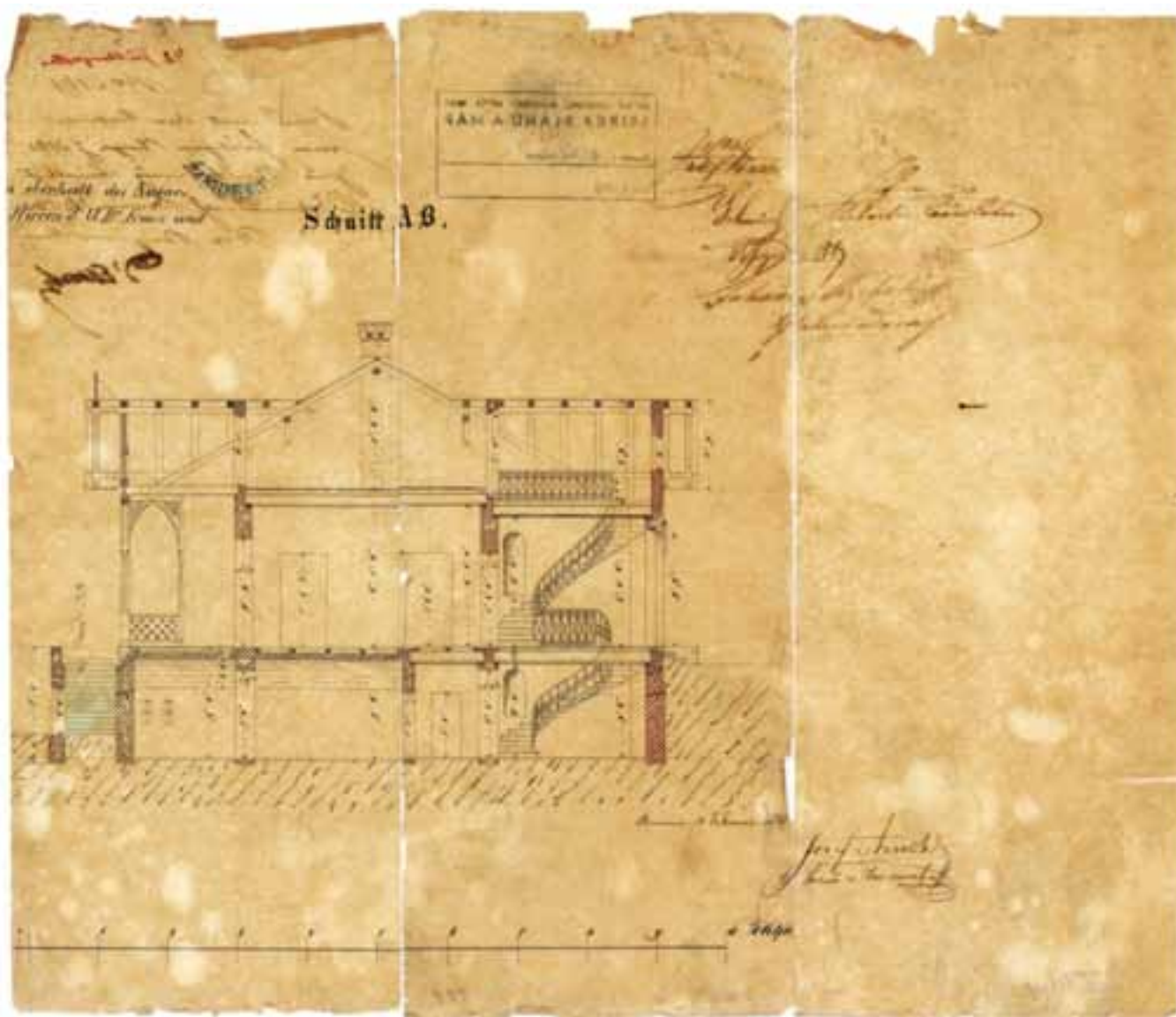
AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/921 (909, 1000)

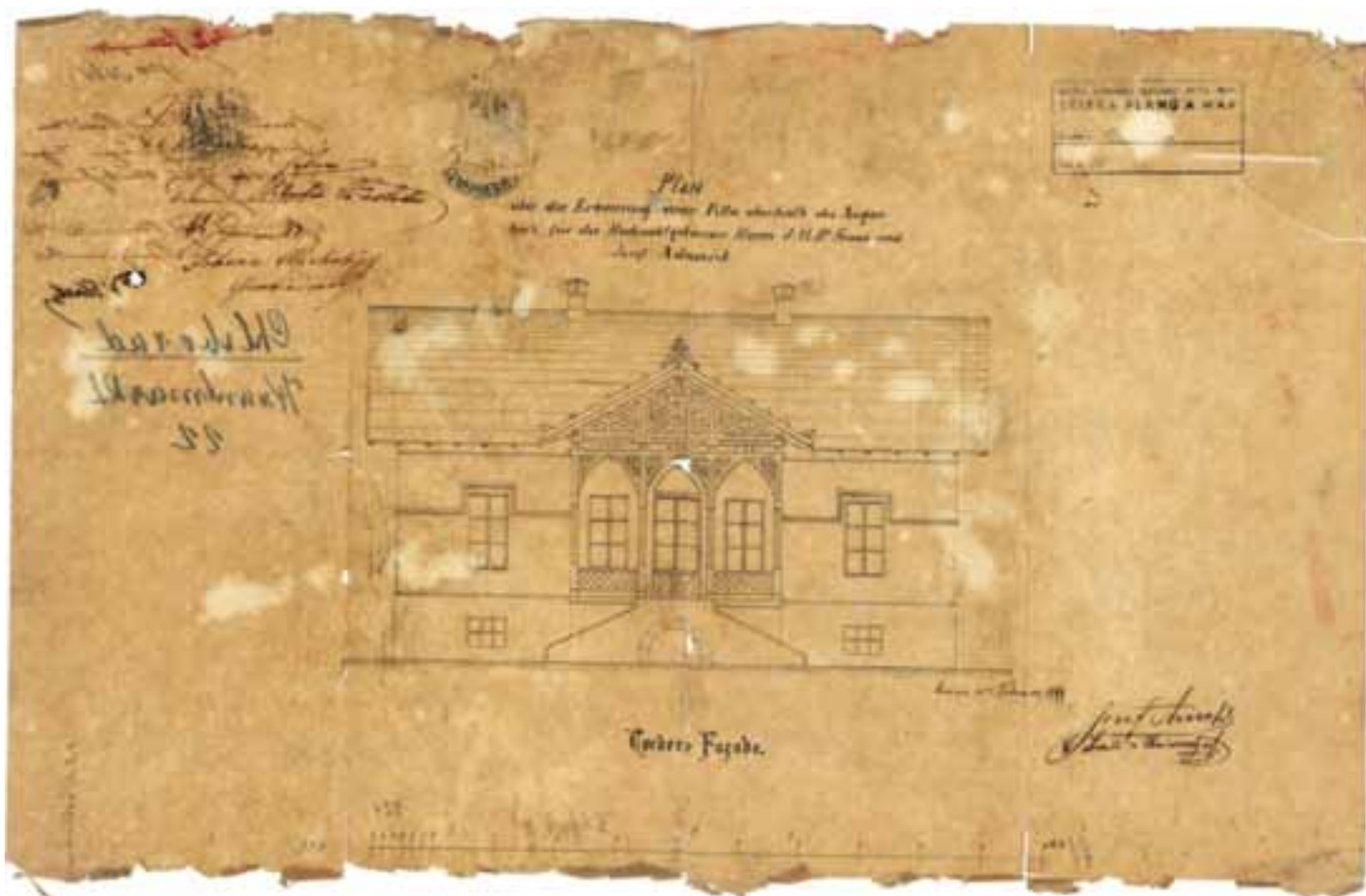
Dochované plány vily Franze a Josefa Adamčika na ulici Drobného 30-Schodová 14 (Huterova 40), Josef Arnold, 14. února 1863; půdorys sklepa; AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/921 (909, 1000)

Dochované plány vily Franze a Josefa Adamčika na ulici Drobného 30-Schodová 14 (Huterova 40), Josef Arnold, 14. února 1863; půdorys přízemí; AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/921 (909, 1000)

Dochované plány vily Franze a Josefa Adamčika na ulici Drobného 30-Schodová 14 (Huterova 40), Josef Arnold, 14. února 1863; řez AB; AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/921 (909, 1000)

Dochované plány vily Franze a Josefa Adamčika na ulici Drobného 30-Schodová 14 (Huterova 40), Josef Arnold, 14. února 1863; zahradní průčelí; AMB, fond U 9 – sbírka map a plánů, sign. IVh/921 (909, 1000)

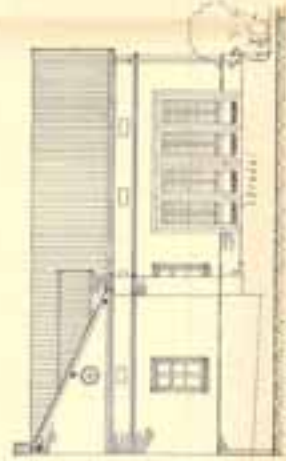
Adaptace kůlny na garáž a přístavbu dřevníku na ulici Drobného 26 (někdejší stáj a kočárovna s bytem domovníka), prosinec 1949

Návrh na adaptaci domu pro zřízení mateřské školy v Brně – Drobného 26 (někdejší Arnoldova vila), únor 1952

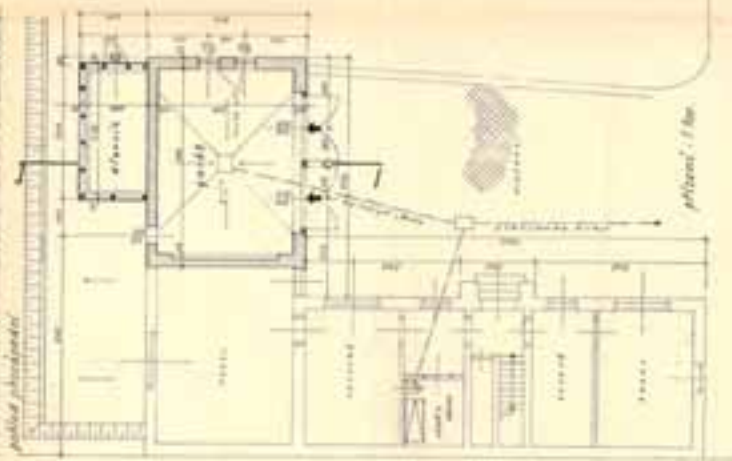
Projekt na stavbu provizorní malé školy v Brně – Drobného 26, (novostavba), červen 1955

Schematická stavebněhistorická analýza (půdorys přízemí a patra)

С. П. ШКОЛЬНИКОВ

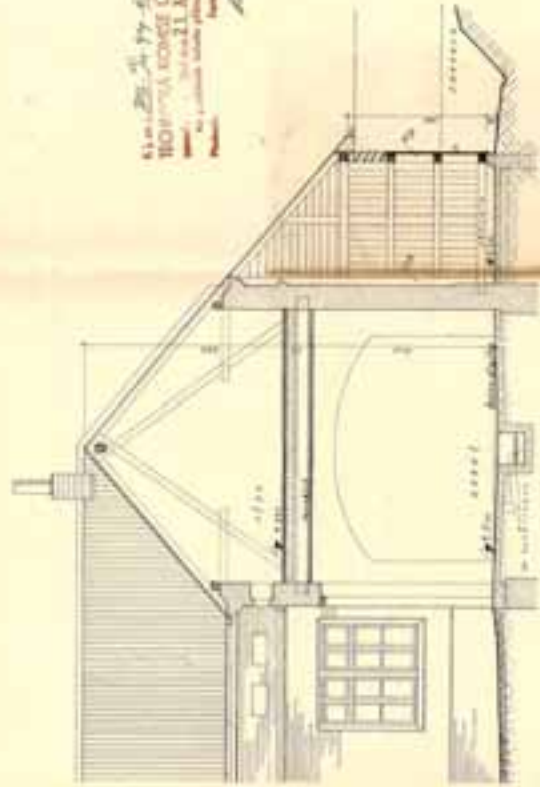
фасад здания

план

фасад здания

разрез

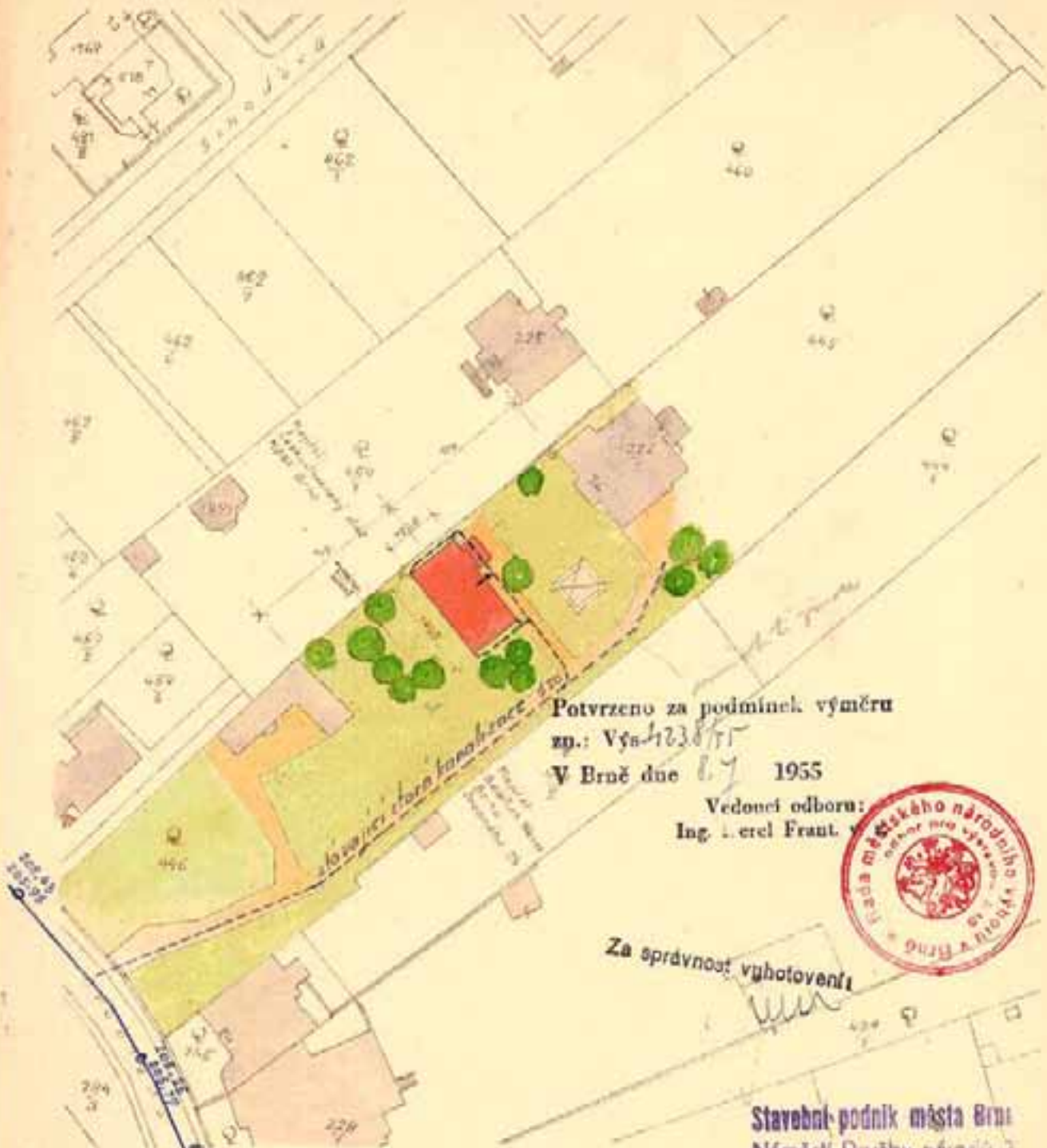

фасад здания

С. П. ШКОЛЬНИКОВ
ПРОЕКТИРОВАЛ
1914 г.

ИЗДАТЕЛЬСТВО	ПРОЕКТИРОВАЛ	1914 г.
ПРОЕКТИРОВАЛ	ПРОЕКТИРОВАЛ	1914 г.
ПРОЕКТИРОВАЛ	ПРОЕКТИРОВАЛ	1914 г.
ПРОЕКТИРОВАЛ	ПРОЕКТИРОВАЛ	1914 г.

Potvrzeno za podmínek výměru
 zp.: Vřn-1238/71
 V Brně dne 8. 7. 1955

Vedoucí odboru:
 Ing. L. erel Frant.

Za správnost vypočetl
[Signature]

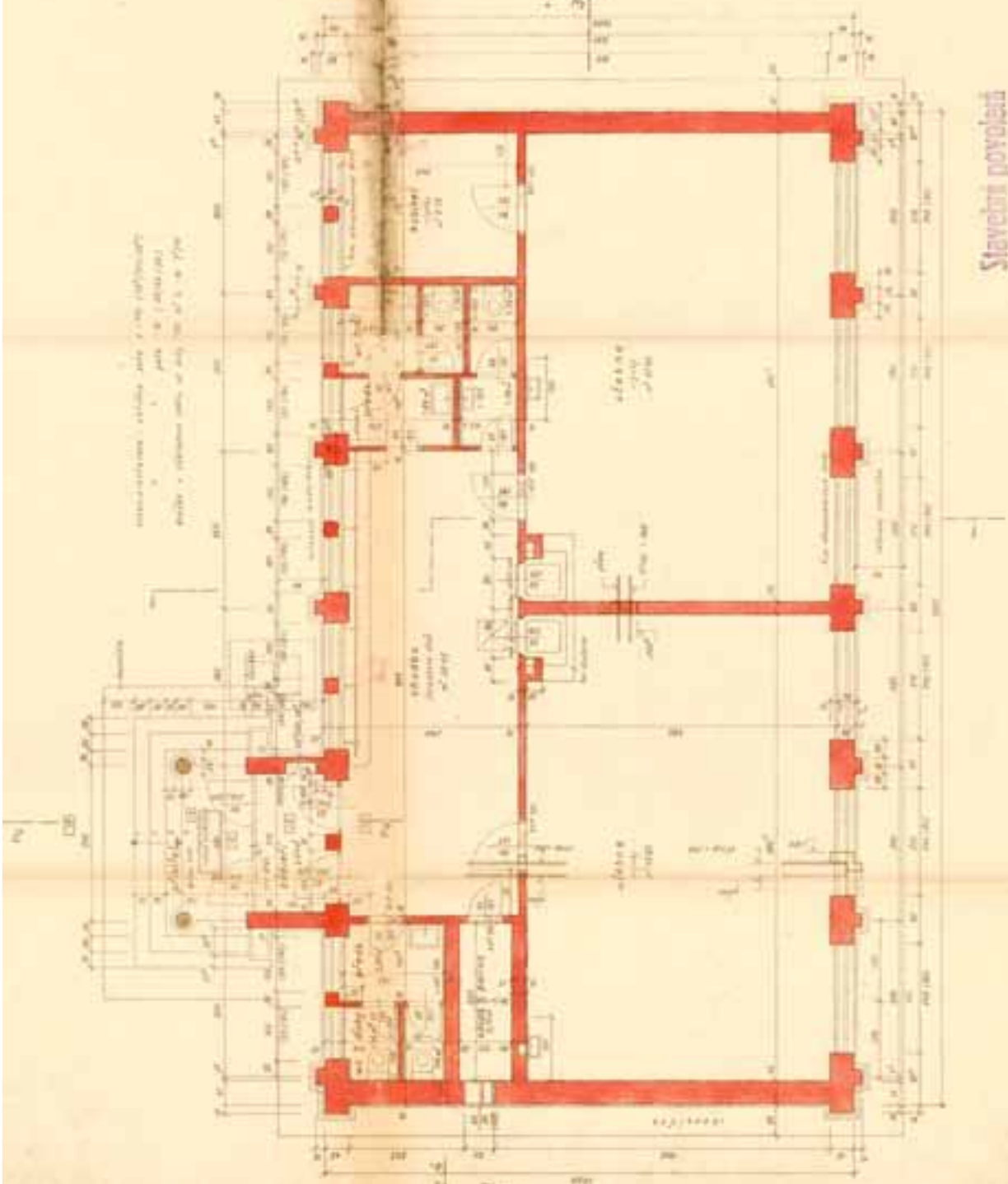
Stavební podnik města Brna
 Náměstí Družby národů 2
 projekt. k. u. 147
 BRNO - Gorkého 6

Stavební povolení

Projekt na stavbu provizorní malé školy, Drobného 26, Brno.	č. a M et. tech. pl. měřítko 1:1000	
	číslo 1055	skupina 144
Investor MěUV - odbor školství v Brně	č. arch. 890	lis. 1

1

Konstrukce stěny jako 1/2 m pískovce
 s
 pískem a
 pískovcem
 s
 pískem a
 pískovcem

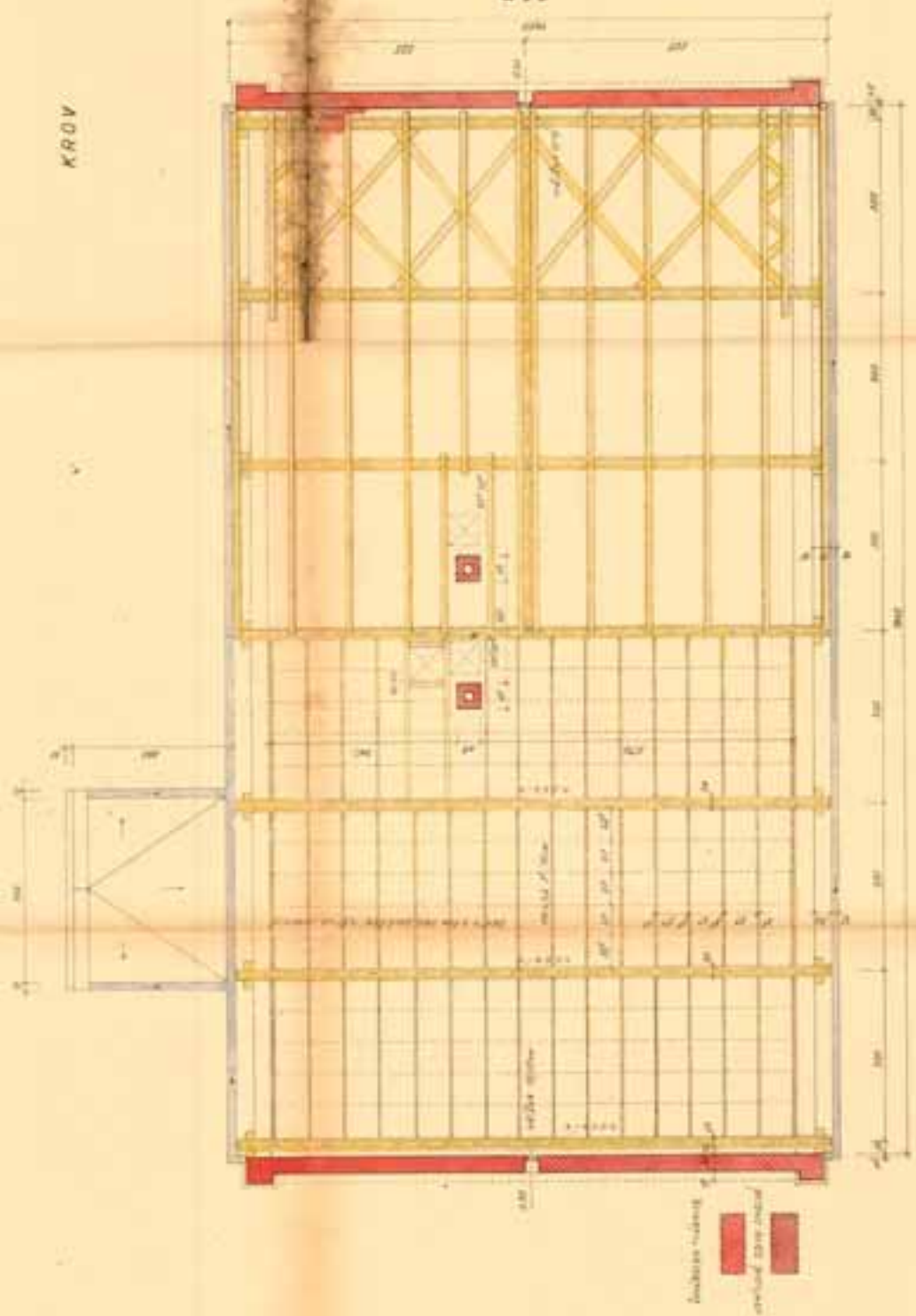
Převzato za podmínek studie
 2. 12. 1930
 V. B. B. B.
 Národní úřad
 Ing. Vladimír Pávek a. s.

Stavební povolení

Projekt: Stavební povolení		příloha 1	
Měst. úřad v Brně - Brno		1	
Město: Brno		1	
Město: Brno		1	

KROV

Průmysl na požární výhled
 no. 116
 V Brně dne 1. 2. 1935
 Ing. Josef Pátek v. a.

Do užívání připraveno

Státní úřad stavební
 Masarykovo náměstí 2
 Brno

Stavební povolení

Projekt na stavbu průmyslové málo lázeň v Brně, Jindřichova 20	Číslo stavebního povolení	1
Stavba: 10000 - 10000 - 10000	Číslo listu	1

Fig. 202

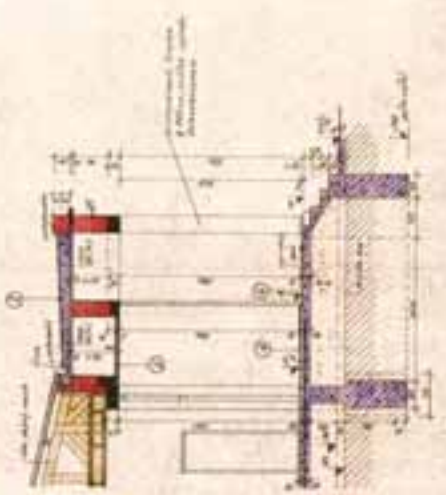

Fig. 201

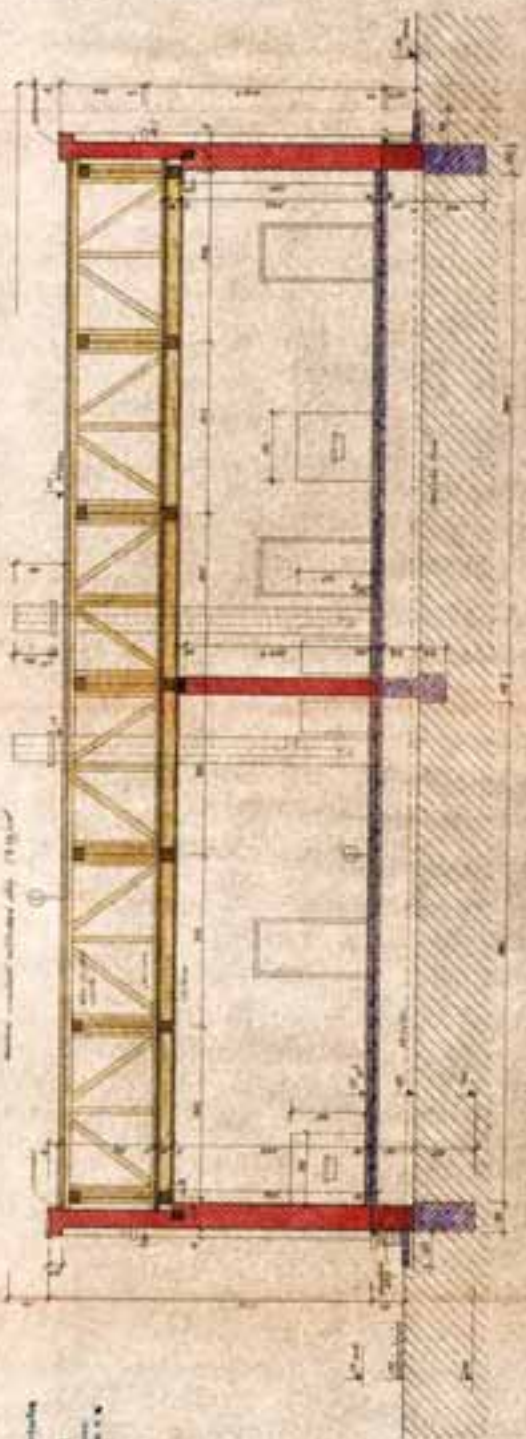
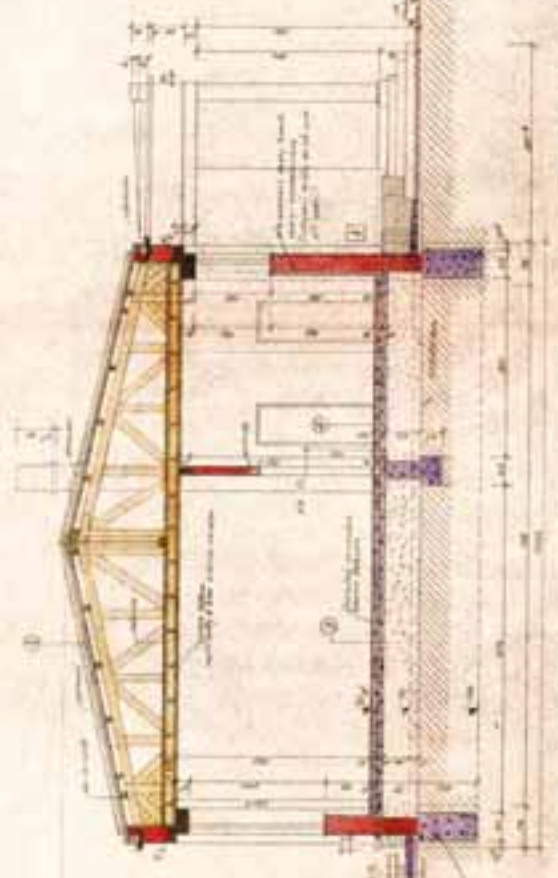

Fig. 203

Opis stropu a podla

- 1) stropní konstrukce:
 - a) dřevěná konstrukce
 - b) železobetonová konstrukce
- 2) podlahová konstrukce:
 - a) dřevěná konstrukce
 - b) železobetonová konstrukce
- 3) stropní izolace:
 - a) minerální vlna
 - b) polystyren
 - c) jiné
- 4) podlahová izolace:
 - a) minerální vlna
 - b) polystyren
 - c) jiné
- 5) stropní konstrukce:
 - a) dřevěná konstrukce
 - b) železobetonová konstrukce

Projektant: Ing. J. ...
 Vypracoval: Ing. ...
 Měřítko: 1:50

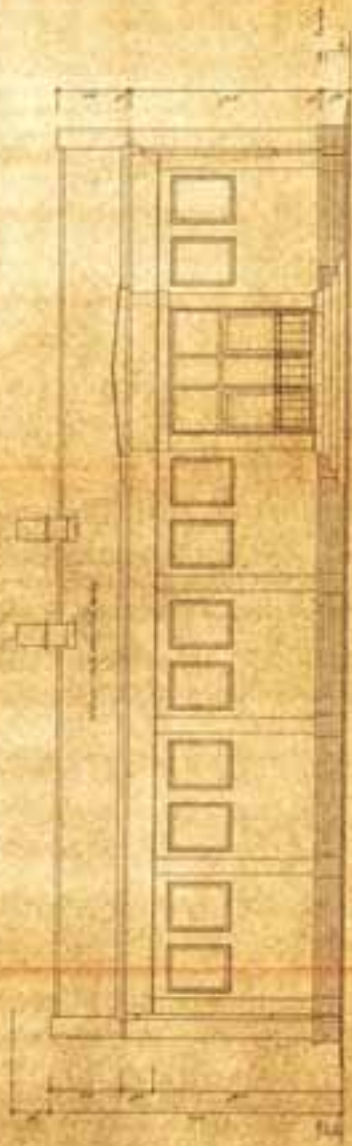
Stavba: ...

Stavební projekt

Projektant	Ing. J. ...
Vypracoval	Ing. ...
Měřítko	1:50
Stavba	...
Číslo projektu	...
Číslo listu	1

Architectural drawing

Pracovník v odborném úřadě
Dr. Ing. Karel Křížek
V Praze dne 15. 11. 1932
Inženýrský úřad
Ing. Karel Křížek a. s.

Se všemi přílohami

Státní úřad

Pracovník v odborném úřadě
Dr. Ing. Karel Křížek
V Praze dne 15. 11. 1932
Inženýrský úřad
Ing. Karel Křížek a. s.

Pracovník v odborném úřadě místní úřad v Praze, úřad č. 10		právník	1
Pracovník v odborném úřadě	právník	1	1
Pracovník v odborném úřadě	právník	1	1
Pracovník v odborném úřadě	právník	1	1

Pracovník v odborném úřadě
Dr. Ing. Karel Křížek
V Praze dne 15. 11. 1932
Inženýrský úřad
Ing. Karel Křížek a. s.

Se všemi přílohami

Státní úřad

Pracovník v odborném úřadě
Dr. Ing. Karel Křížek
V Praze dne 15. 11. 1932
Inženýrský úřad
Ing. Karel Křížek a. s.

Pracovník v odborném úřadě místní úřad v Praze, úřad č. 10		právník	1
Pracovník v odborném úřadě	právník	1	1
Pracovník v odborném úřadě	právník	1	1
Pracovník v odborném úřadě	právník	1	1

Povolenie na podnikanie stavebných
 prác v št. 102/1911
 v Bratislave dňa 1. 11. 1911
 Vydávať odbohou!
 Ing. Ernest Frank v. n.

Za opätovnú registráciu

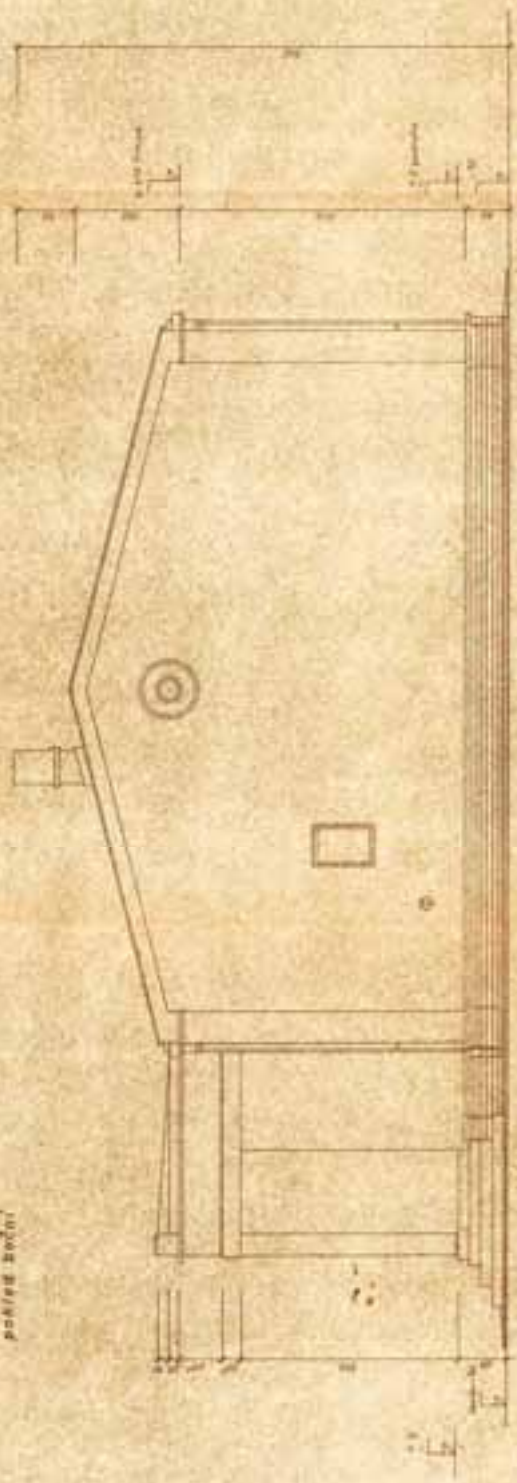

Stavebný úrad mesta Bratislava
 Stavebný úrad Bratislava 2
 Projektant: Ing. Ernest Frank v. n.

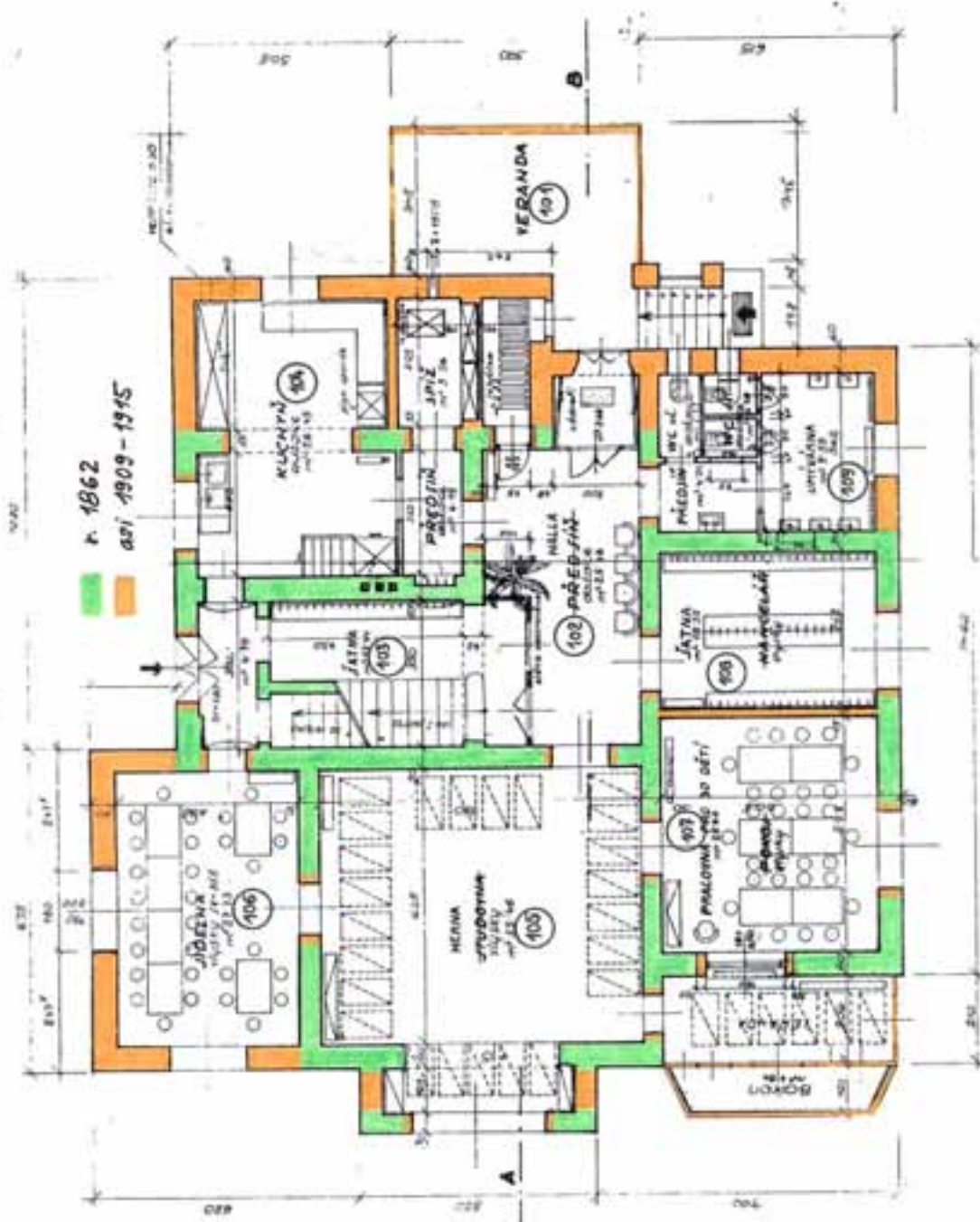
Stavebné povolenie

Projekt na stavbu, previazaný malič želez v Bratislave, Bratislava 2	číslo stavebného povolenia 102	číslo listu 1
Staviteľ: Ing. Ernest Frank v. n.	podpis	číslo 1

podpis stavebníka

PRÍZEMÍ 1:100

základní měřítko 1:100

Kaiserova vila na Černopolní 39, průčelí do ulice Černopolní

Kaiserova vila na Černopolní 39, průčelí do ulice Černopolní

Kaiserova vila na Černopolní 39, průčelí do zahrady

Giskrova vila na Drobného 28, průčelí k ulici Černopolní

Giskrova vila na Drobného 28, průčelí k ulici Drobného

Giskrova vila na Drobného 28, vpravo Arnoldova vila na Drobného 26, pohled ze zahrady

Dřevěný domek od E. Wiesnera v zahradě pod Giskrovou vilou na Drobného 28

Dřevěný domek od E. Wiesnera v zahradě pod Giskrovou vilou na Drobného 28

Nájemní domy na Drobného 28a (vpravo) a 28b (vlevo)

Nájemní domy na Drobného 28a, 28b; vpravo družstevní bytový dům na Drobného 26a

příjezdová komunikace k MŠ z ulice Drobného; objekt tzv. školičky po levé straně příjezdové komunikace; jihozápadní průčelí vily

jihozápadní průčelí tzv. školičky; severovýchodní průčelí tzv. školičky

pohled od vily do zahrady, v pozadí rodinný dům na Černopolní 47 a vila Tugendhat na Černopolní 45; střední část zahrady, vpravo někdejší Giskrova vila; horní část zahrady při ulici Černopolní

zahrada

celkový pohled na někdejší Arnoldovu a Giskrovu vilu ze zahrad domů při ul. Antonína Slavíka; jihozápadní průčelí vily

jihozápadní průčelí vily; dřevěná veranda s detailem zábradlí

jihozápadní průčelí vily - dřevěná veranda; štít s balkónem; detail litinového zábradlí balkónu v patře

jihozápadní průčelí vily - detaily litinového zábradlí balkónu v patře

celkový pohled na vilu ze zahrady od jihovýchodu; detail střech

jihovýchodní průčelí; vnější vstup do suterénu; okno v suterénu s pískovcovým ostěním

východní nároží s hlavním vstupem do vily

hlavní vstup do vily s dřevěnou verandou

detaily konstrukce a podlahy dřevěné verandy u hlavního vstupu do vily

severovýchodní průčelí vily se stopami po střelbě (?) v omítce

severozápadní průčelí vily, vpravo někdejší Giskrova vila; severozápadní průčelí od někdejší Giskrovy vily

severozápadní průčelí vily, vlevo někdejší Giskrova vila; detail severozápadního průčelí; detail štítu severozápadního průčelí

severozápadní průčelí vily – detaily

jihozápadní průčelí vily – pohled ze zahrady někdejší Giskrovy vily; detail severozápadního průčelí s pohledem na město

předsíň mezi hlavním vstupem do vily a dřevěnou verandou u vstupu

vstupní hala (m.č. 102)

vstupní hala (m.č. 102); průchod do m. č. 109 s dekorativní kovanou mříží v nadpraží

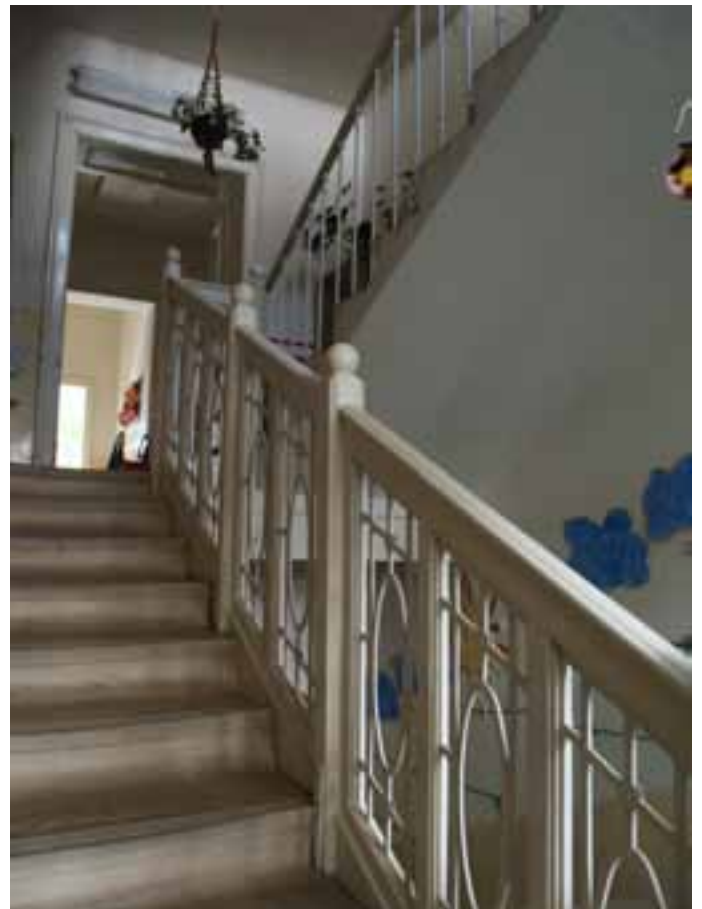
vstupní hala (m.č. 102); detaily dřevěných dveřních ostění – vstup do m.č. 108 a do spojovací chodbičky mezi m.č. 104 a 106 pod schodištěm

schodiště

schodiště

schodiště; detaily zábradlí; dlažba na podestě nad patrem

schodiště k půdě

kuchyň v přízemí (m.č. 104)

kuchyň v přízemí (m.č. 104) – dlažba

denní místnost učitelek a personálu v přízemí (m.č. 108); detail štukové výzdoby stropu

herna v přízemí (m.č. 105) s otevřenými dveřmi do pracovny dětí (m.č. 107) a se zavřenými dveřmi do verandy;
okenní nika v rizalitu herny (m.č. 105); interiér verandy u herny

herna v přízemí (m.č. 105) s dveřmi do verandy; dřevěné obložení okenní niky v rizalitu herny (m.č. 105); detaily mechanismu na otvírání ventilačních křídel oken s řemenicovým ovládáním vnějších dřevěných rolet

herna v přízemí (m.č. 105) – detail okenního závěsu s kuličkovým zakončením; detail dveřní kliky; detaily okenních oliv

dveřní kliky a okenních olivy ve vile Dušana Jurkoviče v Brně-Žabovřeskách (r.1906) – srovnávací fotografie

herna v přízemí (m.č. 107) s detailem štukové výzdoby stropu

herna v přízemí (m.č. 107) s detailem štukové výzdoby stropu

detaily štukové výzdoby stropu v herně v přízemí (m.č. 106)

přízemí (m.č. 109) - detail krytu zavinutých vnějších dřevěných rolet; detail dveřní kliky na toaletu

herna v patře (m.č. 207) s otevřenými dveřmi do pracovny dětí (m.č. 208 - žlutá třída); okna s dveřmi na balkón v herně č. 207; prostor herny č. 207

herna v patře (m.č. 207) – litinový radiátor s detailem jeho horní a spodní části

pracovna dětí v patře (m.č. 208 - žlutá třída); pracovna dětí v patře (m.č. 206 - červená třída); lehárna v patře (m.č. 202); chodba v patře s průhledem ke schodišti (m.č. 204)

okno v umývárňě v patře (m.č. 209); jídelní výtah v patře v předsíni u m.č. 201 a 202

detail zámku železných dveří na půdu; vstup do půdy se železnými dveřmi

prostor půdy za vstupem ze schodiště

prostor půdy za vstupem ze schodiště; obytná místnost v půdním prostoru (proti vstupu ze schodiště); schodiště do „Arnoldovy věže“

obytný prostor v „Arnoldově věži“; detail okenní olivy; půda nad „Arnoldovou věží“

obytný prostor v „Arnoldově věži“; půda nad „Arnoldovou věží“

schodiště do suterénu; suterénní prostory

vnější vstup do suterénu v jihovýchodním průčelí; suterénní prostory

suterénní prostory

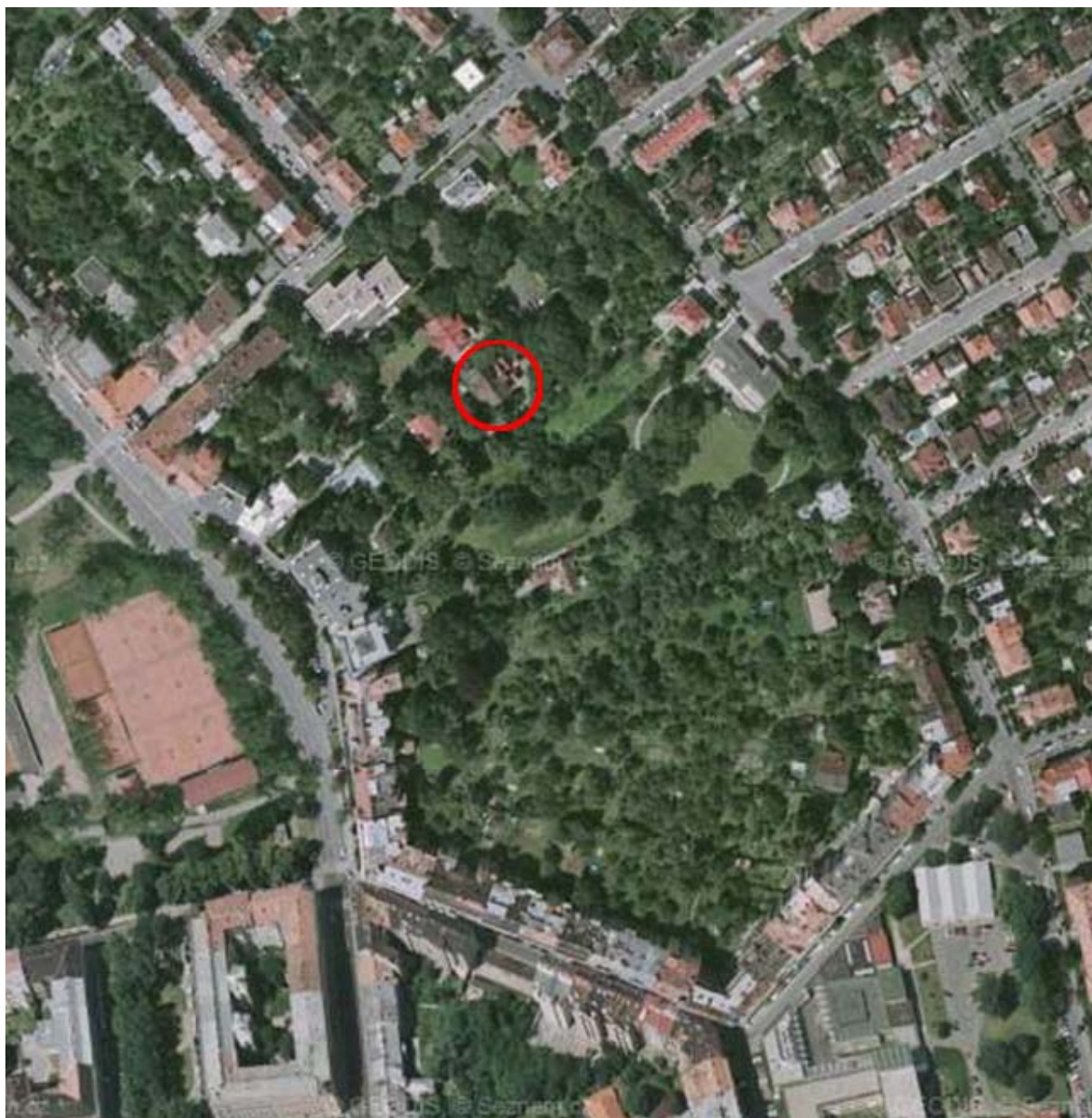

pohled na někdejší Arnoldovu vilu z horní terasy a z hlavního obytného prostoru vily Tugendhat

průhled z hlavního obytného prostoru vily Tugendhat do zahrady směrem k někdejší Arnoldově vile

Zdroj: mapy.cz